

PATVIRTINTA

VšĮ Centrinės projektų valdymo agentūros
direktoriaus 2014 m. gruodžio 31 d.

įsakymu Nr. 2014/8-337

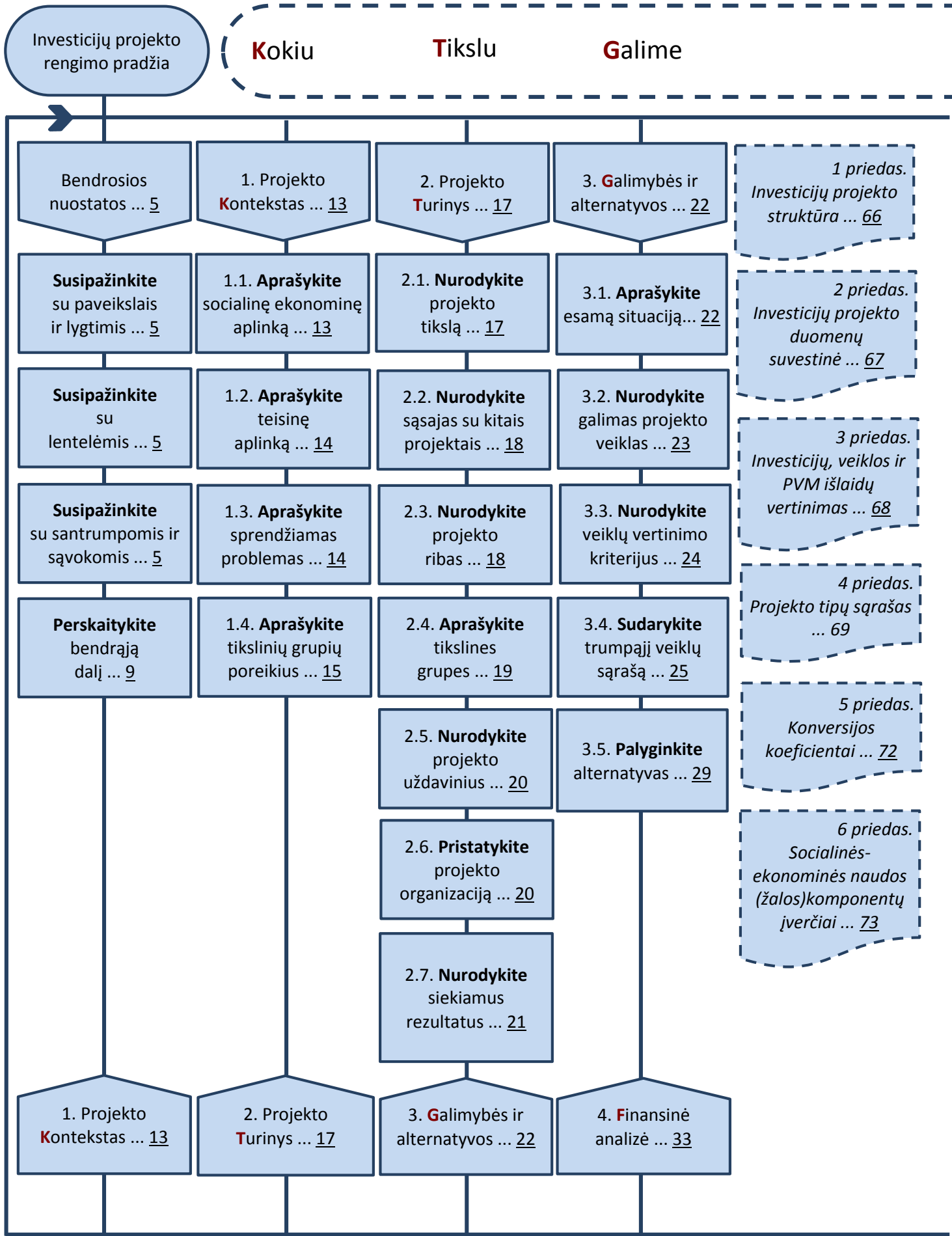
(2016 m. gegužės 30 d. įsakymo

Nr. 2016/8-101 redakcija)

**INVESTICIJŲ PROJEKTŲ, KURIEMS SIEKIAMA GAUTI FINANSAVIMĄ
IŠ EUROPOS SAJUNGOS STRUKTŪRINĖS PARAMOS IR/AR VALSTYBĖS
BIUDŽETO LĖŠŲ, RENGIMO METODIKA**

Metodikos versija 1.2.1 (vėliausia Metodikos el. versija yra pasiekama adresu www.ppplietuva.lt/metodikos.html)

Metodika atnaujinta atliekant Metodinės pagalbos centro, kaip tai nustatyta Atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programą, taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. birželio 4 d. nutarimu Nr. 528 „Dėl atsakomybės ir funkcijų paskirstymo tarp institucijų, įgyvendinant 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programą“, 25.3 papunktyje, funkcijas.

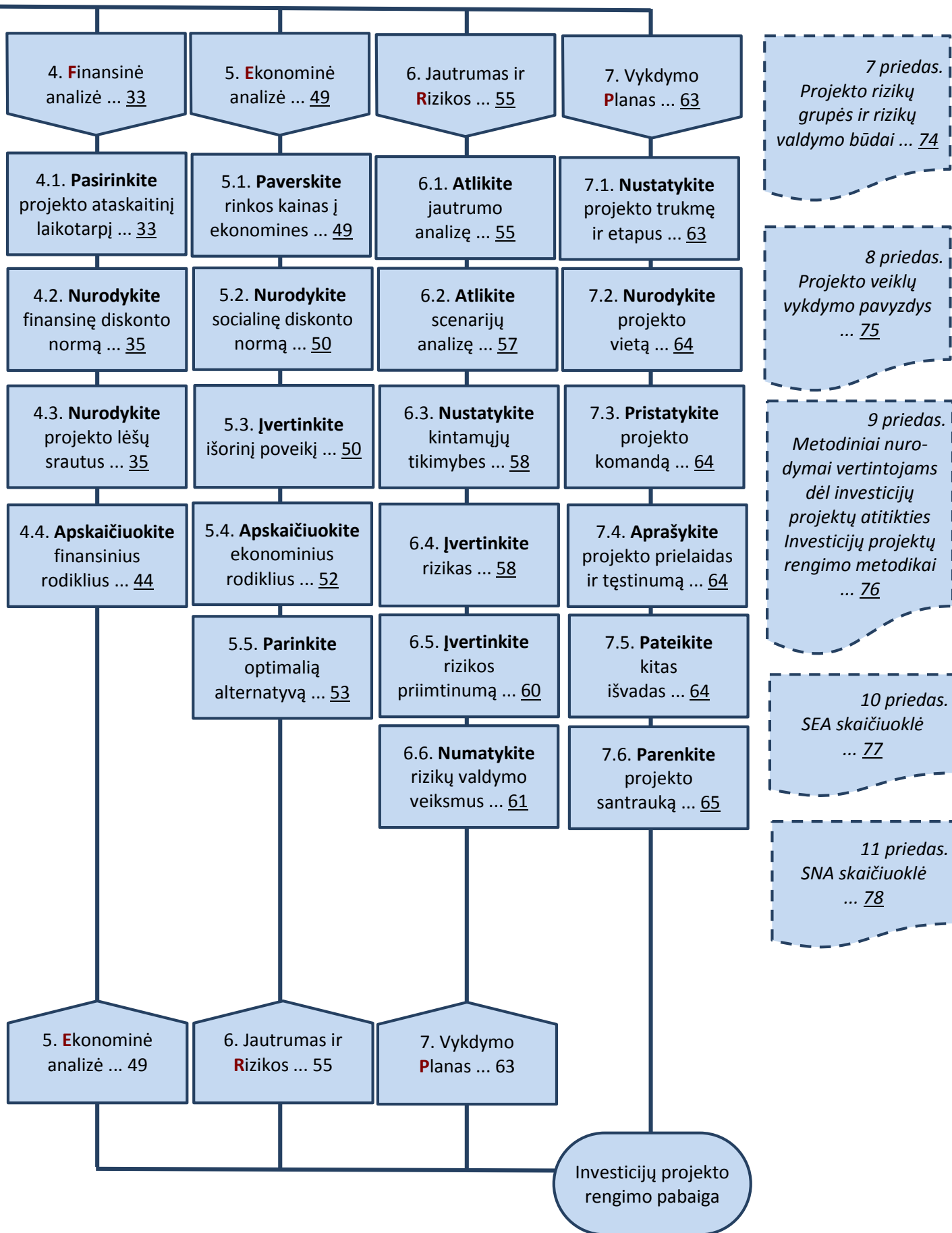

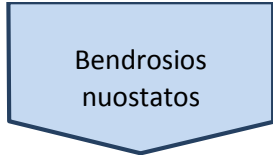
Finansuoti

Ekonomiką

Rizikuodami

Pagal Planą

Susipažinkite
su paveikslais
ir lygtimis

PAVEIKSLAS 3.2. ALTERNATYVŲ SUDARYMO IR PASIRINKIMO SCHEMA 28
PAVEIKSLAS 3.3. ALTERNATYVŲ VERTINIMO METODO PASIRINKIMO ALGORITMAS 30
PAVEIKSLAS 4.1. FINANSINIŲ RODIKLIŲ APSKAIČIAVIMAS..... 44

LYGTIS 4.1. DISKONTO VEIKSNYS..... 33
LYGTIS 4.2. FINANSINĖ GRYNOJI DABARTINĖ VERTĖ 44
LYGTIS 4.3. FINANSINĖ VIDINĖ GRAŽOS NORMA..... 45
LYGTIS 4.4. FINANSINIS NAUDOS IR IŠLAIDŲ SANTYKIS 45

Susipažinkite
su
lentelėmis

LENTELĖ 1.1. PROJEKTO TEISINĖ APLINKA..... 14
LENTELĖ 1.2. PROJEKTO PROBLEMŲ ANALIZĖ..... 15
LENTELĖ 1.3. PROJEKTO POREIKIŲ ANALIZĖ 16
LENTELĖ 2.1. PROJEKTO TIKSLŲ NUSTATYMAS..... 17
LENTELĖ 2.2. PROJEKTO RIBŲ APIBRĖŽIMAS 18
LENTELĖ 2.3. PROJEKTO TIKSLINIŲ GRUPIŲ APIBRĖŽIMAS 19
LENTELĖ 2.4. PROJEKTO REZULTATAI IR PASEKMĖS 21
LENTELĖ 3.1. ESAMOS SITUACIJOS VERTINIMAS 23
LENTELĖ 3.2. PROJEKTO GALIMŲ VEIKLŲ VERTINIMO KRITERIJAI 24
LENTELĖ 4.1. TAIKYTINI FINANSINĖS ANALIZĖS LAIKOTARPIAI 34
LENTELĖ 4.2. PROJEKTO ATASKAITINIO LAIKOTARPIO PASIRINKIMAS 34
LENTELĖ 4.3. INVESTICIJŲ NUSTATYMAS..... 36
LENTELĖ 4.4. PROJEKTO INVESTICIJOS IR LIKUTINĖ VERTĖ 38
LENTELĖ 4.5. VEIKLOS PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ NUSTATYMAS..... 40
LENTELĖ 4.6. VIEŠOJO SEKTORIAUS VEIKLOS PAJAMŲ IR IŠLAIDŲ DINAMIKOS SKIRTINGUOSE IP PAVYZDŽIAI 41
LENTELĖ 4.7. PROJEKTO VEIKLOS PAJAMOS, IŠLAIDOS IR MOKESČIAI 42
LENTELĖ 4.8. PROJEKTO FINANSAVIMAS..... 43
LENTELĖ 4.9. INVESTICIJŲ FINANSINIAI RODIKLIAI 46
LENTELĖ 4.10. FINANSINIS GYVYBINGUMAS 46
LENTELĖ 4.11. KAPITALO FINANSINIAI RODIKLIAI 47
LENTELĖ 4.12. PROJEKTO ĮGYVENDINIMO ALTERNATYVŲ FINANSINIŲ RODIKLIŲ Palyginimas 47
LENTELĖ 5.13. PROJEKTO SOCIALINĖ-EKONOMINĖ NAUDA (ŽALA)..... 52
LENTELĖ 5.14. PROJEKTO EKONOMINIAI-SOCIALINIAI RODIKLIAI 53
LENTELĖ 5.15. PROJEKTO ĮGYVENDINIMO ALTERNATYVŲ EKONOMINIŲ RODIKLIŲ Palyginimas 53
LENTELĖ 7.1. PROJEKTO LOGINIS PAGRINDIMAS 64

Susipažinkite
su santrumpomis ir
sąvokomis

Apyvartinio kapitalo poreikis (angl. *demand for working capital*) – Apyvartinis kapitalas – tai turimo trumpalaikio turto ir trumpalaikių įsipareigojimų skirtumas. Apyvartinio kapitalo poreikis vertinamas kiekvienais metais ir, esant

neigiamam skirtumui, nurodomi lėšų šaltiniai trūkstamiems pinigų srautams padengti.

Diskonto norma (angl. *discount rate*) – metinis procentas, naudojamas nustatyti ateities pinigų srautų dabartinę vertę. Diskonto norma, naudojama SNA skaičiuoklėje, apskaičiuojama ir pakeičiama kasmet iki gruodžio 1 d., o pradedama naudoti nuo ateinančių metų sausio 1 d.

Diskonto veiksnys (angl. *discount factor*) – tai koeficientas, kurį dauginant su būsimų pinigų nominalia verte, apskaičiuojama dabartinė jų vertė. Dabartinė vertė – tai pinigų vertė šiuo metu.

Diskontuotos grynosios pajamos (angl. *discounted net revenues*) – grynosios pajamos, įvertintos dabartine pinigų verte, t.y. kiekvienų metų grynosios pajamos padaugintos iš atitinkamo diskonto koeficiento.

Diskontuotos investicijos (angl. *discounted investment costs*) – investicijos, įvertintos dabartine pinigų verte, t.y. kiekvienų metų investicijos padaugintos iš atitinkamo diskonto koeficiento.

EGDV (angl. *ENPV*) – ekonominė grynoji dabartinė vertė. Apskaičiuojama sudedant diskontuotus ekonominius grynuosius pinigų srautus per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#). Ji parodo projekto naudą visuomenei, skaičiuojant šios dienos pinigų verte.

Ekonominis naudos ir išlaidų santykis, ENIS (angl. *economic benefit/cost ratio*) – ekonominės analizės rodiklis, atskleidžiantis, kiek kartų **IP** sukuriama ekonominė nauda viršija jam įgyvendinti reikalingas ekonomines išlaidas. Apskaičiuojamas pagal [5.4 skyriuje](#) nurodytą formulę.

ES (angl. *EU*) – Europos Sąjunga.

EVGN (angl. *EIRR*) – ekonominė vidinė grąžos norma. Diskonto norma, kuriai esant diskontuota investicijų ekonominė vertė lygi diskontuotai grynujų pinigų srautų vertei, t.y. diskonto norma, kurią pritaikius **EGDV** lygi nuliui.

FDN (angl. *FDR*) – finansinė diskonto norma.

FGDV (angl. *FNPV*) – finansinė grynoji dabartinė vertė.

Finansavimo lėšos (angl. *financial resources*) –

1. Lėšos, skirtos finansuoti projekto investicijoms ir veiklos išlaidoms, kurių nepadengia projekto pajamos.

2. Iš viešųjų šaltinių, viešojo draudimo fondų ir kt. gaunamos įplaukos už prekes ir (arba) paslaugas, kurios sukuriamos įgyvendinus projektą.

Pagal kilmę finansavimo lėšos dažniausiai skirstomos į ES finansavimo, bendrojo finansavimo, nacionalinio viešojo kapitalo, nacionalinio privataus kapitalo ir kitus šaltinius.

Finansinis naudos ir išlaidų santykis, FNIS (angl. *financial benefit/cost ratio*) – finansinės analizės rodiklis, atskleidžiantis, kiek kartų **IP** sukuriama finansinė nauda viršija jam įgyvendinti reikalingas finansines išlaidas. Apskaičiuojamas pagal [4.4 skyriuje](#) nurodytą formulę.

FVGN (angl. *FIRR*) – finansinė vidinė grąžos norma.

GDV (angl. *NPV, net present value*) – grynoji dabartinė vertė.

Grynosios pajamos (angl. *net revenue*) – veiklos pajamų ir veiklos išlaidų kartu su reinvesticijomis sumų per tą patį laikotarpį aritmetinis skirtumas.

Grynujų pajamų ir investicijų santykis (angl. *net revenues to investment costs ratio*) – santykis parodo, kokia dalis investicijų nebus padengta gaunamomis grynosiomis pajamomis (kokiai trūkstamai daliai reikalinga gauti finansavimą).

Grynujų pinigų srautas (angl. *net cash flow*) – pagrindinis [SNA](#) analizės kintamasis. Apskaičiuojamas kaip teigiamų ir neigiamų pinigų srautų skirtumas kiekvienais [projekto ataskaitinio laikotarpiu](#) metais.

Investavimo objektas – tai projekto įgyvendinimo metu numatytas sukurti (pagerinti, atnaujinti, kt.) ilgalaikis materialusis ir nematerialusis turtas. Investavimo objektai gali būti – pastatai, inžineriniai statiniai, nematerialusis turtas, įrenginiai ir transporto priemonės.

Investicijų finansinė grynoji dabartinė vertė, FGDV(I) (angl. *FNPV of the investment*) – apskaičiuojama sudedant diskontuotus investicijų, investicijų likutinės vertės ir grynujų veiklos pajamų srautus per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#). Rodiklis parodo, kaip projekto grynujų veiklos pajamų srautas per visą ataskaitinį laikotarpį, skaičiuojant šios dienos pinigų verte, padengia investicijas.

Investicijų finansinė vidinė gražos norma, FVGN(I) (angl. *FIRR of the investment*) – diskonto norma, kuriai esant diskontuotų investicijų vertė lygi diskontuotai grynujų pinigų srautų vertei, t.y. diskonto norma, kurią pritaikius [FGDV\(I\)](#) lygi nuliui.

IP (angl. *investment project*) – investicijų projektas.

IP rengimo metodika – Investicijų projektų, kuriems siekiama gauti finansavimą iš Europos Sąjungos struktūrinės paramos ir/ar valstybės biudžeto lėšų, rengimo metodika.

Įrenginys – ilgalaikis materealusis turtas, kuris yra mašina, prietaisas, įtaisas energijai, medžiagoms gaminti ir informacijai priimti, perduoti ar keisti.

Kapitalo finansinė grynoji dabartinė vertė, FGDV(K) (angl. *FNPV of capital*) – apskaičiuojama sudedant projekto savininko¹ skiriamo finansavimo, investicijų likutinės vertės, palūkanų bei grynujų veiklos pajamų diskontuotus pinigų srautus per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#). Rodiklis parodo projekto savininko investuoto kapitalo atsiperkamumą (grynujų pajamų verte), skaičiuojant šios dienos pinigų verte.

Kapitalo finansinė vidinė gražos norma, FVGN(K) (angl. *FIRR of capital*) – diskonto norma, kurią pritaikius [FGDV\(K\)](#) lygi nuliui.

Konversijos koeficientas, KK (angl. *conversion factor*) – ekonominėje analizėje naudojamas skaičius, kuris yra pritaikomas specifiniam finansiniam srautui, siekiant paversti šį finansinį srautą ekonominiu. KK, naudojami SNA

¹ Sąvoka „projekto savininkas“ yra platesnė už sąvoką „projekto organizacija“. Bendruoju viešųjų IP atveju projekto savininkas yra Lietuvos valstybė.

skaičiuoklėje, apskaičiuojami ir atnaujinami kasmet iki gruodžio 1 d., o pradėti naudoti nuo ateinančių metų sausio 1 d.

Likutinė vertė (angl. *residual value*) – suma, kuri apskaičiuojama prie ilgalaikio materialiojo ar nematerialiojo turto įsigijimo ar pasigaminimo savikainos pridėdant arba iš jos atimant visas turto vertės pokyčių (tikrosios vertės pasikeitimo, perkainojimo) sumas ir atimant sukauptą nusidėvėjimo ar amortizacijos sumą.

Lyginamoji analizė (angl. *incremental analysis*) – SNA analizė atliekama kiekvienos alternatyvos finansinius srautus ir sukuriama naudą (žalą) lyginant su esama situacija.

Nusidėvėjimo norma (angl. *depreciation rate*) – sistemingas turto nudėvimosios vertės paskirstymas per jo naudingo tarnavimo laiką. Kiekvienų metų nusidėvėjimo norma gaunama skaitiklyje įrašant 1, o vardiklyje – investicijų ekonomiškai naudingą tarnavimo laiką.

Paskolos (angl. *loans*) – kredito institucijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų skolintos lėšos, naudojamos [IP](#) įgyvendinti.

Privati nuosavybė (angl. *private equity*) – bet koks projekto organizacijos nuosavas turtas, naudojamas [IP](#) įgyvendinti (pinigai, nekilnojamasis turtas, žinios ir intelektualinė nuosavybė ir pan.).

Privatus juridinis asmuo – juridinis asmuo, kurio tikslas – tenkinti privačius jo steigėjo (-ų) interesus. Juridinis asmuo yra priskiriamas prie privačių juridinių asmenų vadovaujantis atitinkamą juridinio asmens teisinę formą reglamentuojančiu įstatymu ir Juridinių asmenų registro nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407.

Projekto ataskaitinis laikotarpis (angl. *time horizon*) – metų, kuriems pateikiamos projekto investicijų, veiklos išlaidų, veiklos pajamų, mokesčių, finansavimo bei socialinės-ekonominės naudos (žalos) prognozės, skaičius.

Projekto investicijų laikotarpis (angl. *investment period*) – metų, kuriais numatytos projekto investicijos (išskyrus reinvesticijas), skaičius.

PVM (angl. *VAT*) – pridėtinės vertės mokestis.

SDN (angl. *SDR*) – socialinė diskonto norma.

SEA (angl. *CEA, Cost-effectiveness analysis*) – sąnaudų efektyvumo analizė – investicijų efektyvumo vertinimo metodas, kurio esmė – kiekvienos vertinamos projekto įgyvendinimo alternatyvos sąnaudų efektyvumo rodiklio apskaičiavimas.

SEA skaičiuoklė – skaičiuoklė, skirta įvertinti investicijų projekto finansinius ir ekonominius srautus, vertinant [IP](#) alternatyvas SEA metodu.

SNA (angl. *CBA, Cost-benefit analysis*) – sąnaudų ir naudos analizė – investicijų efektyvumo vertinimo metodas, kurio esmė – projektui įgyvendinti reikalingų sąnaudų palyginimas su investicijų sukuriama socialine-ekonomine nauda.

SNA skaičiuoklė – skaičiuoklė, skirta įvertinti investicijų projekto finansinius ir ekonominius srautus, vertinant [IP](#) alternatyvas [SNA](#) metodu.

Socialinė-ekonominė nauda ir žala (angl. *economic benefits and costs*) – tai visos ekonomikos patiriamos alternatyviosios sąnaudos arba gaunama nauda. Ši nauda ir žala gali skirtis nuo privačių sąnaudų ir naudos, o šis skirtumas priklauso nuo to, kiek rinkoje stebimos kainos skiriasi nuo buhalterinių kainų.

Transporto priemonės (angl. *vehicles*) – laikomos tos transporto priemonės, kurių paskirtis pervežti keleivius arba/ir krovinius.

Veiklos išlaidos (angl. *operating costs*) – išlaidos, kurios yra patiriamos arba planuojamos patirti projekto metu sukuriama turto eksploatavimui ir projekto veiklos pajamų uždirbimui.

Veiklos pajamos (angl. *operating revenues*) – lėšų srautas, kuris tiesiogiai gaunamas iš vartotojų už prekes ir (arba) paslaugas, teikiamas kaip įgyvendinto projekto (sukurtos ar modernizuotos infrastruktūros) pasekmė.

VGN (angl. *IRR, internal rate of return*) – vidinė gražos norma.

Viešasis juridinis asmuo – valstybės ar savivaldybės, jų institucijos arba kito asmens, nesiekiančio naudos sau, įsteigtas juridinis asmuo (valstybės ar savivaldybės įmonė, valstybės ir savivaldybės įstaiga, viešoji įstaiga, religinė bendruomenė ir t. t.), kurios tikslas – tenkinti viešuosius interesus. Juridinis asmuo yra priskiriamas prie viešųjų juridinių asmenų vadovaujantis atitinkamą juridinio asmens teisinę formą reglamentuojančiu įstatymu ir Juridinių asmenų registro nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“.

Visos investicijos (angl. *total investment costs*) – visoms projekto veikloms įgyvendinti reikalingų investicijų (įskaitant reinvesticijas) suma. Įskaičiuojamos visos investicijos, kurias planuojama patirti sukuriant apibrėžtus projekto rezultatus (ES struktūrinės paramos projektuose – tinkamumo finansuoti reikalavimus atitinkančių ir netinkamų išlaidų suma).

Visos išlaidos (angl. *total expenditures*) – projekto investicijų, veiklos išlaidų, mokesčių bei paskolų gražinimui suplanuotų pinigų srautų suma.

Visos įplaukos (angl. *total revenues*) – projekto veiklos pajamų ir finansavimo šaltinių suma.

VPSP (angl. *PPP, Public-Private Partnership*) – viešojo ir privataus sektorių partnerystė.

Perskaitykite
bendrąją
dalį

Siekdama efektyvinti projektų rengimo ir vertinimo procesą, sumažinti viešojo sektoriaus išlaidas, skiriamas [IP](#) rengti, tobulinti investicijų planavimo viešajame sektoriuje kompetencijas ir gebėjimus, suvienodinti [IP](#) rengimo praktiką, viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA) parengė [IP](#) rengimo metodiką (toliau – metodika). Šioje metodikoje pateikiami detalūs investicijų projektų, kuriems įgyvendinti siekiama gauti finansavimą iš ES struktūrinės paramos ir / ar valstybės biudžeto lėšų, struktūros ir turinio reikalavimai bei pristatomi praktiniai metodikos taikymo pavyzdžiai. Pagal struktūros reikalavimus apibrėžiamas [IP](#)

sudarančių dalių skaičius, o pagal turinio reikalavimus nustatomi pagrindiniai klausimai, į kuriuos turi būti pagrįstai ir argumentuotai atsakyta [IP](#).

[IP](#) – dokumentas, finansiškai (ekonomiškai), techniškai ir socialiai pagrindžiantis investavimo tikslus, įvertinantis investicijų gražą (komercinis projektas) ir kitus efektyvumo rodiklius, nurodantis projektui įgyvendinti reikalingas lėšas bei finansavimo šaltinius ir terminus². [IP](#) rengimas planuojant valstybės investicijas reglamentuotas [IP rengimui taikomų reikalavimų apraše](#)³. Šiame apraše [IP](#) samprata atitinka pateiktą apibrėžimą, tačiau ja neapsiribojama, pagrindžiamas dar vienas būtinas vidinės projekto logikos kriterijus: projekto rezultatai turi būti projekto veiklų padarinys, projekto veiklos turi sudaryti prielaidas įgyvendinti projekto uždavinius, o pastarieji – pasiekti nustatytus tikslus (vertikalią projekto logiką).

[IP](#) rengimo tikslas – įvertinti visas [IP](#) įgyvendinimo galimybes, parinkti optimalų įgyvendinimo sprendimą ir visapusiškai pagrįsti projekto įgyvendinimo būdą, išlaidas, pasekmes ir pan. [IP](#) rengimas apima:

- a) išsamią probleminės padėties, dėl kurios reikalinga įgyvendinti projektą, analizę;
- b) pokyčių poreikio pagrindimą, reikalavimų konkrečioms pokyčiams, kurių siekiama įgyvendinant [IP](#), apibrėžimą, projekto įgyvendinamumo ir alternatyvų analizę;
- c) veiksmų plano sudarymą (nustatoma veiksmų seka, jų ryšiai, svarba, vieta bendroje projekto eigoje);
- d) projekto išlaidų ir naudos analizę.

[Metodikos](#) naudotojų grupės:

- a) organizacijos, įstaigos ir (arba) institucijos, nepaisant jų tipo, savininko ar veiklos, kurios rengia ar planuoja rengti [IP](#);
- b) konsultacinės įmonės, rengiančios [IP](#), konsultuojančios kitus juridinius subjektus jų rengimo klausimais;
- c) įgyvendinančiosios institucijos, atliekančios projektų, kuriems įgyvendinti siekiama gauti finansavimą iš ES struktūrinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų, vertinimą;
- d) kitos institucijos ir organizacijos, rengiančios ilgalaikius investicijų planus.

[Metodikos](#) nuostatos suderintos su šiais dokumentais:

- a) LR Investicijų įstatymu, priimtu 1999 m. liepos 7 d. Nr. [VVIII-1312](#));
- b) LR Finansų ministro 2010 m. rugpjūčio 13 d. įsakymu Nr. 1K-256 „Dėl valstybės investicijų vertinimo kriterijų nustatymo ir pasiektų rezultatų vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
- c) 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006;
- d) 2014 m. kovo 3 d. Europos komisijos deleguotuoju reglamentu (ES) Nr. 480/2014, kuriuo papildomas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos

² LR investicijų įstatymas

³ LR finansų ministro 2011 m. rugsėjo 15 d. įsakymas Nr. 1K-310

regioninės plėtros fondui, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondui ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondui taikytinos bendrosios nuostatos;

e) Europos Komisijos užsakymu parengtu dokumentu „Investicijų projektų sąnaudų ir naudos analizės atlikimo metodinės gairės“ (angl. *Guide to Cost-benefit analysis of investment projects (Final report 12/2014)*) (toliau – [SNA](#) gairės);

f) Tarybos reglamentą Nr. 1303/2013 detalizuojančiais dokumentais: Fiche No 13 „Implementing act on the guidance for the methodology for the cost-benefit analysis of major projects“, Fiche No 18 „Delegated act on the methodology for the quality review of major projects“, Fiche No 19 „Delegated act on the calculation of net revenue for revenue generating operations“;

g) Florio, Massimo. *Cost – benefit analysis and incentives in evaluation*, 2007 m., ISBN: 978 1 84720 238 3.

h) „Optimalios projekto įgyvendinimo alternatyvos pasirinkimo kokybės vertinimo metodika“, patvirtinta 2014 m. spalio 13 d. 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos valdymo komiteto posėdžio sprendimu Nr. 35 (aktuali redakcija nuo 2016 m. gegužės 9 d., patvirtinta 2016 m. gegužės 9 d. 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos valdymo komiteto posėdžio sprendimu Nr. 37), skelbiama www.pplietuva.lt ir www.esinvesticijos.lt.

i) Metodikos ir modelio, skirto įvertinti investicijų, finansuojamų Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšomis, socialinį ekonominį poveikį, sukūrimas galutinė ataskaita (toliau – Konversijos koeficientų, socialinės-ekonominės naudos (žalos) įverčių apskaičiavimo metodika), sukurta LR Finansų ministerijos užsakymu ir skelbiama www.pplietuva.lt ir www.esinvesticijos.lt.

j) Kultūros srities investicijų socialinio – ekonominio poveikio (naudos / žalos) komponentų nustatymo, komponentų įverčių apskaičiavimo ir taikymo metodika (toliau – Konversijos koeficientų, socialinės-ekonominės naudos (žalos) įverčių apskaičiavimo metodika), sukurta LR Kultūros ministerijos užsakymu ir skelbiama www.pplietuva.lt.

Metodinės rekomendacijos dėl atskirų dalių apimties parengtos darant prielaidą, kad naudojamas šriftas – Arial, šrifto dydis – 11 pt, tarpas tarp eilučių – 1. **IP** informatyvumui naudojamos lentelės ir paveikslai. Lentelės, paveikslai ir lygtys numeruojamos dviejų skaičių deriniais, kur pirmasis skaičius reiškia skyriaus numerį, o antrasis – paveikslo ar lentelės eilės numerį (pvz., lentelė 3.4). Didelės apimties (daugiau nei 1 psl.) paveikslai ir lentelės iškeliamos į **IP** priedus. Naudojama tęstinė **IP** puslapių numeracija. Struktūrinės **IP** dalis žymimos skaitmenimis pagal [metodikoje](#) siūlomą struktūrą. Esant poreikiui įterpiamos naujos dalys, numeracija koreguojama.

[Metodiką](#) sudaro jos aprašomoji dalis ir priedai. Aprašomojoje dalyje paaiškinami pagrindiniai **IP** rengimo principai, sąvokos, [SNA](#) ir [SEA](#) struktūra, skaičiavimo principai ir pan. Prieduose atitinkamai pateikta papildoma aiškinanti informacija ir MS Excel skaičiuoklės.

Skaičiuoklės yra skirtos investicijų projekto [SNA](#) arba [SEA](#) atlikti. Skaičiuoklių atliekami veiksmai ir jų ryšys su aprašomąja metodikos dalimi nurodyti metodikos skirtukuose, pažymėtuose trikampio su šauktuku ženklu.

[SNA](#) arba [SEA](#) skaičiuoklę atsisiųskite kaip savarankišką metodikos priedą ([SNA skaičiuoklė](#) pateikiama metodikos 10 priede, [SEA skaičiuoklė](#) – 11 priede), išsaugokite darbiniam kompiuterio diske ir pradėkite naudoti parengus **IP** 1–2 dalis ([1. skyrius](#) – [2. skyrius](#)).

Bendrieji reikalavimai duomenims ir informacijai, naudojamai **IP**:

- a) patikimumas – [IP](#) prielaidas pagrįskite kitų mokslinių tyrimų ar analizių duomenimis;
- b) oficialumas – įsitikinkite, kad [IP](#) pateikiamos informacijos šaltinis yra viešai prieinamas. Rekomenduojama naudotis strateginiais planais, viešųjų subjektų informacinėmis sistemomis ir (arba) duomenų bazėse kaupiamais statistiniais duomenimis, galimybių studijomis, sektorių apžvalgomis, teritorijų planavimo dokumentais (bendrųjų planų koncepcijomis, sprendiniais ir pan.), oficialiomis Lietuvos ūkio raidos prognozėmis ir apžvalgomis, visuotinių gyventojų surašymų duomenimis, kitų institucijų informacinėmis sistemomis ir (arba) duomenų bazėse sukauptais duomenimis;
- c) aktualumas – naudokite ne senesnius nei vienerių metų duomenis, kuriais grindžiamas projekto poreikis. Tendencijoms atskleisti naudokite ne trumpesnio nei penkerių metų laikotarpio duomenis. Paklausos prognozes pagrįskite makroekonominėmis tendencijomis;
- d) vienareikšmiškumas – naudokite vienareikšmius teiginius, aiškiai atskleidžiančius požiūrį ir nuostatas;
- e) išsamumas – jeigu [IP](#) teiginiai grindžiami kitų tiriamųjų darbų tezėmis ar išvadomis, pateikite nuorodas į atitinkamus informacijos ir duomenų šaltinius, kad [IP](#) vertintojai ar informacijos naudotojai galėtų išsamiai susipažinti su pagrindimu.

1. Paslaugos
Kontekstas

Apimtis – iki 10 psl.
standartiniu šriftu.

Ši dalis rengiama IP, kuriuose alternatyvų analizė atliekama tiek SNA, tiek SEA metodu.

Ši dalis skirta projekto išorinei ir vidinei aplinkai pristatyti. Detaliai atskleisti projekto kontekstą būtina, siekiant įvertinti projekto turinio (tikslų, uždavinių bei veiklų įgyvendinimo prielaidų ir rezultatų) optimalumą, realumą bei pagrįstumą.

Šios IP dalies rengimo etapai:

1.1. Aprašykite projekto socialinę–ekonominę aplinką. Viešosios paslaugos, kurios kokybei gerinti skirtas projektas, socialinė, ekonominė ir institucinė aplinka, pagrindiniai socialiniai – ekonominiai reiškiniai ir prielaidos, formuojantys projekto poreikį, jų tendencijos projekto įgyvendinimo perspektyvoje (analizuojama sektoriaus, regiono ir nacionalinė aplinka),

1.2. Aprašykite projekto teisinę aplinką. Viešosios paslaugos, kurios kokybei gerinti skirtas projektas, teikimo teisinis reglamentavimas, identifikuojant apribojimus viešosios paslaugos teikimui,

1.3. Aprašykite projektu sprendžiamas problemas, ir

1.4. Aprašykite tikslinių grupių poreikius. Viešosios paslaugos, kurios kokybei gerinti skirtas projektas, poreikiai (sektoriaus, regiono ir nacionaliniu mastu), poreikiams tenkinti parengti strateginiai dokumentai.

**1.1. Aprašykite
Socialinę–
ekonominę aplinką**

Pirmiausiai išanalizuokite makroaplinką – atsakykite, kokioje socialinėje, ekonominėje ir institucinėje aplinkoje siekiama įgyvendinti projektą. Analizuojamos aplinkos pasirinkimą lemia konkreti viešoji paslauga, kuriai skirtas projektas: pavyzdžiui, pirminės sveikatos priežiūros viešosios paslaugos teikimas nagrinėjamas sveikatos apsaugos sistemos kontekste, analizei pasirenkamos projekto esmę apibūdinančios charakteristikos. Analizuojant socialinę – ekonominę aplinką, įvertinkite projekto mastą – projektą priskirkite regioniniam, nacionaliniam ar tarptautiniam lygiui.

Pagrindiniai analizės akcentai ir klausimai turi būti (sąrašas indikatyvus, nebaigtinis):

- a) viešosios paslaugos, kuriai skirtas projektas, svarba, paskirtis ir tikslai;
- b) kaip šiuo metu teikiama viešoji paslauga;
- c) kokios tipinės (pagrindinės) institucijos teikia nagrinėjamas viešąsias paslaugas;
- d) kokia viešosios paslaugos teikimo principinė schema, atsakingos institucijos;
- e) kas daro tiesioginę įtaką viešosios paslaugos teikimo mastui, kokios bendrosios poreikių tendencijos;
- f) kokios viešosios paslaugos teikimo strateginės bei perspektyvinės kryptys;
- g) kaip viešosios paslaugos teikimas susijęs su nacionaliniais makroekonominiais rodikliais;
- h) kiek viešosios paslaugos teikimą lemia bendrosios pasaulinės tendencijos (globalizacijos poveikis, visuotinio klimato atšilimas, laisvas žmonių ir prekių judėjimas ir pan.);
- i) kiti Jūsų nuomone aktualūs akcentai ir klausimai.

1.2. Aprašykite teisinę aplinką

Aprašykite teisinę projekto aplinką, nurodykite, kokie teisės aktai reglamentuoja viešosios paslaugos teikimą, kokie galimi projekto įgyvendinimo galimybių, projekto veiklų, rezultatų, finansinio tęstinumo apribojimai ir norminiai reikalavimai. Vertinami dokumentai turi apimti nacionalinį, regioninį ir, jei yra, sektorių lygmenis. Savivaldybės dokumentus nagrinėkite tuo atveju, jeigu projekto organizacija ir (arba) partneris yra savivaldybės institucija.

Pagrindiniai teisinės analizės klausimai:

- a) viešosios paslaugos teikėjams taikomi teisiniai apribojimai (juridinio asmens forma, steigėjas, įstaigos ar institucijos dydis, veiklos apribojimai);
- b) projektui įgyvendinti būtinos teisinės prielaidos:
 - infrastruktūros projektų atveju išnagrinėkite disponavimo nekilnojamoju turtu, naudojamu ar planuojamu naudoti viešosios paslaugos teikimui, klausimus (projekto organizacija valstybės turtą valdo patikėjimo teise, yra turto savininkas ar tik naudotojas ir pan.)
 - informacinės visuomenės plėtros projektų atveju išnagrinėkite teisės aktus, kuriuos reikalinga priimti ar pakeisti, kad būtų užtikrintas įgyvendinant projektą numatomų perkelti į elektroninę terpę paslaugų teikimas (nurodykite planuojamas teisės aktų priėmimo ar pakeitimo datas, už teisės aktų projektų rengimą ir priėmimą atsakingas institucijas, taip pat priežastis, dėl kurių šie teisės aktai turi būti keičiami ar priimami, ir atitinkamos pasekmės projekto rezultatams, jei teisės aktai nebūtų priimti ar pakeisti iki planuojamos datos ar apskritai per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#);
 - kam atiteks projekto veiklų rezultatai, ar esama teisiųjų apribojimų planuojamiems sukurti rezultatams (rezultatai turi būti konkretaus viešojo subjekto nuosavybė ir pan.). Jei sukurtų projekto veiklų rezultatų teisinė priklausomybė skiriasi, nurodykite kiekvieną projekto rezultatą ir jo teisinę priklausomybę.

Lentelė 1.1. Projekto teisinė aplinka

GEROJI PRAKTIKA

1) Socialinio būsto plėtros projektuose teisinėje aplinkoje nurodomi ir paaiškinami teisės aktai, kurie turi įtakos projekto apimčiai ir turiniui, nagrinėjamos alternatyvos, finansiniams ir ekonominiams srautams pvz., Techninių reikalavimų statybos reglamentas, nustatantis higienos, sveikatos, aplinkos apsaugos reikalavimus.

TOBULINTINA PRAKTIKA

1) Socialinio būsto projektuose teisinė analizė atliekama tik išvardijant teisės aktus, arba analizuojant teisės aktus kaip pvz., Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymas, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, kurie tiesiogiai neturi įtakos projekto apimčiai ir turiniui.

1.3. Aprašykite sprendžiamas problemas

Šiame skyriuje apibendrintai atskleiskite visą viešosios paslaugos problemų įvairovę: infrastruktūros netinkamumas viešajai paslaugai teikti, viešosios paslaugos teikimo neefektyvumas, viešosios paslaugos kokybės neatitikimas tikslinių grupių poreikiams ir pan. Tai labai svarbu problemos mastui ir svarbai suvokti bei nustatyti potencialią projekto vietą viešosios paslaugos teikimo procesuose. Problemas atskleisti reikia ir norint nustatyti projekto apimtį, kadangi siekiama parengti projektą taip, kad jis optimaliai prisidėtų prie viešosios paslaugos teikimo pagerinimo. Projekto savininkams atlikti tokią problemų „inventorizaciją“ prasminga vien dėl investicijų sprendimų optimalumo.

Didelių kompleksinių projektų atveju gali būti sprendžiamos kelios tarpusavyje susijusios ar nesusijusios problemos, tačiau visada verta nustatyti pagrindinę, kuri bus išspręsta pasiekus projekto rezultatus. Taigi šioje investicijų projekto dalyje:

- a) nustatykite esminę problemą, kuriai spręsti rengiamas [IP](#);
- b) įvardykite problemą lėmusias (lemiančias) priežastis ir nurodykite, ar įgyvendinamas [IP](#) jas sprendžia;

c) jei turima žinių, kad analogiška problema jau buvo išspręsta kituose regionuose, savivaldybėje ir pan., trumpai aprašykite padėtį ir taikytus sprendimo būdus.

Atsižvelgti į tiksliai įvardytą problemą svarbu ir kitose **IP** dalyse – ypač projekto socialinio ekonominio poveikio ir rizikų vertinimo. **IP** autoriui ypač svarbu suvokti projekto problemų esmę ir paskirti, kadangi objektyviai įvertinti esamą padėtį būtina planuojant projekto veiklas ir užsibrėžiant siekiamus rezultatus.

Dažnai **IP** pasitaikanti klaida yra tai, kad pagrindinė problema, vertinant projekto sukuriama socialinę ekonominę naudą, neatskleidžiama arba netiksliai nustatyta, todėl nėra aišku, kokia pridėtinė vertė sukuriama ją išsprendus, tai yra įgyvendinus projektą.

Aiškiai ir tiksliai nustačius problemą matyti, kokio dydžio projektas reikalingas, ar planuojamos veiklos yra tinkamos apimties problemai spręsti. Įvardytos problemos ir galimai jas sukėlusios priežastys padeda suprasti kituose **IP** skyriuose aprašytų projekto tikslų, uždavinių, investicijų svarbą bei įvertinti, ar pasirinktas optimalus problemos sprendimo būdas.

Lentelė 1.2. Projekto problemų analizė

GEROJI PRAKTIKA

1) Problema – mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros (toliau – MTTP) tyrimų pasiūla neatitinka esamos paklausos dėl MTTP įrangos neatitikties šios dienos poreikiams. Problemos sprendimo būdas – šiuolaikinius MTTP poreikius atitinkančios įrangos įsigijimas. Projekto veikla – MTTP įrangos įsigijimas.

2) Problema – socialinių ir ekonominių iniciatyvų trūkumas Vasarvidžio kaime. Problemos sprendimo būdas – infrastruktūros socialinėms ir ekonominėms iniciatyvoms sukūrimas. Veikla – patalpų kaimo bendruomenės susirinkimams įrengimas ir pritaikymas.

3) Problema – nepakankamas centrinio archyvo teikiamų viešųjų paslaugų prieinamumas. Problemos sprendimo būdas – centrinio archyvo paslaugų perkėlimas į elektroninę erdvę, sukuriant skirtingas elektronines paslaugas skirtingoms tikslinėms grupėms. Projekto veikla – elektroninių paslaugų projektavimas, kūrimas, testavimas, sklaida.

TOBULINTINA PRAKTIKA

1) Problema – nenaudojamas pastatas Vasarvidžio kaimo centre. Problemos sprendimo būdas – salės bendruomenės veikloms įrengimas šiuo metu nenaudojamame pastate. Veikla – nenaudojamo pastato rekonstrukcija. Vertinama projekto problema nėra aiški, siūlomas sprendimas nėra susijęs su problema.

2) Problema – neveikiantis fontanas miesto aikštėje. Problemos sprendimo būdas – visos aikštės rekonstrukcija ir žaliosios zonos sukūrimas, rekonstruojant fontaną. Vertinama projekto problema viršija problemos mastą, nenurodo, su kokiomis tikslinėmis grupėmis yra susijęs problemų sprendimas.

3) Problema – miesto bibliotekos pastatas yra avarinės būklės. Projekto veikla „knygų lentynų ir knygų įsigijimas“ yra neracionali, nesprenžianti projekto problemos.

4) Problema – teikiamų viešųjų informacinių paslaugų neatitiktis rinkos poreikiams (pateikiamais duomenimis nepatogu naudotis, jie neaktualūs, nėra galimybės pasirinkti skirtingų duomenų pjūvių). Pasirinktas problemos sprendimo būdas – informacijos apie teikiamas viešąsias informacines paslaugas sklaida – nėra tikslingas, kadangi nesprenžia projekto problemas.

1.4. Aprašykite tikslinių grupių poreikius

Siekdami įvertinti turimus poreikius, visų pirma identifikuokite visas tikslines grupes, kurias įtakoja egzistuojanti problema. Detali projekto tikslinių grupių analizė atliekama investicijų projekto [2.4 skyriuje](#).

Poreikių analizė yra itin svarbi **IP** dalis, nes:

- turi tiesioginę įtaką **IP** apimčiai ir riboms;
- yra viena iš svarbiausių investicijų poreikį lemiančių veiksnių;

- c) svarbus veiksnys vertinant projekto veiklos išlaidas;
 - d) padeda nustatyti projekto pajamų lygį, jei jų bus gaunama;
 - e) dažnai nulemia finansavimo iš valstybės biudžeto dydį;
 - f) yra svarbus socialinės ekonominės naudos (žalos) vertinimo kintamasis.
- Atliekant poreikių analizę, išsamiai apibūdinkite poreikį lemiančius veiksnius, nurodykite jų apimtį šiuo metu. Itin svarbu tinkamai pasirinkti analizės apimtį, detalai pagrindžiant šį sprendimą.

Lentelė 1.3. Projekto poreikių analizė

**GEROJI
PRAKTIKA**

1) Apskrities ligoninės modernizavimo projekte detalai išnagrinėtas apskrities gyventojų skaičius, jų demografinė sudėtis, sergamumo tendencijos. Išnagrinėtas sveikatos priežiūros įstaigų išsidėstymas, pasiekiamumas, galimybė transportuoti ligonius į respublikinius centrus, ypač sunkių diagnozių atveju. Apibrėžtas kritinis laikas reikalingas ligoniui pasiekti gydymo įstaigą.

2) Elektroninių paslaugų kūrimo projekte detalai išnagrinėtas fiziniu būdu teikiamų viešųjų paslaugų teikimo organizavimas, procesai ir procedūros, šiuo metu patiriamos veiklos sąnaudos, gaunamos veiklos pajamos, teisiniai jiems galiojantys apribojimai, pristatyti fizinių viešųjų paslaugų teikimo trūkumai, poreikiai juos pašalinti kuriant elektronines paslaugas.

**TOBULINTINA
PRAKTIKA**

1) Numatant kolegijos, esančios X mieste, studentų skaičių, vertinamas tik X miesto gyventojų pokytis, nors 40 proc. kolegijos mokinių yra atvykę iš kitų Lietuvos miestų. Miestiečių X gausėjimas gali iškreipti tikrosios padėties vaizdą, kadangi kituose miestuose gimstamumo rodikliai yra žemesni.

2) Identifikuotas **IP** poreikis: turima infrastruktūra yra nerekonstruota nuo pat jos sukūrimo 1952 metais, todėl reikalinga į ją investuoti. Nėra aišku, ar infrastruktūra reikalinga šiuo metu ir ar bus reikalinga ir kokioms tikslinėms grupėms ateityje.

3) Prognozuojant elektroninių paslaugų teikimo poreikius neišnagrinėta, kokios apimtys paslauga yra patraukliausia jos tikslinėms grupėms, kokiai paslaugai gauti vartotojams pakaktų šalyje vyraujančio kompiuterinio raštingumo lygio.

Atlikę projekto konteksto analizę, parenkite trumpą atliktos analizės rezultatų aprašymą (iki 1500 simbolių), kurį vėliau įtrauksite į projekto santrauką [7.6. skyriuje](#) nustatyta tvarka ir kuris turėtų apimti:

- a) socialinės-ekonominės aplinkos apibūdinimą;
- b) teisinės aplinkos apibūdinimą;
- c) sprendžiamų problemų sąrašą;
- d) tikslinių grupių ir jų poreikių sąrašą.

2. Projekto Turinys

Apimtis – iki 10 psl. standartiniu šriftu.

Ši dalis rengiama IP, kuriuose alternatyvų analizė atliekama tiek SNA, tiek SEA metodu.

Šioje dalyje nurodykite visus esminius projekto turinio elementus tam, kad būtų įmanoma tinkamai suformuluoti ir pasirinkti IP įgyvendinimo alternatyvą:

2.1. Nurodykite projekto tikslą,

2.2. Nurodykite sąsajas su kitais projektais,

2.3. Nustatykite projekto ribas. Nurodykite pasirinktus būdus ir apimtį, kuria dalimi (kiek) IP prisidės prie problemos sprendimo. Tais atvejais, kai projekto problema labai plati, o projektu sprendžiama tik nedidelė problemos dalis, detalizuokite, kurios problemos dalies ar aspekto planuojamas IP niekaip nespęs,

2.4. Detaliai aprašykite tikslines grupes, kurioms IP įgyvendinimas turės tiesioginės įtakos ir kurios pajus socialinę-ekonominę IP įgyvendinimo naudą (žalą).

2.5. Nurodykite projekto uždavinius,

2.6. Pristatykite projekto organizaciją. Projekto organizacija vadinamas juridinis ar fizinis subjektas ar jų grupė, prisiimanti atsakomybę už projekto įgyvendinimą ir vykdanči pagrindines projekto veiklas, ir

2.7. Nurodykite siekiamus rezultatus, tai yra planuojamą projekto įtaką viešosios paslaugos kiekybiniais ir kokybiniais pokyčiams.

2.1. Nurodykite projekto tikslą

Aiškliai apibrėžtas projekto tikslas padeda suprasti, kokią socialinę ekonominę naudą sukurs projekto investicijos. Tikslas formuluojamas pagrindinei problemai spręsti. Pagrindinis klausimas, į kurį reikia atsakyti nustatant projekto tikslą, yra šis: „Kokią pagrindinę socialinę ekonominę naudą sukurs projekto įgyvendinimas?“ Projekto tikslas turi atskleisti pageidaujamus sisteminius, struktūrinius pokyčius, kurie dažniausiai nėra tik kiekybinių rodiklių pasikeitimas. Kiekybiniai pokyčiai ne visada atskleidžia tikrąją projekto paskirtį. Projekto tikslas turi būti aiškiai apibrėžtas, t. y. ne begalinis ir ne strateginė kryptis.

Tais atvejais, kai projektui įgyvendinti siekiama pasinaudoti ES struktūrinės paramos ir (arba) Lietuvos bendrojo finansavimo lėšomis, įrodykite, kad projekto tikslas akivaizdžiai atitinka strateginių investicijų planavimo dokumentų nuostatas: 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos atitinkamos veiksmų programos tikslą, prioriteto tikslą ir priemonės tikslą, arba atitinkamą nacionalinę šakinę strategiją ar programą. Projekto tikslas turi akivaizdžiai rodyti, kad prisidedama prie priemonės ar veiksmų programos prioriteto tikslo.

Lentelė 2.1. Projekto tikslų nustatymas

GEROJI PRAKTIKA

- 1) Projekto tikslas – pagerinti asmens sveikatos priežiūros paslaugų kokybę Vakarų Lietuvos gyventojams.
- 2) Veiksmų programos prioriteto priemonės tikslas – modernizuoti ir optimizuoti viešųjų ambulatorinių ir stacionariųjų paslaugų infrastruktūrą privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose. Projekto tikslas – gerinti ligų diagnostiką ankstyvojoje stadijoje ir paslaugų kokybę bei didinti prieinamumą. Projekto uždavinys – modernizuoti ir optimizuoti privačią antrinio lygio ambulatorinių paslaugų infrastruktūrą.
- 3) Projekto tikslas – sudaryti palankesnes sąlygas gyventojams pasinaudoti teismų paslaugomis sutaupant dalį jų išlaidų. Projekto uždavinys – perkelti į elektroninę erdvę pagrindines teismų teikiamas paslaugas teisingumo vykdymo procese.

**TOBULINTINA
PRAKTIKA**

1) Projekto tikslas – rekonstruoti vieną Vakarų rajono ligoninės chirurgijos skyrių. Rekonstrukcija negali būti savitikslių.

2) Priemonės tikslas – modernizuoti ir optimizuoti viešųjų ambulatorinių ir stacionariųjų paslaugų infrastruktūrą privačiose asmens sveikatos priežiūros įstaigose. Projekto tikslas – atlikti pastato Vilniaus g. 5 Rytų mieste rekonstrukciją. Projekto tikslas neįrodo, kad prisidedama prie priemonės įgyvendinimo.

3) Priemonės tikslas – kurti vartotojui patogias, lengvai pasiekiamas ir naudingas elektronines viešąsias paslaugas, taip užtikrinti, kad informacinės ir ryšių technologijos būtų veiksmingai naudojamos viešajam sektoriui modernizuoti. Projekto tikslas – įsigyti kompiuterinę įrangą ir atlikti serverinės remontą. Projekto tikslas neįrodo, kad prisidedama prie priemonės įgyvendinimo.

**2.2. Nurodykite
sąsajas su kitais
projektais**

Pateikite trumpus kitų įstaigos, organizacijos ir (arba) įmonės įgyvendinamų projektų aprašus, nurodykite pasiektus projektų rezultatus (įgyvendinamas veiklas, jei projektas tebevyksta), bendrą investicijų vertę ir paskirtį. Pateikite informaciją tik apie tuos projektus, kurie yra tiesiogiai arba netiesiogiai susiję su rengiamu projektu. Pateikiant informaciją apie šiuos projektus:

a) paaiškinkite projektų sąsajas projekto veiklų ir rezultatų aspektu (projekto Nr. 1 rezultatas – 10 km naujai įrengto dviračių tako maršrutu A–B, projekto Nr. 2 rezultatas – 5 km naujai įrengto dviračių tako maršrutu B–C.

b) nustatykite, ar sąsaja tiesioginė, ar netiesioginė. Tiesioginė sąsaja yra tokia, kai ryšys tarp projektų yra priežastinis (vienas projektas lėmė kito projekto įgyvendinimą: pagal projektą Nr. 1 parengtai mokymo programai reikia infrastruktūros, pritaikytos specialistams rengti pagal šią programą) arba papildomasis (pagal projektą Nr. 1 atlikti rekonstrukcijos darbai, pagal projektą Nr. 2 patalpos bus aprūpintos įranga ir baldais).

c) pagrįskite, jog tos pačios išlaidos, būtinos projektui įgyvendinti, nėra įtrauktos į kelių skirtingų projektų biudžetus. Ši informacija reikalinga projekto dvigubo finansavimo rizikai įvertinti.

**2.3. Nustatykite
projekto
ribas**

Siekiant teisingai apibrėžti projekto ribas, pradžioje svarbu apibrėžti projekto sąvoką. Lotyniškai *projectus* – numestas į priekį. Todėl projektas visų pirma suvokiamas kaip kryptingų veiklų, orientuotų į pokyčių ateityje sukūrimą ir (arba) inicijavimą, visuma vienam apibrėžtam tikslui pasiekti. Kitas skiriamasis projekto bruožas – fiksuota veiklų įgyvendinimo pradžia ir pabaiga, esant ribotiems ištekliams.

[Tarybos reglamento Nr. 1303/2013](#) 2 skyriaus 2 dalyje (100 straipsnyje) pateikiama projekto sąvoka pirmiausia taikytina didelės apimties projektams: „Projektą sudaro grupė darbų, veiksmų ar paslaugų, skirtų nedalomam tiksliai nustatyto ekonominio arba techninio pobūdžio uždaviniui, kuriuo siekiama aiškiai nustatytų tikslų, atlikti“.

[SNA](#) gairėse pateikiamas projekto apibrėžimas: „Ekonomiškai nedalomų užduočių, veiklų seka specifinei techninei funkcijai atlikti. Visos užduotys nukreiptos pasiekti nustatytą projekto tikslą.“

Projekto ribos yra aiškiai nustatytos, kai projektas vertinamas kaip atskiras savarankiškas analizės vienetas. Projektas neturi būti skaidomas į smulkesnes dalis dėl administravimo, įgyvendinimo paprastumo.

Aiškiai apibrėžtos projekto ribos – nedalomas tolesnės analizės vienetas, susidedantis iš tiksliai apibrėžtų kryptingų ekonominių ar techninių darbų, veiklų ar paslaugų sekos.

Lentelė 2.2. Projekto ribų apibrėžimas**GEROJI
PRAKTIKA**

1) Projektas, kurio tikslas – modernizuoti bendrojo lavinimo mokyklų bibliotekas, siekiant gerinti mokyklos bendruomenei teikiamų paslaugų kokybę ir užtikrinti geresnes mokymo ir mokymosi sąlygas, įgyvendinamas kaip vienas

**TOBULINTINA
PRAKTIKA**

projektas, kurio organizacija yra Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, o projekto partnerės – visos Lietuvos savivaldybių administracijos ir savarankiškos mokyklos (iš viso 240 mokyklų bibliotekų). Užtikrintas vienodas bibliotekos paslaugų standartas, efektyviai suplanuotos didelio kiekio įrangos įsigijimo išlaidos.

2) Projekto tikslas – užtikrinti elektroninių turto ir pajamų deklaravimo paslaugų prieinamumą visiems Lietuvos gyventojams. Projektas orientuotas į visos Lietuvos gyventojus, todėl projekto veiklos informacinės sistemos diegimo, testavimo, mokymo, konsultavimo aspektu apima visus Valstybinės mokesčių inspekcijos skyrius ir jų padalinius.

1) Projektas, kurio tikslas – efektyvinti MTTP veiklas chemijos pramonės srityje, įgyvendinamas kaip trys savarankiški projektai, nes MTTP infrastruktūra modernizuojama atskirai trijose švietimo įstaigose neužtikrinant jų bendradarbiavimo tarpusavyje. Tokiu atveju nutolstama nuo projekto bendrojo tikslo, galimai dubliuojamos investicijos, potencialiai prarandama veiklų tarpusavio koordinavimo – tai yra efektyvumo – kontrolė.

2) Projekto tikslas – užtikrinti vienodą interneto ryšio skverbį visose Lietuvos kaimo vietovėse. Projektas įgyvendinamas tik Bartų rajone, todėl projekto ribos neatitinka suformuluoto projekto tikslo.

**2.4. Aprašykite
tikslines grupes**

Projekto tikslinė grupė – projekto metu sukurtos infrastruktūros naudotojai ir (arba) paslaugų gavėjai, kuriems skirta projekto kuriama socialinė ekonominė nauda (žala). Detaliai aprašant projekto tikslines grupes:

- nurodykite kiekvieną tikslinę grupę ir suinteresuotų asmenų grupę (jeigu įmanoma, tiksliai nurodykite tikslinės grupės dydį ir asmenų skaičių);
- projekto įtaką kiekvienai grupei;
- paaiškinkite, kodėl ir kaip kiekviena grupė suinteresuota projektu.

Lentelė 2.3. Projekto tikslinių grupių apibrėžimas**GEROJI
PRAKTIKA**

1) Projekto pareiškėjas, vykdydamas įprastinę veiklą, aptarnauja visų amžiaus grupių II grupės neįgaliosius. Projektas, kuriuo siekiama padėti neįgaliesiems integruotis į darbo rinką, skirtas pareiškėjo aptarnaujamiems II grupės neįgaliesiems, kurių amžius – nuo 25 iki 45 metų ir nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos probleminėse teritorijose. Tai sudaro 35 proc. visų pareiškėjo aptarnaujamų klientų.

2) Projekto pareiškėjas teikia viešąsias paslaugas fiziniu ir elektroniniu būdais ir projektu siekia padidinti elektroninių viešųjų paslaugų skaičių ir išplėsti įvairovę. Tikslinės grupės sudarytos pagal amžiaus ir išsilavinimo požymius, atliktas jų poreikių patenkinimo tyrimas. Projekto veiklos skirtos sukurti naujas viešąsias elektronines paslaugas vyresniems nei 18 metų asmenims, studijuojantiems pagal bakalauro ir magistro studijų programas.

**TOBULINTINA
PRAKTIKA**

1) Projekto tikslas – pagerinti pedagogų konsultavimo kokybę, išbandant naują pedagogų informavimo ir konsultavimo veiklos modelį. Atskirai tikslinės grupės neišskiriamos. Organizacija teikia informavimo ir konsultavimo paslaugas Lietuvos pedagogams, todėl organizacijos klientai – visi Lietuvos pedagogai. Aprašomi visi organizacijos, įstaigos ir (arba) įmonės klientai iki projekto įgyvendinimo nepaaiškinant, kelioms tikslinėms grupėms skirtas įgyvendinamas projektas ir kokį poveikį projekto įgyvendinimas joms turės.

2) Projekto tikslas – padidinti instituto teikiamų viešųjų paslaugų prieinamumą. Institutas šiuo metu elektroninių paslaugų neteikia. Didinant prieinamumą, bus sukuriamos naujos, šiuo metu neteikiamos elektroninės viešosios paslaugos. Daroma prielaida, kad tikslinės grupės, kurios naudosis elektroninėmis paslaugomis, atitinka fizinių paslaugų gavėjus, t. y. tuos vartotojus,

kuriuos šiuo metu fiziškai aptarnauja institutas. Neįvertinta naujų kuriamų viešųjų elektroninių paslaugų tikslinė grupė (dydis, pasiskirstymas pagal amžių ir pan.).

2.5. Nurodykite projekto uždavinius

Formuluojami projekto uždaviniai turi atsakyti į klausimą: „ką reikia padaryti, kad projekto tikslas būtų pasiektas?“, t. y. turi leisti įgyvendinti nustatytą (-us) projekto tikslą (-us).

Atkreipiame dėmesį, kad planuojami projekto uždaviniai turi išlaikyti nuoseklią vidinę projekto logiką. Atitinkamai vėlesniuose skyriuose planuojamos projekto veiklos turi sudaryti prielaidas pasiekti projekto uždavinius, o projekto rezultatai turi būti projekto veiklų padarinys.

2.6. Pristatykite projekto organizaciją

Išsamiai pristatykite organizaciją, įstaigą, įmonę ar jų grupę, planuojančią įgyvendinti **IP**. Nurodykite pagrindinius projekto organizacijos sudėties duomenis: narių skaičių, pagrindinį (vadovaujantį) narį, kitus narius, santykius tarp jų, visą papildomą informaciją, kuri padėtų atskleisti atsakomybės pasiskirstymą ir pagrindines funkcijas įgyvendinant **IP**.

Informaciją apie projekto organizaciją pateikite naudojantis šia struktūra:

a) Projekto pareiškėjas (angl. *applicant*; tais atvejais, kai projekto pareiškėjas įgyvendina projektą kartu su partneriais, tarptautinėje praktikoje jis gali būti vadinamas vadovaujančiuoju partneriu, angl. *lead partner*). Projekto pareiškėjas prisiima didžiausią atsakomybę už projekto veiklų įgyvendinimą: jis atsakingas finansiniu, organizaciniu, fiziniu bei veiklos rezultatų sukūrimo požiūriu, todėl jį pristatant svarbu visapusiškai atskleisti pajėgumus (galimybes) įgyvendinti projektą: darbuotojų skaičių, vykdomų veiklų įvairovę, patirtį ir pan.

Nurodykite juridinio asmens pavadinimą, identifikavimo kodą, veiklos vykdymo adresą, darbuotojų skaičių, teikiamas viešąsias paslaugas, atsakomybę už viešąją paslaugą, kurios kokybei gerinti skirtas projektas, valstybės deleguotas funkcijas, savarankiškas funkcijas, kitą vykdomą veiklą.

b) Projekto partneris (-iai) (jei taikoma). Projekto partneris – juridinis arba fizinis subjektas, suinteresuotas kartu su projekto pareiškėju įgyvendinti projektą ir dalytis atsakomybe, veiklomis ir tų veiklų išlaidomis.

Nurodykite juridinio asmens pavadinimą, identifikavimo kodą, veiklos vykdymo adresą, darbuotojų skaičių, teikiamas viešąsias paslaugas, atsakomybę už viešąją paslaugą, kurios kokybei gerinti skirtas projektas, valstybės deleguotas funkcijas, savarankiškas funkcijas, kitą vykdomą veiklą.

Nurodykite pagrindinius duomenis apie partnerį ir visą papildomą informaciją, kuri atskleistų, kokius reikalingus išteklius turi subjektas, kokią viešąją paslaugą teikia, kokia yra paslaugos teikimo ir projektų vykdymo patirtis, pagrįskite partnerių pasirinkimą, partnerystės priežastis ir formą, aprašykite, kaip bus dalijamasi atsakomybe įgyvendinant projektą, kokia bus kiekvieno partnerio veikla, kam teks projekto rezultatai ir kas bus atsakingas už tinkamą projekto rezultatų naudojimą ir išsaugojimą.

c) Pareiškėjo ir partnerio (-ių) bendradarbiavimo pagrindimas. Pareiškėjo ir partnerio dalyvavimas projekte turi būti pagrįstas: pareiškėjas su partneriu privalo pateikti bendradarbiavimo argumentus.

Nurodykite priežastis, nulėmusias bendradarbiavimą, bendradarbiavimo esmę – duomenis apie jungtinės veiklos (partnerystės) sutartį, veiklas, kurias įgyvendins pareiškėjas ir partneris (-iai), kiekvieno iš jų vaidmenį užtikrinant projekto tęstinumą, atsakomybės už projekto įgyvendinimą pasiskirstymą. Pagrįskite, kad bendradarbiavimas yra ne formalus, o aiškiai sprendžiantis projekto problemas. Numatomus projekto partnerius įtraukite į **IP** rengimo procesą, kad partneriai iš anksto būtų supažindinti su projektu ir kartu su pareiškėju dalyvautų **IP** planavimo veikloje.

d) Projekto vieta projekto organizacijoje. Pristatykite projekto svarbą pareiškėjo ir partnerio veiklai, kokiai viešajai paslaugai gerinti skirtas projektas, kaip pakis paslaugos teikimas. Nurodykite pareiškėjo ir partnerio teikiamas

viešąsias paslaugas ar jų dalis, kurioms gerinti rengiamas [IP](#); procesus, kuriuos projekto pareiškėjo ir partnerio institucijose pakeis [IP](#) įgyvendinimas; [IP](#) įtaka žmogiškiesiems ir materialiniams pareiškėjo ir partnerio ištekliams.

2.7. Nurodykite siekiamus rezultatus

Aprašykite, kaip keisis viešoji paslauga ir jos teikimas įgyvendinus projektą, kokie kokybiniai ir kiekybiniai rodikliai leis įsitikinti, kad planuoti rezultatai yra pasiekti. Projekto rezultatai turi paaiškinti, kaip ir kiek projekto įgyvendinimas išsprendžia problemą (-as), dėl kurios (-ių) ji siekiama įgyvendinti. Šiame skyriuje nepakanka projekto rezultatus išreikšti tik fiziniiais įgyvendinimo rodikliais – jie turi būti apibūdinti išsamiai ir visapusiškai. Taip pat turi būti vienareikšmiškai aišku, kas patirs išlaidas, reikalingas įgyvendinti projektą, taip pat kas tiesiogiai gaus naudą.

Išanalizuokite ir aprašykite tikėtiną projekto tiesioginį ir netiesioginį poveikį. Tiesioginis poveikis suprantamas kaip poveikis tiesioginėms tikslinėms grupėms (vartotojams, darbuotojams, organizacijai ir pan.), o netiesioginis – kaip poveikis trečiosioms šalims, išorinei aplinkai. Įsitinkite, kad projekto kuriama nauda nėra įvertinta kelis kartus ir taip pervertintas projekto poveikis (pvz., jei dėl projekto įgyvendinimo sukuriama dvi naujos darbo vietos, gali būti vertinamas bet kuris iš dviejų komponentų: arba šių dviejų naujų darbo vietų sukūrimo įtaka BVP augimui, arba nauda darbo rinkos dalyviams, kadangi darbo užmokesčio sumos įskaitomos apskaičiuojant BVP).

Lentelė 2.4. Projekto rezultatai ir pasekmės

GEROJI PRAKTIKA

1) Sukūrus elektroninę turto deklaravimo sistemą, bus sudaryta galimybė pildyti deklaracijas elektroniniu būdu, pagreitės deklaracijų peržiūra ir klaidų taisymas, sumažės žmonių daromų klaidų rizika, galimybė deklaruoti turtą ir pajamas visiems Lietuvos gyventojams bus prieinamesnė. Projekto rezultatas – viena nauja elektroninė turto deklaravimo sistema. Projekto pasekmės – elektroniniu būdu pateiktos vienos deklaracijos tikrinimas sutrumpės 40 min., bus išvengta eilių ir sutaupyta Lietuvos gyventojų laikas. Šiuo atveju projekto rezultatas yra sumažėjusios darbo sąnaudos projekto organizacijoje, pagerėjusi viešosios paslaugos kokybė ir sutaupyta Lietuvos gyventojų laikas.

TOBULINTINA PRAKTIKA

1) Rekonstravus ligoninę, chirurgijos skyriuje bus sukurti du nauji gydytojų etatai, ir tai įvertinta kaip tiesioginė projekto įtaka nedarbo mažinimui Lietuvoje. Neatsižvelgta į tai, kad šie du etatai bus sukuriami perkeliant du etatus iš traumatologijos skyriaus ir kad įgyvendinus projektą sumažės darbo apimtys traumatologijos skyriuje.

2) Įvertinta, kad įdiegus elektroninę informacinę sistemą bus sumažintas popieriaus sunaudojimas ir taip prisidėta prie miškų išsaugojimo. Neatsižvelgta į galimą netiesioginį neigiamą poveikį (žalą) popieriaus pramonei.

Atlikę projekto turinio analizę, parenkite trumpą atliktos analizės rezultatų aprašymą (iki 1500 simbolių), kurį įtrauksite į projekto santrauką [7.6. skyriuje](#) nustatyta tvarka ir kuris turėtų apimti:

- a) projekto tikslą;
- b) projekto sąsajas su kitais projektais;
- c) projekto ribų apibūdinimą;
- d) projekto tikslinių grupių apibūdinimą;
- e) projekto uždavinių sąrašą;
- f) projekto organizacijos apibūdinimą;
- g) siekiamų rezultatų apibūdinimą.

3. Galimybės ir
alternatyvos

Apimtis – iki 20 psl.
standartiniu šriftu.

Ši dalis rengiama IP, kuriuose alternatyvų analizė atliekama tiek SNA, tiek SEA metodu.

Ši dalis tarptautinėje praktikoje anglų kalba vadinama *feasibility and option analysis*. Galimybių ir alternatyvų analizei naudokite šią struktūrą:

3.1. Aprašykite esamą situaciją vertinamos problemos apimtimi (absoliučiais skaičiais), įvertinkite padėtį, jei projekto organizacija tęstų veiklą nedarydama jokių investicijų. Tai projekto įgyvendinimo atskaitos taškas.

3.2. nurodykite galimas veiklas projekto tikslui pasiekti ir uždaviniams išspręsti (sudarykite vadinamąjį ilgąjį veiklų sąrašą, kuriame veiklos sugrupuotos pagal tam tikrus kriterijus (pvz., *veiklų tipą – infrastruktūros veiklos, žmogiškųjų išteklių plėtros veiklos ir pan.*). „Ilgasis“ veiklų sąrašas sudaromas projektams, kurių planuojama investicijų vertė didesnė nei 3 mln. Eur, ir pateikiamas tekstinėje IP dalyje.

3.3. nurodykite veiklų vertinimo kriterijus (pvz., *teisinius, techninius (technologinius), aplinkosauginius, finansinius, žmogiškuosius išteklius, laiką, reikalingą veikloms įgyvendinti, šių kriterijų paaiškinimą ir pasirinkimo pagrindimą*),

3.4. įvertinę galimas veiklas pagal pasirinktus veiklų vertinimo kriterijus, **sudarykite „trumpąjį“ veiklų sąrašą**, ir aprašykite projekto įgyvendinimo alternatyvas bei nurodykite kiekvienos alternatyvos įgyvendinimo ypatumus bei padarinius. „Trumpajame“ veiklų sąrašė, kuris sudarytas iš geriausiai įvertintų galimų veiklų, turi būti įvertinta ne mažiau alternatyvų nei numatyta **metodikos 4 priedo „Projekto investavimo objektų ir alternatyvų sąrašas“** (toliau – 4 priedas) **lentelėje „Minimaliai privalomos išnagrinėti ir palyginti projekto įgyvendinimo alternatyvos pagal investavimo objekto tipą“** (toliau – 4 priedo lentelė).

VPS projektų įgyvendinimo galimybės ir alternatyvos suprantamos taip pat, kaip ir įprastų IP: nagrinėjama, kokių techninių alternatyvų esama ir kokia iš jų yra optimali. Dažnai pasitaikanti **VPS** projektų klaida – vieno techninio sprendimo, kai alternatyva įgyvendinama viešajame sektoriuje (pvz., *naujo pastato statyba*), palyginimas su visiškai kitokia technine alternatyva, kai projektą įgyvendina privatus partneris (pvz., *seno pastato rekonstrukcija*). Neatsižvelgiant į tai, ar IP rengiamas kaip **VPS** projekto dokumentų pirmoji dalis, ar tiesiog planuojamas investicinis sprendimas, alternatyvų analizė atliekama iš projekto organizacijos, siekiančios projekto tikslo, pozicijų, – **VPS** atveju tai reiškia, kad iš viešojo sektoriaus, siekiančio įgyvendinti IP, pusės. IP atlikta galimybių ir alternatyvų analizė skirta nustatyti viešajam sektoriui patraukliausią investavimo būdą, kurį pasirinkus **VPS** partnerystės klausimyne būtų atliktas šios alternatyvos įvertinimas tuo atveju, jei projektą įgyvendintų privatus partneris.

3.1. Aprašykite
esamą situaciją

Pirmiausia išanalizuokite esamą situaciją sprendžiamos problemos (-ų) apimtimi, aprašykite, kas būtų, jei projekto organizacija tęstų veiklą kaip įprasta, neįgyvendindama investicinių veiklų, finansiniai srutai numatomi per visą **projekto ataskaitinį laikotarpį**. Jeigu IP finansiniai srutai per visą projekto ataskaitinį laikotarpį nesikeis, tai nurodoma vienų pilnų metų finansinių srutų dydis.

Padėtis, kai veikla tęsiama nedarant esminių investicijų, iš tiesų nereiškia, kad esamos būklės palaikymas nieko nekainuoja, – prognozuojant turi būti planuojamos reikalingos veiklos išlaidos, įvertinamos išlaidos infrastruktūros būklei palaikyti,

gaunamos ir planuojamos gauti pajamos bei finansavimas. Esama situacija tampa tolimesnio alternatyvų vertinimo atskaitos tašku.

Pagrindiniai esamos situacijos požymiai:

a) atskleidžiama, kokia susiklostytų finansinė ir socialinė ekonominė padėtis, jei projekto organizacija tęstų šiuo metu vykdomą veiklą neinvestuodama;

b) esamos situacijos esmė – tolesnis veiklos vykdymas vadovaujantis dabartiniais veiklos principais;

c) atskaitos taško vertinimas privalomas visiems [IP](#);

d) būtina teisingam kitų alternatyvų įvertinimui, nes kitų alternatyvų finansiniai srautai išreiškiami skirtumu (pokyčiu) tarp esamos situacijos ir kiekvienos [IP](#) įgyvendinimo alternatyvos;

e) reiškia, kad paslauga yra teikiama šiuo metu ir privalės būti teikiama netgi tuo atveju, jeigu projektas nebūtų įgyvendinamas;

f) esamai situacijai būdingos pajamos, finansavimas, išlaidos ir (galbūt) būtiniosios investicijos (reikalingos esamai infrastruktūrai palaikyti)⁴;

g) esamos situacijos finansinė analizė atliekama išreiškiant finansinius srautus absoliučiais skaičiais, ne jų pokyčiu: t. y. vertinamos projekto organizacijos veiklos pajamos ir išlaidos, patiriamos vykdant veiklą kaip įprastai, veiklai finansuoti gaunami finansavimo srautai ir pan.

Tik [VPSP](#) atveju, [SNA skaičiuoklėje](#) nurodykite esamos situacijos finansinius srautus absoliučiais skaičiais atskirame tam skirtame darbalapyje (pvz., jei investavimo objektas yra „A“, esamos situacijos darbalapis bus „A.0“, o nagrinėjamų alternatyvų darbalapiai – „A.1“, „A.2“ ir t.t.), neperžengiant projekto ribų.

Lentelė 3.1. Esamos situacijos vertinimas

GEROJI PRAKTIKA

1) Numatomos būtiniosios viešosios paslaugos teikimo veiklos palaikymo išlaidos.

2) Esama situacija vertinama neperžengiant projekto ribų – projekto organizacijos veikla nagrinėjama tiek, kiek tai reikalinga pristatyti projekto įgyvendinimo kontekstą.

3) Nagrinėjamos projekto organizacijos šiuo metu turimos informacinės technologijos, teikiamos viešosios paslaugos, techninės galimybės šias paslaugas modifikuoti, papildyti, išplėsti.

TOBULINTINA PRAKTIKA

1) Teigiama, jog tęsiant veiklą kaip įprastai, viešosios paslaugos teikimas būtų nutraukiamas – t. y. visuomenei viešosios paslaugos apskritai nebebūtų teikiamos.

2) Veiklos išlaidos, finansavimas ir sąnaudos esamai situacijai įgyvendinti prilyginamos nuliui, nors viešoji paslauga šiuo metu teikiama toms pačioms tikslinėms grupėms ir bus teikiama per nagrinėjamą ataskaitinį laikotarpį.

3) Nenagrinėjamos šiuo metu teikiamos viešosios paslaugos, nors dalis jų teikiama elektroniniu būdu.

3.2. Nurodykite galimas projekto veiklas

Jei projekto investicijų vertė ne mažesnė nei 3 mln. Eur, identifikuokite visas galimas veiklas projekto tikslui pasiekti bei uždaviniams išspręsti ir sudarykite „ilgąjį“ veiklų sąrašą. Neskaidykite smulkių pagalbinių veiklų, pavyzdžiui, techninio projekto parengimo ar ekspertizės, projekto vykdymo ir techninės priežiūros, investicijų projekto parengimo, viešųjų pirkimų vykdymo ir pan.

⁴ Būtiniosios investicijos suprantamos kaip išlaidos, kurios reikalingos tam, kad [IP](#) nagrinėjama veikla būtų vykdoma per visą [projekto ataskaitinį laikotarpį](#). Todėl daugeliu atvejų investicijų išlaidos yra būtinės: pavyzdžiui, jeigu viešajai paslaugai teikti reikalinga informacinių technologijų infrastruktūra, kurios eksploatavimo laikotarpis negali viršyti 7 metų, jai atnaujinti būtina numatyti investicijų išlaidas bent vieną kartą per 15 metų projekto ataskaitinį laikotarpį.

Jei planuojama investicijų vertė ne mažesnė nei 300 tūkst. Eur, bet neviršija 3 mln. Eur, iš karto sudaromas „trumpasis“ veiklų sąrašas, ir toliau [IP](#) rengiamas pagal [metodikos 3.4 dalį](#).

Jei planuojama investicijų vertė mažesnė nei 300 tūkst. Eur, projekto alternatyvas vertinti ir palyginti nėra privaloma – detaliam pagrindžiam tik pasirinkta projekto įgyvendinimo alternatyva, nebent kitaip nustatyta Projektų finansavimo sąlygų apraše ar [Kokybės metodikoje](#).

Jei viešojo sektoriaus planuojamas įgyvendinti projektas atrenkamas konkurso ar tęstinės atrankos būdu, geriausios alternatyvos pagrindimui kitų alternatyvų vertinti neprivaloma, nebent tai numatyta Projektų finansavimo sąlygų apraše.

Šiame etape aprašomojoje [IP](#) dalyje išanalizuokite [IP](#) įgyvendinimo galimybes, kurias reikėtų suformuluoti atsižvelgiant į [1 skyriuje](#) išnagrinėtą projekto kontekstą bei [2 skyriuje](#) išnagrinėtą turinį.

Nagrinėtinų [IP](#) įgyvendinimo galimybių pavyzdžiai:

- sveikatos priežiūros paslaugų stacionaro kokybės gerinimo projekte gali būti svarstoma, ar reikia gerinti kokybę keliose nacionalinėse ligoninėse, ar keliolikoje nedidelių vietinės reikšmės sveikatos priežiūros įstaigų (centralizavimas arba decentralizavimas);
- energijos naudojimo efektyvumo gerinimo projekte gali būti svarstoma, ar diegti energijos efektyvumo priemonės, ar statyti naujas, pigesnę elektros energiją gaminančias elektrines (objektas arba subjektas);
- siekiant mažinti mirštamumą nuo kraujo užkrėtimo gali būti plečiama tyrimų bazė, gerinamos operacinių sąlygos, didinama perpilamo kraujo kontrolė, įsigyjama pažangesnė operacinių įranga ir t. t.;
- elektroninių paslaugų modernizavimo projekte gali būti svarstoma, ar reikia gerinti paslaugų kokybę perkeltant jas į naują platformą (panaudojant naujas technologijas), ar gerinti šiuo metu teikiamų elektroninių paslaugų kokybę, perkeltant jas į aukštesnį pažangos lygį ir didinant jų prieinamumą, ar sukurti visiškai naujas elektronines paslaugas.

Iš pateiktų galimų variantų suformuluokite priimtinausias alternatyvas – parenkite „ilgąjį“ veiklų sąrašą, kuriame veiklos gali būti grupuojamos atsižvelgiant į problemą, kurią ketinama išspręsti įgyvendinamu projektu, į veiklų pobūdį, į tam tikrus derinius ir (arba) atskiras grupes.

3.3. Nurodykite veiklų vertinimo kriterijus

Ši metodikos dalis privalomai taikoma tiems [IP](#), kurių investicijų vertė yra ne mažesnė nei 3 mln. Eur. [IP](#), kurių investicijų vertė mažesnė nei 3 mln. Eur, ši metodikos dalis taikoma tik jei [metodikos 3.2 dalyje](#) buvo pasirinktinai sudarytas „ilgasis“ veiklų sąrašas.

„Ilgajam“ veiklų sąrašui įvertinti pasirinkite vertinimo kriterijus. Naudokite ne mažiau kaip penkių kriterijų vertinimo sistemą tiek kiekybiniam, tiek kokybiniam galimų veiklų įvertinimui atlikti. Siekdami suteikti pirmenybę tam tikriems kriterijams ar jų grupei, naudokite balų arba svorių sistemą. Galimos veiklos taip pat gali būti vertinamos, naudojant kokybinius parametrus.

Kriterijus nusistato pati projekto organizacija. Jus suformuluokite atsižvelgdami į projekto kontekstą, sprendžiamas problemas, finansuojamų veiklų pobūdį ir pan. Pagal nustatytuosius vertinimo kriterijus turi būti įmanoma tarpusavyje palyginti visas veiklas ir įvertinti jas pagal svarbiausius kriterijus: aktualumą, poveikį problemos sprendimui, įgyvendinimo trukmę ir kt.

Lentelė 3.2. Projekto galimų veiklų vertinimo kriterijai

GEROJI PRAKTIKA

1) Projekto tikslas – verslo ir mokslo bendradarbiavimo skatinimas, didinant MTTP tyrimų prieinamumą verslui. Kiekviena galima veikla vertinama pagal

TOBULINTINA
PRAKTIKA3.4. Sudarykite
trumpąjį veiklų
sąrašą ir **aprašykite**
projekto
alternatyvas

poveikį MTTP tyrimų skaičiui ir kompleksiskumui. Pasirinkti vienodi vertinimo kriterijai.

2) Projekto tikslas – padidinti viešojo sektoriaus efektyvumą, sukuriant efektyvias, vartotojams lengvai prieinamas gyvenamosios vietos deklaravimo paslaugas. Projekto galimos veiklos vertinamos pagal vartotojų, kuriems bus užtikrintas deklaravimo paslaugos prieinamumas, skaičių, pagal veiklų įgyvendinimo trukmę, susijusių institucijų skaičių, reikalingų pakeisti teisės aktų skaičių, paslaugų teikimo patikimumą ir kitus kriterijus.

3) Projekto tikslas – padidinti miesto tikslinės teritorijos integraciją į miesto urbanistinę struktūrą. Projekto galimos veiklos vertinamos pagal aktualumą turimų poreikių kontekste, pagrįstumą, sukurto turto tarnavimo laikotarpį, rezultato pasiekimo greitį, atitiktį strateginiams dokumentams.

1) Projekto tikslas – didinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę. Kriterijus įvertinti galimas veiklas – gydymo(si) sąlygų ligoninėje pagerinimas – nėra tinkamas, kadangi visos galimos projekto veiklos skirtos pagerinti gydymo(si) sąlygas ligoninėje.

2) Projekto tikslas – sukurti elektronines priemones, skirtas informuoti apie teisinius pokyčius verslo apmokestinimo sistemoje. Kriterijus įvertinti galimas veiklas – elektroninių priemonių sukūrimo kaina – nėra tinkamas, kadangi privalo būti įvertintas ne tik investicijų dydis, bet ir veiklos išlaidos teikiant paslaugas, t. y. šie kriterijai yra išlaidų ir naudos analizės dalis.

IP, kuriems buvo sudarytas „ilgasis“ veiklų sąrašas, pagal [metodikos 3.3 dalyje](#) aprašytus veiklų vertinimo kriterijus, yra suformuluojamas „trumpasis“ veiklų sąrašas.

Pagal vertinimo kriterijus atrinkite geriausiai įvertintas galimas veiklas ir sudarykite „trumpąjį“ sąrašą. Visos veiklos „trumpajame“ sąrašo turi būti investicinio pobūdžio, t. y. joms įgyvendinti turi būti reikalingos investicinės išlaidos.

Tais atvejais, kai projekto investicijų vertė viršija 300 tūkst. Eur arba, kai taikoma [Kokybės metodikos](#) 6 p. nuostata (tais atvejais, kai projektas teikiamas ES Struktūrinių fondų paramai gauti), Projekto įgyvendinimo alternatyvas sudarykite iš „trumpojo“ veiklų sąrašo, tačiau vertinamų alternatyvų skaičius turi būti ne mažesnis nei numatyta [metodikos 4 priedo lentelėje](#) pasirinkto investavimo objekto tipo. Jei [4 priedo lentelėje](#) numatytos minimaliai privalomos išnagrinėti ir palyginti projekto įgyvendinimo alternatyvos, jūsų atveju, neleidžia objektyviai įvertinti visų realių projekto įgyvendinimo galimybių ir lieka tik viena toliau nagrinėtina alternatyva (pagal kurią buvo pasirinktas investavimo objekto tipas), jūs turite **IP** aprašomojoje dalyje pateikti pagrindimą, kodėl kitos [4 priedo lentelėje](#) nurodytos prie atitinkamo investavimo objekto tipo alternatyvos netinka (pagrindžiama teisiniais, techniniais, socialiniais ar kitais apribojimais). Jei iš privalomų minimaliai išnagrinėti ir palyginti projekto įgyvendinimo alternatyvų lieka nagrinėjama tik viena alternatyva, papildomai suformuokite dar vieną racionalią alternatyvą, t. y. rengiamame **IP** turi būti išnagrinėtos ir palygintos minimaliai bent 2 alternatyvos.

Tais atvejais, kai projekto vertė neviršija 300 tūkst. Eur arba, kai taikoma [Kokybės metodikos](#) 6 p. nuostata (tais atvejais, kai projektas teikiamas ES Struktūrinių fondų paramai gauti, nebent numatytos išimties Projektų finansavimo sąlygų apraše), nagrinėjama bent viena projekto įgyvendinimo alternatyva.

Jei rengiate projektą, kuriam prašoma ES Struktūrinių fondų paramos, įsitikinkite, kad Projektų finansavimo sąlygų apraše nėra nustatyta išimčių dėl nagrinėtinų alternatyvų skaičiaus ir turinio. Tai pat įvertinkite, kokios nuostatos dėl alternatyvų analizės yra taikomos vadovaujantis [Kokybės metodika](#).

Privalomų minimaliai nagrinėtinų kiekvieno projekto įgyvendinimo alternatyvų skaičius ir turinys priklauso nuo projekto investavimo objekto tipo, kuris nustatomas pagal pasirinktą [investavimo objektą](#) (žr. [metodikos 4 priedą](#)).

[IP](#) gali būti priskirtas vienam arba keliems [investavimo objektams](#) pagal planuojamas [IP](#) biudžeto išlaidas, kurios skirtos jūsų sugalvotai pradinei projekto alternatyvai įgyvendinti. Siekdami nustatyti, kokias projekto įgyvendinimo alternatyvas minimaliai turite išnagrinėti [IP](#), pirmiausia pasirinkite projekto [investavimo objektą](#), o tuomet – investavimo objekto tipą (pvz., jei projektu planuojama investuoti į pastato rekonstravimo darbus ir naujos įrangos įsigijimą, įvertinama, kiek investicijų bus skiriama kiekvienam [investavimo objektui](#) atskirai, t. y. pastatų objektui (pastato rekonstrukcijai) ir įrangos objektui (naujos įrangos įsigijimui), atitinkamai, pagal žemiau išvardintas sąlygas pasirenkama, kiek bus [investavimo objektu](#)).

Kiek [investavimo objektu](#) turi būti priskiriama [IP](#) priklauso nuo to, kokia dalis investicijų yra skiriama kiekvienam iš objektų. Išskiriami galimi keturi pasirinkimo atvejai:

1) tais atvejais, kai suplanuotos projekto investicijos į kelis skirtingus [investavimo objektus](#), įvertinama, kuriam [investavimo objektui](#) skiriama didžiausia investicijų lėšų suma (daugiau nei 50 proc.), tokiu atveju pasirenkamas vienas [investavimo objektas](#);

2) tais atvejais, kai suplanuotos vienodo dydžio projekto investicijos (apie 45-55 proc. investicijų) į du skirtingus [investavimo objektus](#) (pvz., investuojama 50 proc. lėšų į pastatus ir 50 proc. – į įrenginius, arba investuojama 48 proc. lėšų į įrenginius ir 52 proc. – į nematerialųjį turtą ar pan.), projektas yra priskiriamas prie dviejų skirtingų [investavimo objektu](#);

3) tais atvejais, kai nė vienam iš [investavimo objektu](#) nėra skiriama didžiausia investicijų lėšų suma (daugiau nei 50 proc.) ir suplanuotos projekto investicijos yra daugiau nei į 2 skirtingus [investavimo objektus](#), projektui yra priskiriami tie [investavimo objektai](#), kuriems suplanuota skirti daugiau nei 25 proc. projekto investicijų išlaidų. Iš viso projektui gali būti priskiriama nuo vieno iki keturių [investavimo objektu](#) (pvz., investuojama 30 proc. lėšų į pastatų objektus, 25 proc. į įrenginių objektus, 30 proc. į nematerialiojo turto objektus ir 15 proc. į transporto priemonių objektus – tokiu atveju projektas priskiriamas 3 skirtingiems [investavimo objektams](#));

4) nesant nė vieno [investavimo objekto](#), kuriam suplanuota skirti daugiau nei 25 proc. projekto investicijų išlaidų, projektui yra priskiriamas vienas [investavimo objektas](#), kuriam suplanuota skirti didžiausia projekto investicijų išlaidų dalis ir kuri viršija 30 000 eurų. Jeigu tokiam [investavimo objektui](#) suplanuota skirti didžiausia projekto investicijų išlaidų dalis neviršija 30 000 eurų, alternatyvų palyginimas neatliekamas, t. y. nagrinėjama tik viena projekto įgyvendinimo alternatyva.

Nustačius, kiek projekte yra [investavimo objektu](#), kiekvienam [investavimo objektui](#) yra priskiriamas investavimo objekto tipas, kuris parenkamas pagal tai, į kurį investavimo objekto tipą planuojama daugiausia investuoti. Galima išskirti kelis pavyzdžius:

1) jei paslaugai teikti pagal jūsų sugalvotą pradinę projekto įgyvendinimo alternatyvą reikalinga rekonstruoti esamą pastatą ir įsigyti įrangą, o pagal aukščiau išvardintus kriterijus nustatėte, kad projektas priskiriamas vienam [investavimo objektui](#) – pastatų, pasirenkamas investavimo objekto tipas bus „esamo pastato techninių bei funkcinių savybių pagerinimas“ ir minimaliai išnagrinėjamos šiam investavimo objekto tipui priskiriamos alternatyvos (žr. [4 priedo lentelę](#));

2) jei paslaugai teikti pagal jūsų sugalvotą pradinę projekto įgyvendinimo alternatyvą planavote rekonstruoti esamą pastatą bei praplėsti jo plotą, taip pat

esamą įrangą pakeisti nauja bei įsigyti naujos įrangos, o pagal aukščiau išvardintus kriterijus nustatėte, kad projektas priskiriamas dviems [investavimo objektams](#) – pastatų ir įrenginių, pasirenkamas investavimo objekto tipas pagal [investavimo objektą](#) atsižvelgiant į tai, į ką daugiausia planuojate investuoti. Pastatų objektuose įvertinama, į ką daugiausia investuojama, ar į esamo pastato rekonstravimo darbus, ar ir į naujo priestato statybos darbus. Jei didžioji dalis investicijų skiriama naujo priestato statybos darbams, pasirenkamas investavimo objekto tipas bus „esamo pastato bendrojo ploto padidinimas“ ir minimaliai išnagrinėjamos šiam investavimo objekto tipui priskiriamos alternatyvos (žr. [4 priedo lentelę](#)). Analogiškai įvertinamas investicijų dydis ir įrenginių objektuose į investavimo objektų tipus. Jei investuojama apylygiai, tiek į esamos įrangos pakeitimą, tiek į naujos įrangos įsigijimą, minimaliai privaloma nagrinėti tik vienam investavimo objekto tipui priskiriamas alternatyvas. Investavimo objekto tipas pasirenkamas pagal pagrindinį investavimo tikslą. Jei manote, kad yra racionalu, galite analizuoti abiejų, tiek „esamų įrenginių pakeitimas“, tiek „naujų įrenginių įsigijimas“ investavimo objekto tipams priskiriamas minimaliai nagrinėtinas alternatyvas (žr. [4 priedo lentelę](#)).

[SNA skaičiuoklėje investavimo objektai](#) pasirenkami [SNA skaičiuoklės](#) bendrųjų prielaidų darbalapyje [investavimo objekto](#) ir ekonominės veiklos sektoriaus pasirinkimo formoje nurodžius pagrindinį [investavimo objektą](#) (A) ir (jei yra) papildomus [investavimo objektus](#) (B, C, D).

Pagrindinis ir papildomi [investavimo objektai](#) yra pasirenkami pagal projekto investicijų išlaidų dalį. Esant vienodoms projekto investicijų išlaidų dalims (pvz., 2 objektai po 50 proc. arba 4 objektai po 25 proc.), [SNA skaičiuoklėje](#) savo nuožiūra pasirenkite pagrindinį ir papildomus [investavimo objektus](#), kuriems iš siūlomo sąrašo parinkite ir investavimo objekto tipą. Pasirinkimą užtvirtinkite paspausdami žalią mygtuką.

Kiekvienam [SNA skaičiuoklėje](#) pasirinktam [investavimo objektui](#) alternatyvos yra nagrinėjamos atskirai.

Formuojant [IP](#) įgyvendinimo alternatyvas, atsižvelkite į tai, kad visos alternatyvos turi būti racionalios ir įgyvendinamos, taip pat turi būti pasiekti iškelta projekto tikslą bei įgyvendinti užsibrėžtus bent minimalius projektu siekiamus rezultatus. Bendrieji reikalavimai projekto įgyvendinimo alternatyvų analizei pateikiami žemiau:

- 1) analizės objektas – investicijų, investicijų likutinės vertės, veiklos pajamų, veiklos išlaidų, mokesčių, finansavimo ir sukuriamos socialinės-ekonominės naudos (žalos) pokyčiai, lyginant bet kurią [IP](#) įgyvendinimo alternatyvą su esama situacija;
- 2) pokyčius vertinkite iš ilgalaikės perspektyvos – per visą kuriamos infrastruktūros ekonominį tarnavimo laikotarpį;
- 3) alternatyvas sudarykite ir nagrinėkite neperžengdami projekto ribų ([2.3. skyrius](#));
- 4) alternatyvas sudarykite atsižvelgdami į esamus apribojimus, kurie gali būti teisiniai, politiniai, ekonominiai (pvz., konkurencijos iškraipymas), rinkos, socialiniai ir kt. Visi apribojimai nurodomi aprašomojoje IP dalyje (žr. [1.](#) ir [2. IP skyrius](#));
- 5) palyginkite visus realius technologiškai skirtingus įgyvendinimo sprendimus ir pagrįskite bei paaiškinkite pasirinktos [IP](#) įgyvendinimo technologijos pranašumą;
- 6) įvertinkite investicijas, investicijų likutinę vertę, veiklos pajamas, veiklos išlaidas, mokesčius, finansavimą ir projekto sukuriamą socialinę-ekonominę naudą (žalą) kiekvienos [IP](#) įgyvendinimo alternatyvos atveju per tą patį pasirinktą kuriamos infrastruktūros ekonominį tarnavimo laikotarpį;

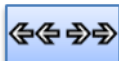
metu duomenys yra įrašomi į skaičiuoklę. Paspaudus mygtuką „Atmesti“, duomenys nebus išsaugoti.

Norėdami tęsti darbą su [SNA skaičiuokle](#), bendrųjų prielaidų darbalapio apatiniame dešiniajame kampe paspauskite mygtuką „Pradėti“. Atlikus nurodytą veiksmą, [SNA skaičiuoklė](#) pateiks veiksmo parinkimo formą, kurioje yra nurodyti tokie veiksmai:

1. Grįžkite į bendrųjų prielaidų darbalapį;
2. Pasirinkite investicijų projekto alternatyvas bei nurodykite alternatyvos lėšų srautus;
3. Pasirinkite optimalią alternatyvą pagal apskaičiuotus rodiklius;
4. Pažiūrėkite bendrą investicijų duomenų lentelę;
5. Atlikite rizikos ir jautrumą vertinimą.

Užpildžius bendrųjų prielaidų darbalapį ir paspaudus mygtuką „Pradėti“, pereikite prie kito žingsnio: veiksmo parinkimo formoje paspauskite mygtuką „Pasirinkite investicijų projekto alternatyvas bei nurodykite alternatyvos lėšų srautus“.

Veiksmo pasirinkimo formą kiekviename [SNA skaičiuoklės](#) darbalapyje galite rasti viršutiniame kairiajame lango kampe, žymimą šiuo mygtuko ženklu:

Siekiant nepraleisti visų [SNA skaičiuoklėje](#) būtinų atlikti veiksmų, siūlome naudotis šiuo mygtuku, kurį paspaudus visada galėsite matyti veiksmų eiliškumą.

Paspaudus mygtuką „Pasirinkite investicijų projekto alternatyvas bei nurodykite alternatyvos lėšų srautus“ [SNA skaičiuoklė](#) pateikia alternatyvos darbalaukio pasirinkimo formą. Šioje formoje paspaudus mygtuką „Atkurti“, pagal pasirinktą investavimo objekto tipą, yra pateikiamos minimaliai privalomos nagrinėti alternatyvos, nurodytos [4 priedo lentelėje](#). Pagal kiekvieno [IP](#) specifiką, [SNA skaičiuoklėje](#) siūlomų alternatyvų pavadinimus galite patikslinti arba ištrinti (tokiu atveju, ištrintos alternatyvos toliau nenagrinėjamos).

Alternatyvų darbalapiai sukuriama ir paruošiami pildymui alternatyvos darbalaukio pasirinkimo formoje paspaudus mygtuką „Pildyti“. Pažymėtina, kad alternatyvų eiliškumas nėra svarbus.

[SNA skaičiuoklė](#) pritaikyta palyginti alternatyvas, nurodytas [4 priedo lentelėje](#), arba papildomą alternatyvą tais atvejais, kada [metodikoje](#) tinkamas projekto įgyvendinimo būdas nenurodytas. Detalų alternatyvų apibūdinimą pateikite [IP](#) tekstinėje dalyje, o finansinius ir ekonominius alternatyvų duomenis (investicijas, investicijų likutinę vertę, veiklos pajamas, veiklos išlaidas, mokesčius, finansavimą ir socialinę ekonominę naudą bei žalą) – [SNA skaičiuoklėje](#) (skaičiavimų į tekstinę dalį nekelkite, nes užpildyta MS Excel formato [SNA skaičiuoklė](#) yra sudedamoji rengiamo [IP](#) dalis). Įvertinę suformuluotas [IP](#) įgyvendinimo alternatyvas, [4 skyriuje](#) bei [5 skyriuje](#) nustatyta tvarka palyginkite jas pagal finansinės ir socialinės ekonominės analizės rezultatus. Priimtą sprendimą dėl pasirinktos alternatyvos pakomentuokite ir pagrįskite.

Naudojant [SNA skaičiuoklę](#), esant teigiamam bent vienos alternatyvos finansiniam grynujų pinigų srautui, tarpusavyje toliau lyginamos tik tos alternatyvos, kurių finansiniai grynujų pinigų srautai teigiami ir visais atvejais pasirenkama alternatyva, turinti [didžiausią teigiamą EGDV](#).

Alternatyvų palyginimui ir optimalios alternatyvos pasirinkimo pagrindimui naudokite [SEA](#) arba [SNA](#) metodus. Planuojant projektą įgyvendinti [VPSP](#) būdu alternatyvų analizė privalomai atliekama [SNA](#) metodu.

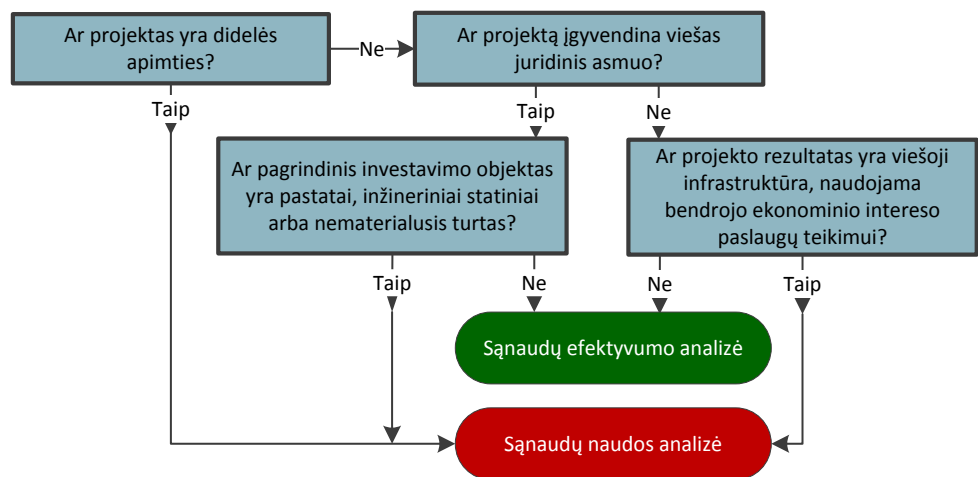
Taikytinas projekto įgyvendinimo alternatyvų vertinimo metodas ([SNA](#) ar [SEA](#)) priklauso nuo projekto apimties, projekto vykdytojo teisinės formos ir

3.5. Palyginkite alternatyvas

projekto [investavimo objekto](#). Alternatyvų vertinimo metodas nustatomas pagal algoritmą, pateiktą Paveiksle 3.3 bei žemiau pateiktus paaiškinimus.

Jeigu projektas yra priskiriamas prie kelių [investavimo objektų](#) (pvz., *projekte yra du investavimo objektai – pastatai ir įrenginiai*), alternatyvų vertinimo metodas parenkamas ir taikomas atskirai pagal kiekvieną [investavimo objektą](#). Projekto rengėjas, rengdamas vieną IP, gali pasirinkti taikyti SNA metodą visiems nustatytiems [investavimo objektams](#), jei, jo nuomone, tai yra tikslinga bei padeda rasti efektyvesnį sprendimą.

Jeigu projekto to paties [investavimo objekto](#) atskiroms įgyvendinimo alternatyvoms įvertinti ir palyginti gali būti taikomas tiek SNA metodas, tiek SEA metodas, taikomas SNA metodas (pvz., *projekte investavimo objektui – pastatams, pasirinktas investavimo objekto tipas „esamų pastato techninių ir funkcinių savybių pagerinimas“*. Pagal 4 priedo lentelę, šiam investavimo objekto tipui nagrinėjamos šios alternatyvos: „esamo pastato techninių ir funkcinių savybių pagerinimas“, „esamo pastato pardavimas ir naujo, reikalingas technines ir funkcines charakteristikas turinčio pastato įsigijimas“, „įrangos įsigijimas trūkstantoms techninėms ir funkcinėms veiklos charakteristikoms užtikrinti“. Pastarajai alternatyvai taip pat taikomas SNA metodas, kadangi pasirinktas [investavimo objektas](#) yra pastatai, o ne įrenginiai).

Paveikslas 3.3. Alternatyvų vertinimo metodo pasirinkimo algoritmas

Projekto įgyvendinimo alternatyvų vertinimas ir palyginimas pagal [investavimo objektą \(-us\)](#) atliekamas remiantis SNA metodu apskaičiuotais rezultatais (taip pat žr. Paveikslą 3.3.), jeigu projektas priskiriamas prie:

- 1) viešojo juridinio asmens pastatų [investavimo objekto](#). Pastatų projektai – tai tokie projektai, kuriems įgyvendinti didžioji suplanuotų investicijų išlaidų dalis į numatyta pastatus;
- 2) viešojo juridinio asmens inžinerinių statinių [investavimo objekto](#). Inžinerinių statinių projektai – tai tokie projektai, kuriems įgyvendinti didžioji suplanuotų investicijų išlaidų dalis numatyta į inžinerinius statinius;
- 3) viešojo juridinio asmens nematerialiojo turto [investavimo objekto](#). Nematerialiojo turto projektai – tai tokie projektai, kurių įgyvendinimui didžioji suplanuotų investicijų išlaidų dalis numatyta į nematerialųjį turtą (plėtros darbai, programinė įranga ir jos licencijos, prestižas, kt.);
- 4) privataus juridinio asmens pastatų, inžinerinių statinių ar nematerialiojo turto [investavimo objekto](#), kai šio tipo projektų rezultatas – viešoji infrastruktūra, naudojama bendrojo ekonominio intereso paslaugoms, kaip jos apibrėžtos Sutarties dėl ES veikimo Protokole (Nr. 26) dėl bendrus interesus tenkinančių paslaugų, teikti.

Didelės apimties projektui, nepriklausomai nuo [investavimo objekto](#), vertinti taikomas [SNA](#) metodas.

Projekto įgyvendinimo alternatyvų vertinimas ir palyginimas pagal [investavimo objektą \(-us\)](#) atliekamas remiantis [SEA](#) metodu apskaičiuotais rezultatais (taip pat žr. Paveikslą 3.3.), jeigu projektas priskiriamas prie:

1) įrenginių [investavimo objekto](#). Įrenginių projektai – tai tokie projektai, kurių įgyvendinimui didžioji suplanuotų investicijų išlaidų dalis numatyta į įrenginius;

2) transporto priemonių [investavimo objekto](#). Transporto priemonių projektai – tai tokie projektai, kuriems įgyvendinti didžioji suplanuotų investicijų išlaidų dalis numatyta į transporto priemones, įskaitant specialiosios paskirties transporto priemones;

3) privataus juridinio asmens pastatų, inžinerinių statinių ar nematerialiojo turto [investavimo objekto](#).

Kaip vertinti alternatyvas [SNA](#) metodu, nurodyta tolimesniuose šios metodikos [4](#) ir [5](#) skyriuose.

Jei projekto įgyvendinimo alternatyvų vertinimas ir palyginimas atliekamas remiantis [SEA](#) metodu, kiekvienam [investavimo objektui](#) turi būti pasirenkamas vienas produkto stebėsenos arba fizinis veiklos įgyvendinimo rodiklis, kuris yra naudojamas sąnaudų efektyvumo rodikliui apskaičiuoti.

Taikant [SEA](#) metodą užpildykite [SEA skaičiuoklę](#), joje atliekant šiuos veiksmus:

1) parenkite projekto tikslą rodantį produkto stebėsenos arba projekto fizinį veiklą įgyvendinimo rodiklį, kuris yra bendras visoms vertinamoms projekto įgyvendinimo alternatyvoms (toliau – rodiklis);

2) apskaičiuokite projekto veiklų vykdymo investicijų sumas kiekvienai vertinamai projekto įgyvendinimo alternatyvai ir;

3) padalinkite vertinamos projekto įgyvendinimo alternatyvos investicijų sumą iš rodiklio reikšmės, taip apskaičiuojamas kiekvienos vertinamos alternatyvos sąnaudų efektyvumo rodiklis.

Detalų alternatyvų vertinimą [SEA](#) metodu aprašykite rengiamo [IP](#) tekstinėje dalyje. Priimtą sprendimą dėl pasirinktos optimalios alternatyvos pakomentuokite ir pagrįskite.

Optimalia alternatyva atrenkama ta alternatyva, kuri turi mažiausią sąnaudų efektyvumo rodiklio reikšmę.

[SEA](#) metodo taikymui būtinos sąlygos:

- Iš anksto susitarta dėl taikytinų kokybinių reikalavimų;
- Nėra poreikio vertinti, ar projekto įgyvendinimas yra naudingas visuomenei;
- Nėra poreikio vertinti, ar projektas finansiškai apsimoka (pvz., skaičiuoti veiklos pajamas).

Atlikus [IP](#) alternatyvų vertinimą [SEA](#) metodu, toliau [IP](#) rengiamas pagal metodikos [6 skyriaus 6.6 dalies](#) (užpildomas metodikos [7 priedas „Projekto rizikų grupės, veiksniai ir rizikų valdymo būdai“](#)) ir [7 skyriaus](#) nuostatas.

Atlikę projekto galimybių ir alternatyvų analizę, parenkite trumpą atliktos analizės rezultatų aprašymą (iki 1500 simbolių), kurį įtrauksite į projekto santrauką [7.6 skyriuje](#) nustatyta tvarka ir kuris turėtų apimti galimų veiklų sąrašą, veiklų

vertinimo kriterijų sąrašą, trumpąjį veiklų sąrašą bei išnagrinėtų alternatyvų apibūdinimą.

4. Finansinė analizė

Apimtis – apribojimais nenustatyti.

Ši dalis rengiama IP, kuriuose alternatyvų analizė atliekama SNA metodu.

Atlikdami finansinę analizę, nagrinėkite finansinius **IP** įgyvendinimo alternatyvų pinigų srautus. Naudokite pinigų srautų metodą: apskaičiuojant finansinius rodiklius, projekto išlaidos (investicijos, veiklos išlaidos, mokesčiai ir pan.) suprantamos kaip neigiami pinigų srautai, o projekto įplaukos (veiklos pajamos, finansavimas ir pan.) – kaip teigiami pinigų srautai. Apskaičiuojant finansinius rodiklius, diskontuojami viso ataskaitinio laikotarpio grynyjų pinigų srautai.

Diskontavimas – dabartinės būsimųjų pinigų srautų vertės apskaičiavimo būdas.

Laiko įtaką pinigų srautų vertei nustatoma, naudojant [diskonto veiksnį](#) (*Lygtis 4.1.*).

Lygtis 4.1. Diskonto veiksnys

$$\text{Diskonto veiksnys} = \frac{1}{(1+i)^t},$$

kur *i* – diskonto norma, *t* – metai.

Projekto finansinė analizė atliekama šiuo eiliškumu:

[4.1. pasirenkamas projekto ekonominės veiklos sektorius ir nurodomas projekto ataskaitinis laikotarpis](#),

[4.2. nurodoma finansinė diskonto norma \(FDN\)](#);

[4.3. nurodomi projekto lėšų srautai](#) (investicijos, investicijų likutinė vertė, veiklos pajamos, veiklos išlaidos, mokesčiai ir finansavimas), ir

[4.4. apskaičiuojami finansiniai rodikliai](#) ir pateikiama išvada dėl projekto gyvybingumo.

[SNA skaičiuoklėje](#) visus finansinėje analizėje atliekamus papildomus skaičiavimus, taip pat prielaidas, kurios nėra apibrėžtos [SNA skaičiuoklės](#) bendrųjų prielaidų darbalapyje (1 darbalapis), nurodykite tam specialiai skirtame darbalapyje pavadinimu „Prielaidos“. Duomenys „Prielaidų“ darbalapiuose negali būti pateikiami kaip nuorodos į kitus dokumentus (*pvz., į kitą MS Excel bylą ar pan.*). Alternatyvų darbalapiuose duomenis pateikite kaip nuorodas į „Prielaidų“ darbalapį. Esant poreikiui, susikurkite daugiau papildomų darbalapių. Papildomų darbalapių skaičius yra neribojamas.

4.1. Pasirinkite projekto ataskaitinį laikotarpį

[Projekto ataskaitinis laikotarpis](#) yra metų, kuriems pateikiamos projekto investicijų, investicijų likutinės vertės, veiklos pajamų, veiklos išlaidų, mokesčių, finansavimo bei socialinės-ekonominės naudos (žalos) prognozės, skaičius. Šis metų skaičius nustatomas atsižvelgiant į ekonomiškai pagrįstą projekto kuriamo ilgalaikio turto naudojimo trukmę (infrastruktūros tarnavimo laikotarpį). Šiuo tikslu nurodomas projekto ekonominės veiklos sektorius ir įvertinamas laikotarpis, per kurį naudingiau naudoti infrastruktūrą palaikant jos naudojimo savybes (techninis aptarnavimas, remontas ir pan.), nei sukurti reikalingą infrastruktūrą iš naujo.

Viename **IP** gali būti investuojama į skirtingą laikotarpį tarnaujančią infrastruktūrą. Tokiu atveju [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) trukmė nustatoma, įvertinus turto, kuriam numatoma išleisti didžiąją dalį investicijų, naudingo tarnavimo laikotarpį.

Siekiant prognozių realumo ir pagrįstumo, nesirinkite ilgesnio nei 30 metų trukmės [projekto ataskaitinio laikotarpio](#). Kiekvienam sektoriui taikytini finansinės analizės laikotarpiai pateikiami žemiau.

Lentelė 4.1. Taikytini finansinės analizės laikotarpiai

Sektorius	Rekomenduojamas analizės laikotarpis (metai)
Aplinkos apsauga (vandentvarka ir atliekų tvarkymas)	30
Energetika	25
Plačiąjuostis internetas	20
Moksliniai tyrimai ir inovacijos	25
Transportas (geležinkeliai, keliai, miesto transportas)	30
Transportas (uostai ir oro uostai)	25
Kiti sektoriai	15

Atskirais atvejais dėl prognozavimo sudėtingumo ir (arba) kitų objektyvių priežasčių galite taikyti trumpesnę [projekto ataskaitinį laikotarpį](#). Taikydami trumpesnę laikotarpį, aprašykite priežastis, dėl kurių laikotarpis trumpinamas.

[Projekto ataskaitinio laikotarpio](#) metai skaičiuojami kalendoriniais metais ir projekto veiklų pradžios metai laikomi nuliniiais metais skaičiuojant finansinius rodiklius, o ataskaitinis laikotarpis taikomas toks, kad būtų pateiktos prognozės ne trumpesniam, nei numatyta pilnų metų skaičiui (pvz., jei projektas pradedamas įgyvendinti 2017 m. rugsėjo 4 d. socialinės apsaugos sektoriuje, ataskaitinis laikotarpis bus iki 2032 m.). [Projekto ataskaitinio laikotarpio](#) neskaidykite į etapus, tai yra neišskirkite [projekto investicijų laikotarpio](#) (infrastruktūros kūrimo siekiant projekto tikslo) ir veiklos vykdymo metų (esant modernizuotai infrastruktūrai).

Projekto veiklų įgyvendinimo pradžios data, kurią turite nurodyti [SNA skaičiuoklės](#) pirmame darbalapyje, yra planuojama sutarties pirmai projekto veiklai (rangos darbų, projektavimo darbų, baldų įsigijimo ir pan.) vykdyti data. Jei jau rangos darbai yra pradėti iki [SNA skaičiuoklės](#) pildymo pradžios, projekto veiklų įgyvendinimo pradžios data nurodoma ne ankstesnė nei [SNA skaičiuoklės](#) pildymo data, o patirtos projekto išlaidos (jei tokių yra) [SNA skaičiuoklės](#) alternatyvų darbalapiuose įrašomos „nuliniiais“ metais.

Planuojant [VPSP](#) projektą maksimalus [projekto ataskaitinis laikotarpis](#) – **25 metai**.

Lentelė 4.2. Projekto ataskaitinio laikotarpio pasirinkimas

GEROJI PRAKTIKA	<p>1) Energetikos sektoriuje planuojamo projekto ataskaitinio laikotarpio pirmieji metai yra 2017 m. kovo 1 d., paskutiniai – 2042.</p> <p>2) Pirmieji projekto įgyvendinimo metai – pirmieji investicijų išlaidų patyrimo metai.</p>
TOBULINTINA PRAKTIKA	<p>1) Projekto ataskaitinis laikotarpis pradedamas nuo 4-ųjų projekto įgyvendinimo metų, nors per pirmuosius trejus metus patirta investicijų išlaidų, kurios nagrinėjamos neperžengiant projekto ribų.</p> <p>2) Investicijų laikotarpio metai atskiriami nuo likusių projekto ataskaitinio laikotarpio metų.</p>

4.2. Nurodykite finansinę diskonto normą

Lietuvoje įgyvendinamiems investicijų projektams [FDN](#) gali būti nustatyta atskiru Finansų ministerijos priimtu teisės aktu. Tokiu atveju, atliekant finansinę analizę, reikėtų taikyti Finansų ministerijos nustatytą [FDN](#). Tol, kol valstybės lygmeniu [FDN](#) nenustatyta, finansinėje analizėje taikykite 4 % [FDN](#).

Taikydami realią [FDN](#), analizę atlikite realiomis kainomis, t. y. prognozuodami pinigų srautus nekoreguokite jų dėl infliacijos. Jeigu planuojant [IP](#), dalis investicijų jau atlikta, šias investicijas nurodykite nuliniiais metais ir nediskontuokite.

[SNA skaičiuoklėje](#) projekto investicijų, investicijų likutinės vertės, veiklos pajamų, veiklos išlaidų, mokesčių ir finansavimo pinigų srautus taip pat nurodykite realiomis kainomis.

4.3. Nurodykite projekto lėšų srautus

Atlikdami finansinę analizę, nurodykite šiuos projekto lėšų srautus:

- 4.3.1. projekto investicijas,
- 4.3.2. projekto investicijų likutinę vertę,
- 4.3.3. projekto veiklos pajamas,
- 4.3.4. projekto veiklos išlaidas,
- 4.3.5. projekto mokesčius, ir
- 4.3.6. projekto finansavimą.

4.3.1. Projekto investicijos – tai visos projekto veikloms įgyvendinti reikalingos išlaidos, kurias planuojama patirti sukūriant apibrėžtus projekto rezultatus. Šios išlaidų sumos neskirstykite pagal finansavimo šaltinius (tai atliksite, analizuodami finansavimą). Šioje [IP](#) dalyje įvertinkite realų investicijų poreikį ir suplanuokite realią investicijų patyrimo eigą, dalis ir proporcijas.

Nustatydami projekto investicijas, įvertinkite:

- dabartinę turto būklę. Jei planuojate rekonstruoti esamą turta, kritiškai įvertinkite esamą turto būklę ir ją išsamiai pristatykite [IP](#) bei vėliau rengiamuose dokumentuose (pirkimo dokumentuose, kt.).

- investavimo patirtį projekto organizacijoje. Jei atstovaujate savivaldybės administraciją, tinkamam investicijų planavimui galite panaudoti iki [IP](#) rengimo įvykdytų viešųjų paslaugų, darbų ar prekių pirkimų vertes.

- atitinkamų darbų, prekių, paslaugų rinkos tendencijas. Planuojamas investicijų vertes peržiūrėkite ir patikslinkite dėl ypatingos padėties atitinkamuose rinkos segmentuose, pvz., statybų bumo sąlygomis rangovų pelningumo lūkesčiai bus didesni nei sąstingio laikotarpiu, todėl patikslinkite investicijų išlaidų sumą, įvertinę galimą pabrangimą, arba esant tik vienam rinkos dalyviui, kuriančiam specialias informacines sistemas, galite tikėtis kainos pasiūlymo, kuris viršija planuojamą investicijų vertę.

- galimybę projekto pirkimuose sulaukti tarptautinės konkurencijos. Kadangi Lietuva dalyvauja tarptautinėje ES rinkoje, esant didelei projektų vertei ar perkant ypatingas prekes, paslaugas, darbus, tikėtina, jog dėl [IP](#) veiklų įgyvendinimo viešųjų pirkimų metu varžysis ne tik lietuviškos, bet ir tarptautinės kompanijos. Tarptautinių kompanijų dalyvavimas dažnai reiškia galimybę gauti mažesnės kainos pasiūlymą, todėl atsižvelkite į tai, nustatydami investicijų vertę.

- laiko suvaržymus (apribojimus). Įvertinkite, ar suplanuota [IP](#) įgyvendinimo trukmė yra optimali tokio tipo, dydžio ir sudėtingumo projektui įgyvendinti. Kai [IP](#) įgyvendinimo planas yra labai įtemptas ir vėlavimai negalimi, įvertinkite, kad rangovai ar prekių ir paslaugų teikėjai, prisiimdami tokio [IP](#) veiklų vykdymo riziką, tikėtis didesnio pelningumo, todėl investicijų vertė gali būti didesnė nei planuojama per ilgesnį laikotarpį.

- sezoniškumą. Šis veiksnys yra darbų vykdymo eigos suvaržymas, kadangi vykdant statybos darbus nepalankiu sezonu jie pabrangsta. Kai laiko yra pakankamai ir rangovui ar paslaugų teikėjui paliekama teisė pačiam suplanuoti

atitinkančius sezoną technologinius procesus, tikimybė, jog darbų kaina gali būti mažesnė, atitinkamai didėja.

Detaliai aprašykite investicijų vertės nustatymo prielaidas ir nurodykite galutinę investicijų vertę. Viena iš būtinų prielaidų – investavimo proceso trukmė. Atsižvelgdami į investavimo proceso trukmę ir nustatytą investicijų vertę, priklausomai nuo projekto veiklų įgyvendinimo eigos, investicijų vertę paskirstykite dalimis per projekto ataskaitinį laikotarpį.

Įprastu atveju investicijas nurodykite be [PVM](#), tačiau į investicijų savikainą turite įtraukti ir [PVM](#), jei šio mokesčio neturite galimybės įtraukti į atskaitą ir susigrąžinti (detaliau žr. 4.3.5 skyriuje).

Lentelė 4.3. Investicijų nustatymas

GEROJI PRAKTIKA

- 1) Investicijos nekoreguojamos dėl infliacijos. Investicijų dydis nustatomas pagal anksčiau įvykdyto viešojo pirkimo rezultatus arba apklausus galimus tiekėjus.
- 2) Informacinei sistemai sukurti reikalingų investicijų dydis apskaičiuojamas įvertinant techninės įrangos poreikį ir darbo laiko valandas, kurias informacinės sistemos kūrėjo specialistai sugaištų kurdami informacinę sistemą.
- 3) Į projekto investicijas įtrauktas pirkimo [PVM](#), kurį projekto organizacija apskaitoje įtraukia į investicijų savikainą.

TOBULINTINA PRAKTIKA

- 1) Į projekto investicijas įtrauktas pirkimo [PVM](#), kurį projekto organizacija gali įtraukti į atskaitą ir susigrąžinti.
- 2) Į projekto investicijas įtrauktas pirkimo [PVM](#), kurio dalį projekto organizacija, vykdanči mišrią veiklą, gali įtraukti į atskaitą ir susigrąžinti.
- 3) Į projekto investicijas įtrauktos pridėtinės išlaidos, kurių pobūdis ir sudėtis nepristatyta, o dydis nepagrįstas.

[SNA skaičiuoklėje](#) projekto investicijas nurodykite kiekvienos alternatyvos A eilutėse. Visas projekto investicijas nurodykite teigiamu sveikuoju skaičiumi, investicijų sumažėjimą nurodykite neigiamu sveikuoju skaičiumi. [SNA skaičiuoklėje](#) nurodoma investicijų vertė turi sutapti su kituose dokumentuose nurodoma verte.

4.3.2. Investicijų likutinė vertė – tai ilgalaikio turto vertė, pasibaigus [projekto ataskaitiniam laikotarpiui](#). Likutinę vertę apskaičiuokite tik tam turtui, kuriam įsigyti ar sukurti numatytos [IP](#) investicijos.

Nustatant turto likutinę vertę, turi būti atsižvelgiama į [projekto ataskaitinį laikotarpį](#). Likutinė vertė skaičiuojama tik tuomet, kai turto naudingo tarnavimo laikotarpis yra ilgesnis už [projekto ataskaitinį laikotarpį](#). Likutinė vertė gali būti apskaičiuojama vienu iš trijų metodų: „grynųjų pajamų“, „tiesinio nusidėvėjimo“ ir „pardavimo kainos“.

Jei projektas generuoja grynąsias pajamas (iš veiklos pajamų atėmus veiklos išlaidas ir reinvesticijas), kaip jos apibrėžtos Projektų diskontuotų grynųjų pajamų metodikoje, patvirtintoje 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos valdymo komiteto sprendimu, ir projekto tinkamų finansuoti iš ES SF išlaidų dydis viršija 1 mln. Eur, privalomai⁵ taikomas „grynųjų pajamų metodas“, t. y. likutinė vertė nustatoma įvertinant projekto grynųjų pajamų, kurias planuojama uždirbti po projekto ataskaitinio laikotarpio pabaigos, grynąją dabartinę vertę [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) pabaigos dienai. Vertinamų metų skaičius yra lygus to ilgalaikio turto vieneto, kuriam yra skirta didžiausia projekto investicijų dalis, nusidėvėjimo normatyvui, atėmus projekto ataskaitinį laikotarpį.

Jei projektas grynųjų pajamų negeneruoja, gali būti taikomi „tiesinio nusidėvėjimo“ arba „pardavimo kainos“ metodai, priklausomai nuo to, ketinama

⁵ Pagrįstais atvejais gali būti taikomi ir kiti likutinės vertės apskaičiavimo metodai. Žr. SNA gairių 34 psl.

parduoti projekto metu sukurtą turtą po [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) pabaigos ar ne. Pirmuoju atveju likutinė vertė lygi turto sukūrimo savikainai, iš kurios atimama atsižvelgiant į nusidėvėjimo normatyvus apskaičiuota nusidėvėjimo vertė, sukaupta per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#). Antruoju atveju, likutinė vertė prilyginama turto pardavimo kainai, įvertintai [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) pabaigos dienai, neatsižvelgiant į galimą infliacijos poveikį turto kainai.

Jei investicijų likutinei vertei apskaičiuoti taikomas „grynųjų pajamų metodas“, likutinė vertė tokiu atveju skaičiuojama kiekvienam **IP** individualiai, tačiau galima išskirti tokias šio metodo taikymo pagrindines galimas prielaidas:

1. Daroma prielaida, kad grynųjų pajamų srautas nekinta po ataskaitinio laikotarpio pabaigos ir tęsiasi iki turto, į kurį investuojama, ekonominio nusidėvėjimo laikotarpio pabaigos. Įvertinamos grynųjų pajamų sumos kiekvienais metais po ataskaitinio laikotarpio pabaigos iki investicijų ekonominio tarnavimo laiko pabaigos. Nurodoma likutinės vertės grynoji dabartinė vertė ataskaitinio laikotarpio pabaigos dienai. *Pvz., projekto ataskaitinis laikotarpis 20 metų, turto, į kurį investuojama, ekonominis naudingas tarnavimo laikotarpis – 50 metų, vadinasi, įvertinama 30 metų (50 metų – 20 metų) grynųjų pajamų srautas po ataskaitinio laikotarpio pabaigos.* Vertinant turto grynųjų pajamų srautą po ataskaitinio laikotarpio pabaigos įvertinamos ir reikalingos reinvesticijos, taip pat reikalingos turto palaikymo išlaidos, atsižvelgiant į infrastruktūros amžių ir pan.

2. Jei investicijų ekonominio tarnavimo laiko terminas yra nereikšmingai ilgesnis nei ataskaitinio laikotarpio terminas, daroma prielaida, kad grynųjų pajamų srautas atitinka paskutiniųjų ataskaitinių metų srautą. Toks scenarijus naudotinas, kai ataskaitinis ir investicijų ekonominis tarnavimo laikotarpiai skiriasi iki 3 metų. Jei reinvestuojama per paskutinius metus, skaičiuojant likutinę vertę įvertinamos ir reinvesticijos. *Pvz., projekto ataskaitinis laikotarpis – 20 metų, iš kurių 3 metai investicijos.* Investicijų ekonominis naudingas tarnavimo laikas – 20 metų. Skaičiuojama likutinė vertė 3-jų metų po ataskaitinio laikotarpio pabaigos, grynoji dabartinė vertė grynojo pinigų srauto, įskaičiuojant ir reinvesticijų išlaidas (jei tokios buvo patiriamos investicinio laikotarpio pabaigoje).

Nepriklausomai nuo to, koks likutinės vertės metodas yra taikomas, visais atvejais skaičiuojant investicijų likutinę vertę, turi būti įvertinamos ir reinvesticijos. Jei numatant reinvesticijų išlaidų sumas reinvestuojama vertinamo ataskaitinio laikotarpio pabaigoje (iki 3 metų iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos), gali būti taikoma viena iš šių prielaidų:

1) sutrumpinamas projekto ataskaitinis laikotarpis atsižvelgiant į terminą, kada reikia atlikti pakartotines reikšmingas investicijas (reinvesticijas);

2) reinvesticijos neatliekamos prieš ataskaitinio laikotarpio pabaigą, tačiau yra numatomos papildomos veiklos išlaidos, reikalingos įrangos palaikymui ir remontui iki ataskaitinio laikotarpio pabaigos nuo tų metų, kada turėjo būti atliekamos reinvesticijos. Likutinei vertei apskaičiuoti taikant „grynųjų pajamų metodą“, tokiu atveju reinvesticijų išlaidos turėtų būti prognozuojamos patirti pirmais metais po ataskaitinio laikotarpio pabaigos.

Jei [projekto ataskaitinis laikotarpis](#) sutampa su turto naudingo tarnavimo laikotarpiu, turto likutinė vertė nėra skaičiuojama. Likutinė vertė turi būti apskaičiuota tik to turto, kuris yra sukuriamas projekto įgyvendinimo metu. Tuo atveju, jeigu įgyvendinant projektą yra atliekama rekonstrukcija arba remontas, kuris padidina rekonstruojamo ar remontuojamo turto vertę, arba įsigyjama nauja įranga ar pan., toks turto vertės padidėjimas yra laikomas įgyvendinant projektą sukurtu turtu ir į jį turi būti atsižvelgiama nustatant turto likutinę vertę.

Likutinė vertė yra vertinama, apskaičiuojant iš ES Struktūrinių fondų paramos tinkamų finansuoti išlaidų sumą tik tuo atveju, jeigu grynosios pajamos yra teigiamos.

[SNA skaičiuoklėje](#) investicijų likutinę vertę nurodykite tik paskutiniiais [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) metais kiekvienos alternatyvos B. eilutėje teigiamu sveikuoju skaičiumi, o investicijų likutinės vertės sumažėjimą nurodykite neigiamu sveikuoju skaičiumi.

Įvertinti, ar projektas generuoja grynąsias pajamas, galite pasižiūrėti [SNA skaičiuoklės](#) alternatyvų darbalapio F. eilutės „Grynosios pajamos“ grynosios dabartinės vertės reikšmę.

[IP](#) tekstinėje dalyje aprašykite, kaip apskaičiavote investicijų likutinę vertę, kokias prielaidas taikėte ir pan., o [SNA skaičiuoklės](#) papildomuose darbalapiuose pateikite likutinės vertės detalius skaičiavimus.

[SNA skaičiuoklė](#) finansinius rodiklius ([FVGN\(I\)](#), [FGDV\(I\)](#), [FVGN\(K\)](#), [FGDV\(K\)](#), [Finansinis gyvybingumas](#)) skaičiuoja savarankiškai.

Lentelė 4.4. Projekto investicijos ir likutinė vertė

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
A.	Alternatyvos investicijos, iš viso					
A.1.	Žemė					
A.2.	Nekilnojamasis turtas					
A.3.	Statyba, rekonstravimas, remontas ir kiti darbai					
A.4.	Įranga, įrenginiai ir kitas turtas					
A.5.	Projektavimo, techninės priežiūros ir kitos su investicijomis į ilgalaikį turtą (A.1.-A.4.) susijusios paslaugos					
A.6.	Projekto administravimas ir vykdymas					
A.7.	Kitos paslaugos ir išlaidos					
A.8.	Reinvesticijos					
B.	Investicijų likutinė vertė					

4.3.3. Projekto veiklos pajamos – pajamos, kurios yra tiesiogiai gaunamos iš vartotojų už prekes ir (arba) paslaugas, kurios sukuriamos įgyvendinant projektą, pavyzdžiui: vartotojų tiesiogiai mokami mokesčiai už naudojimąsi infrastruktūra, žemės ar pastatų pardavimas arba nuoma, mokėjimai už paslaugas ir pan.

Prieš nurodant projektą veiklos pajamas, pateikite ir paaiškinkite pajamų ir jų kitimo prielaidas per visą [projekto ataskaitinį laikotarpį](#), tai yra atsižvelkite į:

- viešosios paslaugos vartotojų skaičių ir jo kitimo tendencijas;
- poreikio naudotis viešosiomis paslaugomis dažnumą, jo kitimo tendencijas;
- viešosios paslaugos teikimo kainą (jei paslauga teikiama už mokestį) lemiančius veiksnius (namų ūkių pajamas, vartotojų perkamąją galią ir pan.);
- viešosios paslaugos teikimo trukmę;
- planuojamus viešosios paslaugos teikimo pokyčius per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#) (kartais planuojamas paslaugos pakeitimas, paslaugų sujungimas ir pan.);
- kitus veiksnius, turinčius įtakos viešosios paslaugos teikimo apimčiai.

Projekto veiklos pajamoms priskirkite tas pajamas, kurios yra uždirbamos naudojant projekto metu kuriamą ar jau sukurtą turtą, tai yra į projekto veiklos pajamas įtraukite tik projekto veiklos pajamas, o ne visos organizacijos, įstaigos ir (arba) įmonės pajamas, jeigu projektas apima tik dalį veiklos didelėje organizacijoje.

Įplaukas, gaunamas iš privačių ir viešųjų lėšų šaltinių, kurios atsiranda ne iš tarifų, rinkliavų, mokesčių, nuomos ar kitų vartotojų tiesioginių mokėjimų, nurodykite kaip finansavimo šaltinius. Įplaukas, gaunamas iš viešųjų šaltinių,

draudimo fondų (pvz., *privalomasis sveikatos draudimo fondas, socialinio draudimo fondas ir pan.*), taip pat nurodykite kaip finansavimo šaltinius.

[SNA skaičiuoklėje](#) projekto veiklos pajamas nurodykite kiekvienos alternatyvos C. eilutėse. Visas projekto veiklos pajamas nurodykite teigiamu sveikuoju skaičiumi, veiklos pajamų sumažėjimą nurodykite neigiamu sveikuoju skaičiumi.

[SNA skaičiuoklėje](#) įrašykite planuojamą realų pajamų srautą, tačiau vėlesnių metų rezultato nedidinkite laukiamu pajamų augimo dydžiu, nebent planuojamas pajamų augimas dėl vartotojų skaičiaus augimo ar kitų realių objektyvių priežasčių.

Detalius skaičiavimus dėl projekto alternatyvų planuojamų gauti pajamų apskaičiavimo pateikite papildomuose [SNA skaičiuoklės](#) darbalapiuose.

4.3.4. Projekto veiklos išlaidos – išlaidos, kurios patiriamos eksploatuojant [IP](#) įgyvendinimo metu sukurtą turtą viešajai paslaugai teikti. Projekto veiklos išlaidų tipus, savybes ir dydį lemia:

a) infrastruktūros, kuri buvo modernizuota įgyvendinus [IP](#), eksploatavimo ypatumai (pastatų atveju – energetinių išteklių, komunalinės, remonto išlaidos; įrangos atveju – eksploatavimo išlaidos, priemonių ir medžiagų eksploatavimo išlaidos);

- b) žmogiškųjų išteklių poreikis viešajai paslaugai suteikti;
- c) viešosios paslaugos teikimo apimtys;
- d) viešosios paslaugos teikimo intensyvumas;
- e) kiti veiksniai.

Atsižvelkite į šiuos pagrindinius veiklos išlaidų vertinimo principus:

1) vertindami projekto veiklos išlaidas, neperženkite projekto ribų, tai yra nevertinkite visų projekto organizacijos išlaidų (dažniausiai [IP](#) apima tik dalį projekto organizacijos veiklos).

2) įvertinkite pakartotinių išlaidų, skirtų iki [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) pabaigos susidėvėjusioms projekto metu sukurtu turto ar jo dalims pakeisti, poreikį. Numatomų viešųjų paslaugų teikimo tęstinumui užtikrinti yra būtinos tiek reinvesticijos, tiek infrastruktūros būklės palaikymo išlaidos:

a) jei investicijų ar jų atskirų komponentų (pavyzdžiui, investuojama į naujo pastato statybą ir MTEP įrangą) ekonomiškai naudingas tarnavimo laikas yra trumpesnis nei [projekto ataskaitinis laikotarpis](#), numatykite pakartotines išlaidas susidėvėjusioms projekto metu sukurtu turto dalims pakeisti (pavyzdžiui, vietose, kur dažniausiai vaikštoma – tambūre, vestibulyje – per 15 metų reikės pakeisti labiausiai susidėvėjusias grindų dangos dalis). Šias išlaidas laikykite infrastruktūros būklės palaikymo išlaidomis bei nurodykite jas veiklos išlaidų lentelės D.1.5. eilutėje.

b) reinvesticijomis laikykite išlaidas, kurios patiriamos visiškai pakeičiant ilgalaikį turtą, į kurį buvo investuotos [IP](#) lėšos (pavyzdžiui, [projekto ataskaitinis laikotarpis](#) yra 15 metų, kompiuterinę techniką numatyta keisti kas 5 metus, todėl šias išlaidas laikykite reinvesticijomis). Reinvesticijas nurodykite investicijų lentelės A.8. eilutėse. Kadangi reinvesticijomis visiškai pakeičiamas ilgalaikis turtas, padidinkite investicijų likutinę vertę bei perskaičiuokite metinę materialiojo turto nusidėvėjimo (nematerialiojo turto amortizacijos) sumą.

3) paskolų palūkanų išlaidas nurodykite veiklos išlaidų lentelės D.2. eilutėje.

4) veiklos išlaidų sumažėjimą (sutaupymus) nurodykite su minuso ženklu, tokiu būdu padidindami projekto grynąsias pajamas.

5) jeigu tiesiogiai atskirti projekto išlaidų nuo visų projekto organizacijos išlaidų neįmanoma, naudokite šiuos būdus:

- palyginimo. Taikydami šį būdą, palyginkite projekto organizacijos pajamas ir (arba) išlaidas nagrinėjamos alternatyvos ir esamos situacijos atvejais.

Naudodami šį metodą, į projekto veiklos išlaidas įtraukite tik tą papildomą veiklos pajamų ir (arba) veiklos išlaidų dalį, kuri atsiranda dėl [IP](#) įgyvendinimo.

- pro rata. Šį būdą taikykite projektams, iš kurių gaunamos pajamos. Veiklos išlaidas priskirkite projektui pagal *pro rata* (proporcingumo) principą. Remiantis šiuo principu, analizuokite numatomo sukurti turto vertę ir iki projekto įgyvendinimo projekto organizacijos turėto turto likutinę vertę. Tokiu būdu veiklos išlaidoms priskirkite atitinkamą procentinę visų išlaidų dalį, kurią sudaro naujai sukurtu turto vertės santykis su visu organizacijos turtu.

- kitus modelius, jeigu jie yra priimtinausi Jūsų [IP](#) atveju. Naudodami kitą modelį, nurodykite jo pasirinkimo priežastis ir naudojimo principus.

[SNA skaičiuoklėje](#) projekto veiklos išlaidas nurodykite kiekvienos alternatyvos D. eilutėse. Visas projekto veiklos išlaidas nurodykite teigiamu sveikuoju skaičiumi, veiklos išlaidų sutaupymus (sumažėjimą) nurodykite neigiamu sveikuoju skaičiumi.

[SNA skaičiuoklėje](#) įrašykite realų planuojamą išlaidų srautą ir nurodykite išlaidų augimą, jei toks augimas planuojamas dėl vartotojų skaičiaus augimo, sunaudojamų medžiagų pokyčio, darbuotojų skaičiaus kitimo ar kitų panašių priežasčių, tačiau neindeksuokite srauto, jei augimas atsiranda dėl bendro išlaidų augimo.

Detalios skaičiavimus dėl projekto alternatyvų planuojamų išlaidų apskaičiavimo pateikite papildomuose [SNA skaičiuoklės](#) darbalapiuose.

Lentelė 4.5. Veiklos pajamų ir išlaidų nustatymas

GEROJI PRAKTIKA

1) Detalios aprašomos veiklos pajamų ir išlaidų, skirtų projekto metu sukurtiems rezultatams palaikyti, prielaidos.

2) Analizuojamas tik dėl projekto įgyvendinimo atsirandantis pajamų ir išlaidų pokytis arba veiklos pajamos ir išlaidos absoliučiais skaičiais neperžengiant projekto ribų.

3) Projekto pajamos planuojamos atsižvelgiant į viešosios paslaugos vartotojų perkamąją galią.

TOBULINTINA PRAKTIKA

1) Nepakankamai atskleistos pajamų ir išlaidų prielaidos arba jos nenurodytos.

2) Analizuojamos visos įstaigos naujai gaunamos pajamos ir patiriamos išlaidos, o ne dėl [IP](#) įgyvendinimo atsirandantis pokytis arba veiklos pajamos ir išlaidos absoliučiais skaičiais neperžengiant projekto ribų.

3) Finansavimo lėšos, gaunamos iš viešųjų šaltinių (valstybės biudžeto lėšos, savivaldybės biudžeto lėšos ir kiti valstybės lėšų šaltiniai), įtraukiami į projekto pajamas.

4) Paramos lėšomis įsigyto turto nusidėvėjimas atspindimas kaip pareiškėjo išlaidos arba kaip veiklos išlaidos.

5) Projekto rezultatas – sukurta informacinė sistema, o įvertintos veiklos išlaidos – komunalinių sąnaudų padidėjimas.

Jeigu [IP](#) siekiate įgyvendinti [VPSP](#) būdu ir numatote panaudoti ES struktūrinės paramos lėšas, siekiant apskaičiuoti maksimalius ir planuojamus viešojo sektoriaus turtinius išpareigojimus, papildomai sudarykite konsoliduotą (infrastruktūros naudotojo ir infrastruktūros savininko) veiklos pajamų ir išlaidų prognozę, kad grynųjų pajamų srautas atspindėtų sumines pajamas iš turto, kuriam sukurti buvo panaudota ES struktūrinė parama.

Lentelė 4.6. Viešojo sektoriaus veiklos pajamų ir išlaidų dinamikos skirtinguose IP pavyzdžiai

Veiklos pajamos	Veiklos išlaidos
<p><i>Pajamos už mokslinius tyrimus (verslo įmonėms, šakinėms ministerijoms ir pan.) – padidėja sukūrus tinkamą infrastruktūrą.</i></p> <p><i>Pajamos už patalpų nuomą (biurams, veikloms vykdyti ir pan.) – padidėja pagerinus fizinės infrastruktūros būklę.</i></p> <p><i>Pajamos už mokamų paslaugų teikimą (platesnės apimties nei nustatytas teikiamos viešosios paslaugos standartas) – išplėtus paslaugų teikimo galimybes (įsigijus skenavimo, skaitmeninimo įrangą); jei neribojama teisės aktai, tam tikros viešosios paslaugos gali būti teikiamos platesniu mastu, už tai apmokestinant vartotojus.</i></p> <p><i>Pajamos už įgyvendinimo metu sukurto / ir (arba) įsigyto turto pardavimą (parduodama nusidėvėjusi įranga, parduodama įsigyta autotransporto priemonė ir pan.) – jei projekto organizacija planuoja dėl kokių nors priežasčių parduoti sukurtą turtą bet kuriais ataskaitinio laikotarpio metais, tai turi būti įvertinta.</i></p>	<p><i>Darbo užmokesčio išlaidos (įskaitant socialinio draudimo mokesčius ir kitus mokesčius) – dažniausiai sutaupomos dėl veiklos efektyvumo padidinimo.</i></p> <p><i>Energetinių išteklių išlaidos (patalpų apšvietimui, įrangos ir technikos veikimui užtikrinti ir pan.) – atlikus apšvietimo sistemos ar šildymo sistemos rekonstrukciją sutaupoma, įsigijus papildomą įrangą – padidėja.</i></p> <p><i>Ekspluatacinės išlaidos (įrangos, informacinės sistemos veikimui užtikrinti ir pan.) – sukūrus naują informacinę sistemą padidėja, pakeitus seną gatvių apšvietimo įrangą nauja – sutaupoma.</i></p> <p><i>Kanceliarinės išlaidos (rašomasis popierius, segtuvai, spausdinimo dažai, milteliai ir pan.) – sukūrus informacinę sistemą, paslaugos teikiamos elektroniniu būdu, todėl sumažėja viešųjų paslaugų teikimo kanceliarinės sąnaudos.</i></p> <p><i>Infrastruktūros būklės palaikymo (einamojo remonto) išlaidos – būdinga rekonstruotų ar naujai pastatytų pastatų eksploatavimui (lubų perdažymas, sienų dangos pakeitimas ir pan.).</i></p>

4.3.5. Projekto mokesčiai – tai piniginiai srautai, kurie atsiranda dėl IP veiklų įgyvendinimo.

Siekdami teisingai įvertinti projekto metu atsirandantį pirkimo PVM, pasinaudokite 3 priede pateiktu klausimynu.

Veiklos pajamoms tenkantį (pardavimo) pridėtinės vertės mokestį nurodykite tik tuo atveju, jeigu numatoma, kad šis mokestis bus priskaičiuojamas teikiant paslaugas ar tiekiant prekes.

SNA skaičiuoklė pagal nutylėjimą bendrųjų prielaidų darbalapyje PVM pasirinkimo formoje yra pateikiami kiekvienai biudžeto eilutei siūlomi taikyti PVM tarifai.

SNA skaičiuoklė pagal nutylėjimą bendrųjų prielaidų lape darbalapyje PVM pasirinkimo formoje yra pateikiami kiekvienai biudžeto eilutei siūlomi taikyti PVM tarifai.

Jei PVM negalite susigražinti, tuomet PVM įtraukite į IP investicijų savikainą ir veiklos išlaidų finansinius srautus, bei, atitinkamai, SNA skaičiuoklės bendrųjų prielaidų darbalapyje PVM pasirinkimo formoje pažymėkite specialią žymą varnele „Pažymėkite, jeigu nėra galimybės PVM įtraukti į PVM atskaitą ir susigražinti pirkimo PVM“.

Jeigu SNA skaičiuoklės bendrųjų prielaidų darbalapyje PVM pasirinkimo formoje pažymėjote, kad PVM įtraukti į PVM atskaitą ir susigražinti pirkimo PVM,

nėra galimybės, investicijas bei veiklos ir finansines išlaidas nurodykite kartu su PVM tarifu (jeigu taikomas).

[SNA skaičiuoklėje](#) E.1. ir E.2. eilutės yra apskaičiuojamos savarankiškai. [SNA skaičiuoklėje](#) kitus mokėtinų netiesioginių projekto mokesčius nurodykite kiekvienos alternatyvos E.3. eilutėje.

Akcizo, maito ir kitus mokesčius nurodykite tik tuo atveju, jeigu numatoma, kad šis mokestis bus priskaičiuojamas teikiant paslaugas ar tiekiant prekes.

Visus projekto mokesčius nurodykite teigiamu sveikuoju skaičiumi, mokesčių sutaupymus (sumažėjimą) nurodykite neigiamu sveikuoju skaičiumi.

[SNA skaičiuoklėje](#) sudaroma atskira lentelė kiekvienos IP įgyvendinimo alternatyvos veiklos pajamoms, veiklos išlaidoms ir mokesčiams įvertinti pagal lentelę 4.7.

Lentelė 4.7. Projekto veiklos pajamos, išlaidos ir mokesčiai

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
C.	Pajamos, iš viso					
C.1.	Prekių pardavimo pajamos					
C.2.	Paslaugų suteikimo pajamos					
C.3.	Finansinės ir investicinės veiklos bei kitos pajamos					
D.	Veiklos ir finansinės išlaidos, iš viso					
D.1.	Veiklos išlaidos					
D.1.1.	Žaliavos					
D.1.2.	Darbo užmokesčio išlaidos					
D.1.3.	Elektros energijos išlaidos					
D.1.4.	Šildymo (išskyrus elektrą) išlaidos					
D.1.5.	Infrastruktūros būklės palaikymo išlaidos					
D.1.6.	Kitos išlaidos					
D.2.	Gautų paskolų (G.3.1.) palūkanos					
E.	Mokesčiai (+ neigiama įtaka; - teigiama įtaka investicijų projekto lėšų srautams)					
E.1.	Bendra importo/pirkimo PVM suma					
E.2.	Bendra pardavimo PVM suma					
E.3.	Bendra kitų mokėtinų netiesioginių mokesčių suma					
F.	Grynosios pajamos (C.)-(A.8)-(D.1.)					

4.3.6. IP įgyvendinimui reikalingas projekto finansavimas (prašomas finansavimas) skirstomas į šias grupes:

1) finansavimas iš ES struktūrinės paramos ir kitų negrąžintiną paramą teikiančių fondų, organizacijų, institucijų. Informacija apie šias lėšas nurodoma pateikiant konkretaus paramos šaltinio (fondo, priemonės) pavadinimą. Jei finansavimo prašoma pagal Valstybės kapitalo investicijų programą, šios lėšos nurodomos „LR bendrojo finansavimo lėšos“ eilutėje.

2) viešasis įnašas – tai viešosios lėšos, kurių kilmė – valstybės ir (arba) savivaldybių biudžetai bei kiti viešųjų lėšų šaltiniai, tikslingai suplanuoti IP įgyvendinti. Šią viešųjų lėšų dalį suplanuokite tiek [projekto investicijų laikotarpiui](#), tiek visam [projekto ataskaitiniam laikotarpiui](#). Vertinant viešuosius projektus, vertinkite iš valstybės kaip savininko pozicijų, todėl viešosios kilmės pinigų srautus sumuokite su išorinių finansavimo šaltinių lėšomis. Šios lėšos nurodomos „Viešosios lėšos (valstybės, savivaldybių biudžetas, kiti viešųjų lėšų šaltiniai)“ eilutėje.

Finansavimo šaltiniams taip pat priskirkite įplaukas, kurių kilmės pagrindas nėra tarifai, rinkliavos, mokesčiai, nuompinigiai ar kitos vartotojų tiesioginio apmokestinimo formos.

Bendrojo finansavimo bei specialiųjų programų, skirtų padengti netinkamą finansuoti [PVM](#), lėšos priskiriamos viešajam įnašui, tačiau tokios lėšos nurodomos „Specialiosios programos lėšos, skirtos padengti netinkamą finansuoti [PVM](#)“ eilutėje.

3) privatus įnašas – tai privačios kilmės lėšos, kurias galite numatyti [IP](#), kai projekto organizacijoje yra bent vienas privatus subjektas. Šios privačios lėšos turi būti tikslinės, skirtos projektui įgyvendinti. Šios lėšos nurodomos „Privačios lėšos (nuosavos, kitos privačios lėšos)“ eilutėje. Finansavimo šaltinių analizę atlikite iš infrastruktūros savininko pozicijų, tai yra įskaičiuokite visus pinigų srautus, kuriuos numatote panaudoti viešajai infrastruktūrai sukurti ir (arba) modernizuoti.

4) kiti šaltiniai – tai [IP](#) įgyvendinimui skolintos lėšos. Atskirai nurodykite Europos investicijų banko teikiamas paskolas ir kitų komercinių bankų paskolas. Tokios lėšos detalizuojamos „Paskolos“, „Paskolų grąžinimai (išskyrus palūkanas)“ ir „Kito tarptautinio finansavimo lėšos“ eilutėse.

[SNA skaičiuoklėje](#) projekto finansavimą nurodykite kiekvienos alternatyvos G. eilutėse. Visą projekto finansavimą nurodykite teigiamu sveikuoju skaičiumi, finansavimo sumažėjimą nurodykite neigiamu sveikuoju skaičiumi.

Lentelė 4.8. Projekto finansavimas

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
G.	Finansavimas, iš viso					
G.1.	Prašomos skirti lėšos					
G.1.1.	ES struktūrinės paramos lėšos					
G.1.2.	LR bendrojo finansavimo lėšos					
G.1.3.	Kito tarptautinio finansavimo lėšos					
G.1.4.	Specialiosios programos lėšos, skirtos padengti netinkamą finansuoti PVM					
G.2.	Nuosavos lėšos					
G.2.1.	Viešosios lėšos (valstybės, savivaldybės biudžetas, kiti viešųjų lėšų šaltiniai)					
G.2.2.	Privačios lėšos (nuosavos, kitos privačios lėšos)					
G.3.	Paskolos					
G.3.1.	Paskolos					
G.3.2.	Paskolų grąžinimai (išskyrus palūkanas)					

Viešosioms paslaugoms būdinga tai, kad investavimas siekiant pagerinti viešosios paslaugos kokybinius parametrus lemia viešojo finansavimo poreikio padidėjimą pasibaigus projekto investicijų laikotarpiui.

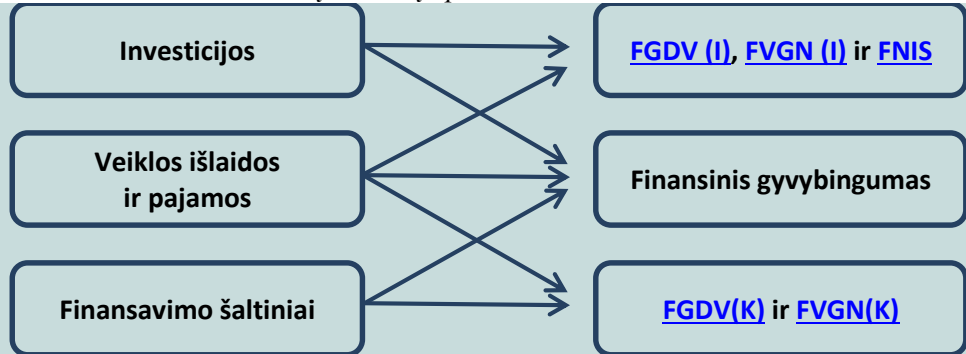
Nurodžius projekto finansavimą, [SNA skaičiuoklė](#) apskaičiuos viešųjų lėšų poreikį per visą [projekto ataskaitinį laikotarpį](#), įvertinkite, ar projekto savininkas yra pajėgus šį projektą finansuoti ir užtikrinti projekto tęstinumą. [SNA skaičiuoklėje](#) informacija pateikiama realiais skaičiais, t. y. vertindami savo finansinį pajėgumą turite savarankiškai atsižvelgti į tikėtiną pinigų srautų pokytį.

4.4. Apskaičiuokite finansinius rodiklius

Pagrindiniai finansinės analizės rezultatai:
 4.4.1. investicijų rodikliai ([FGDV\(I\)](#), [FVGN\(I\)](#) ir [FNIS](#)),
 4.4.2. išvada dėl finansinio gyvybingumo,
 4.4.3. Kapitalo rodikliai ([FGDV\(K\)](#) ir [FVGN\(K\)](#)), ir
 4.4.4. rodiklių palyginimas.

Pagrindines išvadas pateikite remdamiesi [FGDV\(I\)](#) verte arba visų nurodytų rodiklių deriniu. Apskaičiuodami skirtingus rodiklius, įtraukite skirtingus pinigų srautus, kurie yra pateikti šiame skyriuje.

Paveikslas 4.1. Finansinių rodiklių apskaičiavimas

4.4.1. [FGDV](#) parodo projekto naudą, išreikštą dabartine pinigų verte. Šį rodiklį gausite sudėję diskontuotą grynąjį pinigų srautą per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#).

Lygtis 4.2. Finansinė grynoji dabartinė vertė

$$FGDV = \frac{PS_0}{(1+i)} + \frac{PS_1}{(1+i)} + \dots + \frac{PS_t}{(1+i)}$$

kur $PS_0, 1, \dots, t$ – atitinkamų metų grynujų pinigų srautas, i – diskonto norma, t – atitinkami metai.

[SNA skaičiuoklėje FGDV](#) apskaičiuojama naudojant funkciją NPV (Rate; Value 1, Value 2,... Value N), kur Rate – diskonto norma, o Value 1, Value 2,... Value N – grynujų pinigų srautų kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais reikšmės.

[FGDV\(I\)](#) skaičiuojama siekiant įvertinti planuojamų investicijų naudą šiandien, t. y. [GDV](#) parodo, ar verta investuoti į projektą. [FGDV\(I\)](#) parodo, kokią finansinę naudą padeda gauti projekto investicijos per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#) ir kiek ši nauda verta šiandien.

Jei [FGDV\(I\) < 0](#), diskontuoti projekto grynujų pajamų srautai nepadengia diskontuotų investicijų ir projektas per [projekto ataskaitinį laikotarpį](#) finansiškai neatsiperka, todėl įgyvendinant [IP](#) finansinė nauda nebus gauta.

Jei [FGDV\(I\) > 0](#), diskontuoti grynujų pajamų srautai padengia diskontuotas investicijas ir projektas yra finansiškai patrauklus investuotojams. Kitaip tariant, investicijos atsipirks ir projekto finansinė nauda padengs investuotų lėšų sumą.

Jei visų nagrinėjamų [IP](#) įgyvendinimo alternatyvų [FGDV\(I\)](#) yra neigiama, priimtinausia alternatyva yra ta, kurios neigiama [FGDV\(I\)](#) yra artimiausia nuliui.

[FVGN](#) – diskonto norma, kuriai esant investicijų, investicijų likutinės vertės, veiklos pajamų ir veiklos išlaidų pinigų srautų grynoji dabartinė vertė lygi nuliui. Jeigu [FVGN](#) didesnė už rinkoje esančią palūkanų normą, [IP](#) duos didesnę naudą už lėšų skolinimosi išlaidas. Labai žema ar net neigiama [FVGN](#) nebūtinai reiškia, jog projektas neefektyvus.

Lygtis 4.3. Finansinė vidinė grąžos norma

$$FGDV = \frac{PS_0}{(1+FVGN)^0} + \frac{PS_1}{(1+FVGN)^1} + \dots + \frac{PS_t}{(1+FVGN)^t} = 0,$$

kur $PS_0, 1, \dots, t$ – atitinkamų metų grynujų pinigų srautas, t – atitinkami metai.

SNA skaičiuoklėje FVGN apskaičiuojama naudojant funkciją IRR (Value 1: Value N),

kur Value 1 – grynujų pinigų srauto reikšmė pirmaisiais ataskaitinio laikotarpio metais, o Value N – paskutiniiais ataskaitinio laikotarpio metais.

FVGN(I) yra vertinama kartu su **FGDV(I)**. Esant labai neigiamai **FGDV(I)**, **FVGN(I)** dažniausiai neskaiciuojama.

Jeigu apskaičiuota **FVGN(I)** didesnė už rinkoje esančią vidutinę palūkanų normą, **IP** sukuriama finansinė nauda didesnė už **IP** įgyvendinimui pasiskolintų lėšų skolinimosi išlaidas.

Jei iš projekto gaunama pajamų, paskaičiuokite finansinį naudos ir išlaidų santykį (**FNIS**).

Lygtis 4.4. Finansinis naudos ir išlaidų santykis

$$FNIS = \frac{VPPS}{InPS - LPS + VIPS}$$

$$VPPS = VPPS_0 * \frac{1}{(1+i)^0} + VPPS_1 * \frac{1}{(1+i)^1} + \dots + VPPS_t * \frac{1}{(1+i)^t}$$

$$InPS = InPS_0 * \frac{1}{(1+i)^0} + InPS_1 * \frac{1}{(1+i)^1} + \dots + InPS_t * \frac{1}{(1+i)^t}$$

$$LPS = LPS_n * \frac{1}{(1+i)^n}$$

$$VIPS = VIPS_0 * \frac{1}{(1+i)^0} + VIPS_1 * \frac{1}{(1+i)^1} + \dots + VIPS_t * \frac{1}{(1+i)^t}$$

kur $VPPS_0, 1, \dots, t$ – atitinkamų metų veiklos pajamų grynas pinigų srautas,

$InPS_0, 1, \dots, t$ – atitinkamų metų investicijų grynas pinigų srautas;

LPS_n – paskutinių metų likutinės vertės grynas pinigų srautas;

$VIPS_0, 1, \dots, t$ – atitinkamų metų veiklos išlaidų grynas pinigų srautas;

t – atitinkami metai;

n – paskutiniai projekto ataskaitinio laikotarpio metai;

i – diskonto norma.

SNA skaičiuoklėje investicijų rodikliai apskaičiuojami šiame skyriuje nurodyta tvarka pagal Jūsų pateiktus projekto lėšų srautus.

Jei rengiate VPSP **IP**, t. y. **SNA skaičiuoklės** prielaidų lape nurodėte, jog **IP** planuojama įgyvendinti VPSP būdu, SNA skaičiuoklė tik tokiu atveju atsiradusiame 6.1 darbalapyje pati papildomai apskaičiuos finansinės analizės rodiklių investicijoms lėšų srautą ir investicijų rodiklius, galimus patogiausiai naudoti viešojo sektoriaus maksimaliems įsipareigojimams skaičiuoti.

Lentelė 4.9. Investicijų finansiniai rodikliai

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
A.	Visos investicijos					
B.	Investicijų likutinė vertė					
C.	Veiklos pajamos, iš viso					
D.1.	Veiklos išlaidos					
<i>Investicijų rodiklių apskaičiavimui taikomas šis grynasis pinigų srautas</i> $-(A.)+(B.)+(C.)-(D.1.)$						
FGDV(I)						
FVGN(I)						
FNIS						
<i>Apskaičiavimui naudojama ši formulė:</i> $(C.)$						
$(A.) - (B.) + (D.1.)$						

4.4.2. IP suplanuokite taip, kad nė vienu laikotarpiu IP įgyvendinimas ir veikla nesustotų dėl lėšų trūkumo, t. y. kiekvienais projekto ataskaitinio laikotarpio metais sukaupėtis grynasis pinigų srautas nebūtų neigiamas. Projekto sukaupėtis grynasis pinigų srautas parodo, ar projekto ataskaitiniu laikotarpiu numatomos įplaukos padengs išlaidas atitinkamu laikotarpiu. Atkreipkite dėmesį, kad atskirų metų grynasis pinigų srautas gali būti neigiamas, tačiau atskirų metų sukaupėtis grynųjų pinigų srautas negali būti neigiamas.

Kaupiant pinigų srautus, kiekvienų metų grynąjį pinigų srautą perkeltkite į paskesnius metus. Pagal sukaupėtį grynąjį pinigų srautą sprendžiama, ar įgyvendinant projektą pajėgiama užtikrinti reikalingus pinigų srautus per visą projekto ataskaitinį laikotarpį. Projekto organizacija turi įvertinti finansavimo poreikius ir numatyti finansavimo šaltinius poreikiui patenkinti.

SNA skaičiuoklėje išvada dėl finansinio gyvybingumo pateikiama šiame skyriuje nurodyta tvarka pagal Jūsų pateiktus projekto lėšų srautus.

Finansinį naudos ir išlaidų santykį SNA skaičiuoklė apskaičiuoja savarankiškai prieš tai diskontuojant kiekvienų metų srautą (A, B, C, D.1. eilutėse).

Lentelė 4.10. Finansinis gyvybingumas

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
A.	Visos investicijos					
C.	Veiklos pajamos, iš viso					
D.	Veiklos ir finansinės išlaidos, iš viso					
E.	Mokesčiai					
G.	Finansavimas, iš viso					
<i>Finansinio gyvybingumo apskaičiavimui taikomas grynasis pinigų srautas</i> $-(A.)+(C.)-(D.)-(E.)+(G.)$						
<i>Sukaupėtis grynasis pinigų srautas (GPS)</i> <i>(einamųjų metų GPS</i> <i>+ praėjusių metų sukaupėtis GPS)</i>						

4.4.3. FGDV(K) atskleidžia, kokią finansinę naudą per projekto ataskaitinį laikotarpį sukuria jo savininko investuotas kapitalas. Kai IP planuojama įgyvendinti viešajame sektoriuje ir projekto organizacija yra viešojo sektoriaus subjektai, projekto savininkas yra Lietuvos valstybė, kadangi prie IP įgyvendinimo prisidedama biudžeto lėšomis.

Jei $FGDV(K) < 0$, projekto savininkui finansiškai nėra naudinga vykdyti IP, nes IP pinigų srautai nepadengia savininko įnašo.

Jei $FGDV(K) > 0$, projekto savininkui naudinga įgyvendinti IP, nes IP pinigų srautai padengia į projektą investuotą kapitalą.

FVGN(K) vertinama kartu su FGDV(K). Jeigu FVGN(K) didesnė už rinkoje esančią palūkanų normą, IP duos didesnę naudą už kapitalo skolinimosi išlaidas.

Skaičiuodami kapitalo rodiklius, viešąsias lėšas ir nuosavas privačias lėšas vertinkite kaip valstybės arba projekto savininko patiriamas projekto vykdymo išlaidas, todėl šiomis sumomis sumažinkite kapitalo rodiklių apskaičiavimui taikomą grynąjį pinigų srautą.

SNA skaičiuoklėje kapitalo rodikliai apskaičiuojami savarankiškai šiame skyriuje nurodyta tvarka pagal Jūsų pateiktus projekto lėšų srautus.

Lentelė 4.11. Kapitalo finansiniai rodikliai

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
B.	Investicijų likutinė vertė					
C.	Veiklos pajamos, iš viso					
D.	Veiklos ir finansinės išlaidos, iš viso					
G.1.2.	<i>LR bendrojo finansavimo lėšos</i>					
G.2.1.	<i>Viešosios lėšos</i>					
G.2.2.	<i>Privačios lėšos</i>					
G.3.2.	Paskolų grąžinimai (išskyrus palūkanas)					
<i>Kapitalo rodiklių apskaičiavimui taikomas grynasis pinigų srautas (B.)+(C.)-(D.)-(G.1.2.)-(G.2.1.)-(G.2.2.)-(G.3.2.)</i>						
<u>FGDV(K)</u>						
<u>FVGN(K)</u>						

4.4.4. Apskaičiavę kiekvienos alternatyvos finansinius rodiklius, rezultatus pateikite bendroje lentelėje ir pateikite pagrįstą išvadą, ar kuri nors IP įgyvendinimo alternatyva gali būti išskirta kaip visapusiškai pranašesnė.

IP įgyvendinimo alternatyvą laikykite visapusiškai pranašesne, kai ji atitinka bent vieną iš žemiau pateiktų kriterijų:

- tik ši alternatyva turi teigiamą FGDV(I);
- alternatyvos FGDV(I) daugiau nei 10 % viršija kitų alternatyvų FGDV(I);
- yra kiti Jūsų pasirinkti ir pagrįsti argumentai.

Lentelė 4.12. Projekto įgyvendinimo alternatyvų finansinių rodiklių palyginimas

	Finansinės analizės rodiklis	Projekto įgyvendinimo alternatyva			Išvados
		1	2	n	
1.	<u>FGDV(I)</u>				Išvados apie alterna-
2.	<u>FVGN(I)</u>				
3.	<u>FNIS</u>				

	4.	išvada dėl finansinio gyvybingumo				tyvų finansinius rodiklius
	5.	FGDV(K)				
	6.	FVGN(K)				

Atlikę projekto finansinę analizę, informacijos ir duomenų iš [SNA skaičiuoklės](#) į tekstinę [IP](#) dalį nekelkite, o parenkite trumpą atliktos analizės rezultatų aprašymą (iki 1500 simbolių), kurį vėliau įtrauksite į projekto santrauką [7.6 skyriuje](#) nustatyta tvarka ir kuriame reikėtų nurodyti bendras kiekvieno pagrindinio finansinio lėšų srauto (investicijų, investicijų likutinės vertės, veiklos pajamų, veiklos išlaidų, mokesčių ir finansavimo) diskontuotą ir nediskontuotą sumas, apskaičiuotų finansinių rodiklių reikšmes ir išvadą dėl projekto gyvybingumo.

5. Ekonominė analizė

Apimtis – apribojimai
nenustatyti.

Ši dalis rengiama IP, kuriuose alternatyvų analizė atliekama SNA metodu.

Socialinėje-ekonominėje analizėje įvertinkite projekto indėlį regiono ar visos šalies ekonominei gerovei. Projekto poveikio vertinimo ribos priklauso nuo konkretaus projekto: jeigu projektu siekiate išspręsti regionines problemas ir [IP](#) veiklos skirtos tik regioninėms tikslinėms grupėms, socialinė-ekonominė analizė turėtų apsiriboti regioninio poveikio vertinimu. Plačiausios socialinės-ekonominės analizės ribos yra visa Lietuvos visuomenė. Tačiau, atliekant nacionalinio lygmens poveikio vertinimą, dažniausiaivertinamas poveikis ne visiems šalies gyventojams, o apsiribojama atitinkamu jų segmentu, kuris identifikuojamas pagal tam tikrus demografinius požymius (pvz., amžius, išsilavinimas, gyvenamoji vietovė ir pan.). Kitaip sakant, vertinama projekto įtaka visuomenei dažniausiai sutapatinama su jo įtaka projekto tikslinėms grupėms. Šio poveikio vertinimas – tai aspektas aiškiausiai atskiriantis projekto finansinę analizę nuo socialinės-ekonominės analizės: finansinėje analizėje nagrinėjote pinigų srautų pasikeitimus projekto organizacijoje, o socialinėje-ekonominėje analizėje išnagrinėkite projekto įgyvendinimo sąlygotus pokyčius visuomenėje.

Jeigu atlikus alternatyvų palyginimą pagal finansinius rodiklius nė viena [IP](#) įgyvendinimo alternatyva nėra išskirtina kaip visapusiškai pranašesnė, atlikite visų projekto alternatyvų socialinio-ekonominio poveikio vertinimą.

Jeigu atlikus finansinę analizę akivaizdu, kad tikslinga įgyvendinti tik vieną alternatyvą, šioje dalyje atlikite tik šios [IP](#) įgyvendinimo alternatyvos ekonominį-socialinį vertinimą.

Pagrindinis ekonominės analizės rezultatas – tai alternatyvos [EGDV](#), [EVGN](#) ir [ENIS](#). Šie ekonominiai rodikliai apskaičiuojami, ekonominius pinigų srautus diskontuojant socialine diskonto norma.

Projekto ekonominei analizei naudojami finansinės analizės piniginiai srautai ir atliekami šie žingsniai:

- [5.1. rinkos kainos perskaičiuojamos į ekonomines;](#)
- [5.2. parenkama socialinė diskonto norma;](#)
- [5.3. įvertinamas išorinis poveikis;](#)
- [5.4. apskaičiuojami ekonominiai rodikliai;](#)
- [5.5. parenkama patraukliausia alternatyva.](#)

5.1. Paverskite rinkos kainas į ekonomines

Finansinėje analizėje apskaičiuotų pinigų srautų vertę paprastai veikia netobula konkurencinė, mokestinė aplinka ir kiti veiksniai, dėl kurių pasireiškimo finansinėje analizėje įvertinti pinigų srautai neatspindi tikrosios pinigų vertės. Todėl ekonominėje analizėje naudokite ne finansinius, o ekonominius pinigų srautus, kurie gaunami pakoregavus finansinės analizės pinigų srautus pagal atitinkamus konversijos koeficientus.

Šis veiksmas vadinamas konvertavimu. Jo tikslas – projekto finansinius pinigų srautus paversti ekonominiais. Konvertavimui taikomi koeficientai nustatomi, įvertinus šiuos įtaką finansinių srautų vertei darančius veiksniai:

1. finansinių pinigų srautų dydžių iškraipymus atsirandančius dėl netobulos rinkos egzistavimo: muitai, kvotos, kiti prekybos apribojimai, monopolinė galia, valstybės turto nuoma mažesnėmis nei rinkos kainomis ir pan. sąlygoja kainų iškraipymus;

2. faktą, jog darbo užmokesčio išlaidos tiesiogiai neišreiškia sukuriamos pridėtinės vertės: subsidijos, darbo biržos mokėjimai, įsipareigojimai išsaugoti darbo vietas ir pan. sąlygoja tai, jog darbo užmokesčio išlaidos nesutampa su kuriama pridėtine verte. Šie atlyginimų nuokrypiai galimi ir dėl šių priežasčių:

2.1. biudžetinių įstaigų darbuotojų, ypač auktesnės kvalifikacijos, atlyginimai už panašų darbą paprastai mažesni nei privataus sektoriaus darbuotojų;

2.2. teisės aktų reglamentuojamas minimalus darbo užmokestis daro įtaką nustatomo darbo užmokesčio dydžiui.

Atliekant konvertavimą, naudojami tie patys finansiniai pinigų srautai, kurie jau buvo naudoti apskaičiuojant [FGDV\(I\)](#) ir [FVGN\(I\)](#). Konvertavimui konversijos koeficientai taikomi tokiu būdu:

a) išskaičiuojamas PVM, jeigu jis buvo įtrauktas į investicijų, prekių ir paslaugų savikainą, taip pat muitus, akcizus bei veiklos subsidijas;

b) taikomos konversijos koeficientų reikšmės atskirai kiekvienai prekių ir paslaugų grupei pagal ekonominės veiklos sektorius.

Rengiant ekonominės analizės dalį, [SNA skaičiuoklėje](#) bendrųjų prielaidų darbalapyje Investavimo objekto ir ekonominės veiklos sektoriaus projekto tipo pasirinkimo formoje pateikite informaciją apie pagrindinio investavimo objekto pagrindinį ir (jei reikia) papildomus ekonomines veiklos sektorius. Pagal pateiktą informaciją į šį klausimą, [SNA skaičiuoklė](#) atitinkamai pati parenka [konversijos koeficientus](#), kurie pritaikomi atskiriems finansiniams srautams perskaičiuoti į ekonominius pinigų srautus. Kiekvieno ekonominės veiklos sektoriaus konversijos koeficientų reikšmės taikytinos projektams, įgyvendinamiems nuo 2016 m., pateikiamos [5 priede](#), o konversijos koeficientų skaičiavimo metodai pateikiami [Konversijos koeficientų, socialinės-ekonominės naudos \(žalos\) įverčių apskaičiavimo metodikoje](#).

[SNA skaičiuoklėje](#) visus ekonominėje analizėje atliekamus papildomus skaičiavimus, taip pat prielaidas, reikalingas socialinės-ekonominės naudos/žalos komponentams apskaičiuoti, nurodykite tam specialiai skirtame darbalapyje pavadinimu „Prielaidos“. Duomenys „Prielaidų“ darbalapiuose negali būti pateikiami kaip nuorodos į kitus dokumentus (*pvz., į kitą MS Excel bylą ar pan.*). Alternatyvų darbalapiuose duomenis pateikite kaip nuorodas į „Prielaidų“ darbalapį. Esant poreikiui, susikurkite daugiau papildomų darbalapių. Papildomų darbalapių skaičius yra neribojamas.

5.2. Nurodykite socialinę diskonto normą

Socialiniams-ekonominiams rodikliams apskaičiuoti naudokite socialinę diskonto normą ([SDN](#)). [SDN](#) atskleidžia visuomenės požiūrį į ateities naudą ir išlaidas. Tai kaina, kurią visuomenė sumoka, atidedama vartojimą šiandien dėl vartojimo po metų (ateityje). Iš kitos pusės ji parodo naudą, kurią visuomenė tikisi gauti, jei atsisakytų vartojimo šiandien ir vartototų ateityje, t. y. atskleidžia, kiek visuomenei rūpi ateities žmonių gerovė.

Didelė [SDN](#) reiškia, kad visuomenė yra lyginant mažiau linkusi investuoti reikšmingus išteklius (pavyzdžiui, kapitalo), kurie sukurtų didesnę gerovę ateities kartoms, ir daugiau teikią pirmenybę dabarties vartojimui ir trumpalaikėms investicijoms (projektams). O maža [SDN](#) – atvirkščiai, reiškia, kad pirmenybė labiau teikiama ilgalaikėms investicijoms.

Lietuvoje įgyvendinamiems investicijų projektams [SDN](#) gali būti nustatyta atskiru Finansų ministerijos priimtu teisės aktu. Tokiu atveju, atliekant ekonominę analizę, reikėtų taikyti Finansų ministerijos nustatytą [SDN](#). Tol, kol valstybės lygmeniu [SDN](#) nenustatyta, ekonominėje analizėje taikykite 5 % [SDN](#).

5.3. Įvertinkite išorinį poveikį

Nustatydami išorinį poveikį, įvertinkite [IP](#) sukuriama ekonomine-socialine naudą (žalą). Atsižvelkite į visas ekonomines-socialines [IP](#) įtakos aplinkybes, kurios turi tiesioginį poveikį [IP](#) tikslinėms bei išorinėms aplinkos grupėms.

Ekonominė-socialinė nauda (žala) įvertinama pinigine verte šiuo eiliškumu:

5.3.1. pasirinkite vertintinus [IP](#) poveikio naudos ir žalos komponentus;

5.3.2. nustatykite projekto sukuriamos naudos ir žalos poveikio mastą tikslinei grupei, kurią apibrėžėte [2.4 skyriuje](#).

5.3.1. Vertintinus [IP](#) socialinio-ekonominio poveikio naudos ir žalos komponentus nustatykite atsižvelgę į [IP](#) ekonominės veiklos sektorių, projekto pobūdį ir specifiką. [Konversijos koeficientų, socialinės-ekonominės naudos \(žalos\) įverčių apskaičiavimo metodikoje](#) detalai paaiškinama, kaip kiekviename sektoriuje buvo nustatyti ekonominės-socialinės naudos (žalos) komponentai ir apskaičiuoti jų įverčiai bei kurie komponentai naudotini išskirtuose atskiruose projektų tipuose. [6 priede](#) pateikiami ekonominės-socialinės naudos (žalos) komponentų įverčiai visam prognozuojamam laikotarpiui pagal kiekvieną sektorių.

Siekiant išvengti naudų pervertinimo, ekonominėje analizėje finansinės pajamos yra pakeičiamos socialinio-ekonominio poveikio nauda (H.1.), kaip geriau atspindinčia projekto naudą visuomenei.

[SNA skaičiuoklėje](#) alternatyvų analizės lapuose eilutėse H.1.1.–H.1.7. ir H.2.1.–H.2.3. pasirinkite projekto poveikį geriausiai atspindinčius išorinio socialinio-ekonominio poveikio vertinimo komponentus, kurie [SNA skaičiuoklės](#) yra siūlomi priklausomai nuo [SNA skaičiuoklės](#) prielaidų lape pasirinktų ekonominės veiklos sektorių projektų tipų. Jeigu H.2 eilutėse nėra galimybės pasirinkti žalos komponentų, tai reiškia, jog ekonominės veiklos sektoriaus projektų tipuose, kuriuos pasirinkote [SNA skaičiuoklės](#) prielaidų darbalapyje (1 lapas), žalos vertinimo komponentų nėra.

Pasirinkus komponentus, jais vertinamas socialinis-ekonominis poveikis kiekvienais metais, kurį apskaičiuokite savarankiškai pagal [Konversijos koeficientų, socialinės-ekonominės naudos \(žalos\) įverčių apskaičiavimo metodikoje](#) pateiktas nuostatas. Projektams, kurie įgyvendinami nuo 2015 m., aktualios komponentų įverčių reikšmės pateiktos [6 priede](#), taip pat jas galite rasti ir patogesnėje naudoti MS Excel programos byloje, kuri prieinama adresu www.ppplietuva.lt. Tų komponentų, kurių įverčius reikia apskaičiuoti individualiai, įverčių apskaičiavimo instrukcijos, kaip ir tų komponentų, kurių įverčiai jau apskaičiuoti, pateiktos pastarosios metodikos kiekvieną komponentą aprašančiose dalyse „Skaičiavimo metodika ir apskaičiuota įverčio reikšmė“.

5.3.2. Nustatę [IP](#) naudos ir žalos komponentus, geriausiai atspindinčius projekto socialinį-ekonominį poveikį, apskaičiuokite poveikio mastą tikslinei grupei, apibrėžtai [2.4 skyriuje](#).

[SNA skaičiuoklėje](#) projekto socialinę-ekonominę naudą (žalą) nurodykite kiekvienos alternatyvos H.1. ir H.2. eilutėse. Tiek socialinę-ekonominę naudą, tiek socialinę-ekonominę žalą nurodykite teigiamu sveikuoju skaičiumi, socialinės-ekonominės naudos (žalos) sumažėjimą nurodykite neigiamu sveikuoju skaičiumi.

Socialinė-ekonominė nauda (žala) apskaičiuojama SE poveikio komponento įverčio reikšmę padauginus iš tikslinės grupės dydžio / poveikio apimtities. Detalios kiekvienos naudos ir žalos apskaičiavimo instrukcijos pateiktos [Konversijos koeficientų, socialinės-ekonominės naudos \(žalos\) įverčių apskaičiavimo metodikoje](#) esančiuose ekonominės veiklos sektorių dalyse kiekvieną komponentą aprašančiuose skyreliuose „Taikymo instrukcijos“.

Atkreiptinas dėmesys, kad jei socialinei-ekonominei naudai (žalai) įvertinti naudojamas vienas komponentas, tačiau jis susideda iš kelių įverčių, [SNA skaičiuoklėje](#) pasirenkamas pagal sektorių pateikiamas SE naudos (žalos) komponentas ir nurodoma konkrečioje eilutėje bendrai apskaičiuota komponento naudos (žalos) suma.

Detalios skaičiavimus dėl socialinės-ekonominės naudos (žalos) skaičiavimo pateikite [SNA skaičiuoklės](#) papildomuose darbalapiuose.

Lentelė 5.13. Projekto socialinė-ekonominė nauda (žala)

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
H.1.	Socialinė ekonominė (SE) nauda (finansinė išraiška)					
H.1.1.	<i>Pvz. statistinio gyvenimo trukmės pailgėjimas 50 asmenų</i>					
H.1.2.	<i>Pvz. 10 įsidarbinusių asmenų sveikatos pagerėjimas</i>					
H.2.	Socialinė ekonominė (SE) žala (finansinė išraiška)					
H.2.1.	<i>Pvz. Oro taršos padidėjimas dėl padidėjusių transporto spūsčių 10 tonų</i>					
H.2.2.	<i>Pvz. Vietovės patrauklumo namų ūkiams ir verslui sumažėjimas 1 proc.</i>					

5.4. Apskaičiuokite ekonominius rodiklius

Pagrindiniai socialinės-ekonominės analizės rezultatai:

- 5.4.1. [EGDV](#) rodiklis,
- 5.4.2. [EVGN](#) rodiklis, ir
- 5.4.3. [ENIS](#) rodiklis.

Apskaičiuodami skirtingus rodiklius, įtraukite skirtingus pinigų srautus, kurie yra pateikti šiame skyriuje.

5.4.1. [EGDV](#) parodo, kokia socialinė-ekonominė nauda projektu bus sukurta išorinėje projekto aplinkoje. Taigi, [EGDV](#) skirta pagrįsti būsimą [IP](#) naudą per visą ataskaitinį laikotarpį tikslinėms grupėms, išreiškiant ją dabartine pinigų verte.

Jei $EGDV < 0$, [IP](#) sukuriama diskontuota nauda nepadengia diskontuotų išlaidų, todėl tokio [IP](#) įgyvendinti nėra tikslinga. Jei $EGDV > 0$, projektu kuriama pridėtinė vertė visuomenei. Atitinkamai, socialiniu ekonominiu požiūriu [IP](#) yra pagrįstas, jeigu jo [EGDV](#) yra teigiama.

[EGDV](#) apskaičiuokite, įvertinę:

- a) ekonominius pinigų srautus (kuriuos gavote atlikę finansinių srautų konvertavimą [5.1. skyriuje](#) aprašytu būdu), ir;
- b) projekto sukuriamą socialinę-ekonominę naudą bei projekto nulemtą socialinę-ekonominę žalą (kurias apskaičiavote [5.2. skyriuje](#) aprašytu būdu).

[SNA skaičiuoklėje](#) [EGDV](#) apskaičiuojama naudojant funkciją

$NPV(\text{Rate}; \text{Value } 1, \text{Value } 2, \dots, \text{Value } N)$,

kur Rate – socialinė diskonto norma, o Value 1, Value 2, ... Value N – grynųjų pinigų srautų kiekvienais ataskaitinio laikotarpio metais reikšmės.

5.4.2. [EVGN](#) – tai diskonto norma, kuriai esant [EGDV](#) yra lygi nuliui.

Kadangi skaičiuojant [EGDV](#) grynųjų pajamų srautai taip pat diskontuojami, apskaičiuotoji [EVGN](#) lyginama su [SDN](#), pritaikyta [EGDV](#) apskaičiuoti. Žymią socialinę ekonominę naudą duodančio [IP](#) [EVGN](#) paprastai yra didesnė nei pritaikyta [SDN](#).

[SNA skaičiuoklėje](#) [EVGN](#) apskaičiuojama naudojant funkciją

$IRR(\text{Value } 1: \text{Value } N)$,

kur Value 1 – grynųjų pinigų srauto reikšmė pirmaisiais ataskaitinio laikotarpio metais, o Value N – paskutiniais ataskaitinio laikotarpio metais.

5.4.3. [ENIS](#) – svarbiausias socialinės-ekonominės analizės rodiklis, atskleidžiantis, kiek kartų projekto sukuriama nauda viršija jam įgyvendinti

reikalingas išlaidas. [ENIS](#) apskaičiuokite, padalindami [IP](#) kuriamą ekonominę naudą iš ekonominių išlaidų.

Ekonominės išlaidos yra lygios konvertuotų ir diskontuotų investicijų (A.), atėmus konvertuotą ir diskontuotą investicijų likutinę vertę (B.), konvertuotų ir diskontuotų veiklos išlaidų (D.1.) bei socialinės–ekonominės žalos (H.2.) sumai.

Viešųjų investicijų projektų [ENIS](#) visais atvejais privalo būti didesnis už 1.

[SNA skaičiuoklėje](#) ekonominiai rodikliai apskaičiuojami šiame skyriuje nurodyta tvarka pagal Jūsų pateiktus projekto lėšų srautus.

Lentelė 5.14. Projekto ekonominiai-socialiniai rodikliai

		Projekto ataskaitinis laikotarpis				
		0	1	2	...	N
A.	Alternatyvos investicijos, iš viso					
B.	Investicijų likutinė vertė					
C.	Pajamos, iš viso					
D.	Veiklos ir finansinės išlaidos, iš viso					
D.1.	Veiklos išlaidos					
H.1.	SE nauda(finansinė išraiška)					
H.2.	SE žala (finansinė išraiška)					
<i>Ekonominių rodiklių apskaičiavimui taikykite šį grynąjį pinigų srautą (GPS)</i> $-(A.)+(B.)-(D.1.)+(H.1.)-(H.2.)$						
EGDV						
EVGN						
ENIS						
<i>Apskaičiavimui naudojama ši formulė:</i> $(H.1.)$						
$(A.) - (B.) + (D.1.) + (H.2.)$						

Prieš apskaičiuojant ekonominius rodiklius, finansiniai pinigų srautai (A., B., C. ir D.1. eilutėse) turi būti konvertuojami pagal kiekvienai eilutei nustatytą atskirą konversijos koeficientą. Pažymėtina, kad [SNA skaičiuoklė](#) šį veiksmą atlieka automatiškai.

Prieš apskaičiuojant [ENIS](#) rodiklį, konvertuoti finansiniai pinigų srautai (A., B., C. ir D.1. eilutėse) bei ekonominiai srautai (H.1. ir H.2. eilutėse) turi būti diskontuojami. Pažymėtina, kad [SNA skaičiuoklė](#) šį veiksmą atlieka automatiškai.

5.5. Parinkite optimalią alternatyvą

Apskaičiavę kiekvienos alternatyvos socialinius-ekonominius rodiklius, rezultatus pateikite bendroje lentelėje. Galutinę išvadą dėl patraukliausios (optimaliausios) alternatyvos pateikite, palyginę išnagrinėtas alternatyvas pagal finansinės analizės rodiklius ([4.4. skyrius](#)) ir socialinės-ekonominės analizės rodiklius ([5.4 skyrius](#)).

Lentelė 5.15. Projekto įgyvendinimo alternatyvų ekonominių rodiklių palyginimas

	Socialinės-ekonominės analizės rodiklis	Projekto įgyvendinimo alternatyva			
		1	2	n	Išvados
1.	EGDV				<i>Išvados apie alternatyvų ekonominius rodiklius</i>
2.	EVGN				
3.	ENIS				

Kadangi dažniausiai viešieji [IP](#) nėra finansiškai atsiperkantys ir jie naudingi tik socialiniu-ekonominiu aspektu, ekonominės analizės rodiklius laikykite pagrindiniais alternatyvų palyginimo kriterijais. Lyginant alternatyvas pagal ekonominius rodiklius, pirmiausia atsižvelkite į alternatyvos [EGDV](#), tuomet į [ENIS](#) ir paskiausiai – į [EVGN](#).

[SNA skaičiuoklės](#) 3 darbalapyje yra pateikiami visų alternatyvų finansiniai ir ekonominiai rodikliai. Pagal [EGDV](#) duomenis kiekvienam investavimo objektui pateikiamas optimalios alternatyvos pasiūlymas. Norint tęsti darbą su [SNA skaičiuokle](#), 3 darbalapyje pasirinkite optimalią alternatyvą.

Visų investavimo objektų optimalių alternatyvų apibendrinti duomenys yra pateikiami [SNA skaičiuoklės](#) 4 darbalapyje.

Pasirinkta [IP](#) įgyvendinimo alternatyva turi būti finansiškai gyvybinga (kiekvienais [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) metais sukauptasis grynųjų pinigų srautas negali būti neigiamas) ir sukurti didžiausią socialinę-ekonominę naudą. Visais atvejais optimalios alternatyvos [EGDV](#) turi būti teigiama. Be to, viešųjų investicijų projektų [ENIS](#) visais atvejais turi būti didesnis už 1.

Atlikę projekto ekonominę analizę, parenkite trumpą atliktos analizės rezultatų aprašymą (iki 1500 simbolių), kurį vėliau įtrauksite į projekto santrauką [7.6 skyriuje](#) nustatyta tvarka ir kuriame reikėtų nurodyti atliktus konvertavimo veiksmus, išorinio poveikio elementus, taikytą [SDN](#), apskaičiuotų ekonominių rodiklių reikšmes ir pasirinktą [IP](#) įgyvendinimo alternatyvą.

6. Jautrumas ir Rizikos

Apimtis – apribojimai
nenustatyti.

Ši dalis rengiama IP, kuriuose alternatyvų analizė atliekama SNA metodu.

Projektai planuojami remiantis pagrindinių projektus apibūdinančių parametų prognozėmis, todėl tai nėra tik subjektyvios nuomonės apie projektą formavimas. Kadangi projekto planavimas ir rengimas yra veikla, kuria siekiama sudaryti finansinių srautų ateities projekcijas, tikėtinos atitinkamos prognozavimo klaidos ir netikslumai. Dažna prognozavimo klaidų ir netikslumų priežastis yra istorinių duomenų trūkumas, kuris ypač būdingas inovatyviems, precedentų neturintiems projektams. Taip pat tikėtinas subjektyvių, neplanuotų ir objektyviai neidentifikuojamų veiksnių pasireiškimas, pavyzdžiui, korupcijos pasireiškimas įgyvendinant projektą.

Tikimybė, kad tam tikras įvykis neigiamai (arba teigiamai) paveiks IP įgyvendinimą, vadinama rizika. Dar kitaip rizika apibrėžiama kaip bet kuris veiksnys, įvykis ar poveikis, kuris turi neigiamos (teigiamos) įtakos sėkmingam IP įgyvendinimui nustatytu laiku, patiriant iš anksto apibrėžtą išlaidų sumą ir užtikrinant reikalingą kokybę.

Išanalizuokite ir įvertinkite rizikos veiksnius, darančius įtaką IP, parenkite jų valdymo planą, numatykite būtinuosius išteklius jiems valdyti, įvertinkite rizikų pasireiškimo poveikį projekto finansams. Tradiciškai projekto parametų prognozavimo klaidos ir netikslumai ir jiems įtaką dariusios rizikos pagal rizikų pasireiškimo priežastis ir kitus skiriamuosius bruožus skirstomos į kategorijas. Priklausomai nuo projekto tipo, kiekviena rizika gali nevienodai pasireikšti skirtinguose projektuose – pavyzdžiui, projektuose, kurių planuojama įgyvendinimo trukmė vieni metai, o suplanuota statybos veikla 11 mėnesių, statybos vėlavimų rizika turės lemiamos reikšmės projekto įgyvendinimui.

Rengiant šią IP dalį, svarbu pateikti sisteminių suvokimą apie potencialias konkretaus projekto rizikas ir įvertinti šių rizikų galimą poveikį projekto įgyvendinimo sėkmingumui. Kartais atliekant analizę tampa akivaizdu, kad tos pačios rizikos turi nevienodą poveikį projektui skirtingu jo įgyvendinimo laikotarpiu (projekto planavimo, įgyvendinimo ar kontrolės metu).

Riziką įvertinkite kiekvienam IP šiuo eiliškumu:

- [6.1. atlikite jautrumo analizę;](#)
- [6.2. atlikite scenarijų analizę;](#)
- [6.3. nustatykite kintamųjų tikimybes;](#)
- [6.4. įvertinkite rizikas;](#)
- [6.5. įvertinkite rizikos priimtinumą;](#)
- [6.6. numatykite rizikų valdymo veiksmus.](#)

6.1. Atlikite jautrumo analizę

Jautrumo analizę atlikite tik tiems projektams, kurių [projekto biudžetas](#) viršija 3 mln. Eur. Jeigu [projekto biudžetas](#) yra mažesnis nei 3 mln. Eur, kritiniais laikykite dešimt kintamųjų, kurie sukuria didžiausius diskontuotus projekto lėšų srautus.

Jautrumo analizė atskleidžia, kaip kiekvieno atskiro kintamojo pasikeitimas įtakoja analizuojamo IP rezultatus.

Jautrumo analizę atlikite atskirai keisdami prielaidas dėl kiekvieno kintamojo reikšmės ir stebėdami, kaip šis pasikeitimas įtakoja finansinius ([FGDV\(I\)](#), [FVGN\(I\)](#)) ir ekonominius ([EGDV](#), [EVGN](#)) rodiklius. Vienu metu keiskite tik vieno kintamojo reikšmę bei nekeiskite kitų kintamųjų reikšmių.

Jautrumo analizės rezultatas yra kritinių kintamųjų ir jų lūžio taškų sąrašas, taip pat grafiškai pavaizduota kritinių kintamųjų įtaka. Nurodytą sąrašą sudarykite, atlikę visų kintamųjų jautrumo analizę. Kritiniais kintamaisiais laikykite kintamuosius, kurių reikšmei pasikeitus 1%, projekto [FGDV\(I\)](#), [FVGN\(I\)](#), [EVGN](#)

arba [EGDV](#) pasikeičia daugiau nei 1 %. Įvertinę [IP](#) specifiką (pvz., esant dideliame kintamųjų skaičiui, kurių kiekvienas turi nedidelę įtaką rezultatui), galite taikyti ir mažesnę nei 1 % pokytį tam, kad kintamuosius laikytumėte kritiniais.

Jautrumo analizę atlikite šiuo eiliškumu:

- 6.1.1. nustatykite kintamuosius,
- 6.1.2. eliminuokite kintamųjų tarpusavio priklausomumą,
- 6.1.3. atlikite elastingumo analizę, ir
- 6.1.4. nustatykite kritinius kintamuosius ir jų lūžio taškus.

6.1.1. Kiekvieno [IP](#) kintamieji gali būti suskirstyti į:

a) bendruosius – bendrosios projektui taikomo finansinio modelio prielaidos ([FDN](#), [SDN](#), [projekto ataskaitinis laikotarpis](#));

b) tiesioginius – projekto investicijų srutai (A.1., A.2., A.3., A.4., A.5., A.6., A.7., A.8.), investicijų likutinė vertė (B.), veiklos pajamos (C.1., C.2., C.3.), veiklos ir finansinės išlaidos (D.1., D.2.), mokesčiai (E.1., E.2., E.3.), socialinio-ekonominio poveikio finansinė išraiška (H.1.1., ..., H.1.7., H.2.1., ..., H.2.3.);

c) specifinius – kintamieji, susiję su [IP](#) būdinga specifine veikla ar jos įgyvendinimo ypatumais (pvz., paslaugos vartotojų skaičius, pajamų (paslaugos) tarifas, paslaugos kaina, vidutinis darbo užmokestis, įdarbintų asmenų skaičius, energijos kaina, sunaudojamas energijos kiekis, statybos įrangos nuomos kaina).

6.1.2. Atskiri specifiniai kintamieji gali būti to paties tiesioginio kintamojo sudedamoji dalis, tai gali sąlygoti jautrumo (scenarijų) analizės rezultatų iškraipymą. Dėl šios priežasties naudokite kintamuosius, kurie yra tarpusavyje nepriklausomi. Kintamųjų tarpusavio priklausomybę atskiruose finansiniuose ir (ar) ekonominiuose srutuose galite eliminuoti pasirinkdami:

a) tik specifinius kintamuosius, kurie veikia tiesioginius kintamuosius (pavyzdžiui, veiklos pajamos yra tiesioginis kintamasis, tačiau paslaugos (prekės) kiekis ir (ar) kaina yra veiklos pajamų komponentai ir kiekvienas atskirai gali būti kritinis);

b) tik tiesioginius kintamuosius, tai yra reikšmingesnius sudėtinius kintamuosius, kuriems daro įtaką specifiniai kintamieji.

6.1.3. Elastingumo analizė parodo, kaip kiekvieno atskiro kintamojo pasikeitimas įtakoja analizuojamo [IP](#) rezultatus. Elastingumo analizę atlikite šiuo eiliškumu:

a) esant poreikiui (pvz., esant dideliame specifinių kintamųjų skaičiui), atlikite kokybinę elastingumo analizę. Jos rezultatas – kintamųjų, kurie turi žymią įtaką finansiniams ir ekonominiams rodikliams, sąrašas. Naudokite tuos kintamuosius, kuriems ankstesniuose etapuose buvo suteikta finansinė išraiška. Kokybinės elastingumo analizės tikslas yra sumažinti skaičiuojamosios elastingumo analizės metu nagrinėjamų kintamųjų skaičių,

b) atlikite skaičiuojamąją elastingumo analizę, atskirai Jūsų pasirinktu procentiniu dydžiu keisdami kiekvieno pasirinkto kintamojo reikšmę ir stebėdami šio pakeitimo įtaką finansiniams ([FGDV\(I\)](#), [FVGN\(I\)](#)) ir ekonominiams ([EGDV](#), [EVGN](#)) rodikliams. Rodiklių pokyčius fiksuokite absoliučia arba procentine išraiška. Atkreipkite dėmesį, kad rodiklių pokyčių kreivė gali būti ne linijos formos, todėl skaičiavimus atlikite pasirinkdami ne mažiau kaip 10 skirtingų kiekvieno pasirinkto kintamojo reikšmių.

6.1.4. Įvertinę elastingumo analizės rezultatus, kritiniais laikykite kintamuosius, kurių reikšmei padidėjus (sumažėjus) 1 %, bent vieno finansinio ar ekonominio rodiklio reikšmė pakinta daugiau nei 1 %. Kritiniai kintamieji

paprastai tiesiogiai įtakoja pagrindinius finansinius srautus: investicijas, veiklos pajamas, veiklos išlaidas ir pan. Paprastai kritinių kintamųjų skaičius neturėtų viršyti dešimties.

Jautrumo analizės rezultatus pateikite grafiškai. Sėkmingai atliktos jautrumo analizės grafiniai rezultatai yra kreivės, vaizduojančios kritinių kintamųjų įtaką finansiniams ([FGDV\(I\)](#), [FVGN\(I\)](#)) ir ekonominiams ([EGDV](#), [EVGN](#)) rodikliams.

Kritiniams kintamiesiems taip pat paskaičiuokite lūžio taškus. Lūžio taškas – tai kritinio kintamojo reikšmė, kurią pasiekus [EGDV](#) tampa lygi nuliui, arba kitaip tariant, projekto sukuriama socialinė-ekonominė nauda nesiekia minimalios priimtinos reikšmės, kuriai esant grynoji dabartinė projekto išlaidų vertė lygi sukuriamai naudai.

Kritinių kintamųjų lūžio taškas yra skirtas nustatyti didžiausią riziką lemiančius kintamuosius, įvertinti projekto rizikingumą, suteikti daugiau informacijos apie galimas rizikos valdymo priemones.

[SNA skaičiuoklėje](#) atliekama visų tiesioginių kintamųjų, kuriems yra suteikta finansinė išraiška, elastingumo analizė bei pateikiamas šios analizės rezultatai, vartotojui ją inicijavus. Kadangi [SNA skaičiuoklė](#) pati savarankiškai atlieka aukščiau aprašytus veiksmus, projekto rengėjui [IP](#) tekstinėje dalyje reikia tik paaiškinti ir aprašyti [SNA skaičiuoklėje](#) gautus rezultatus.

Veiksmai atliekami [SNA skaičiuoklės](#) 5.2 darbalapyje paspaudus mygtukus „Atlikti jautrumo analizę“ ir „Apskaičiuoti lūžio taškus“. Šiuos mygtukus būtina paspausti kas kartą pakeitus duomenis alternatyvų darbalapiuose.

6.2. Atlikite scenarijų analizę

Scenarijų analizė yra speciali jautrumo analizės forma. Standartinėje jautrumo analizėje išnagrinėjote kiekvieno atskiro kintamojo įtaką projekto rodikliams.

Atlikdami scenarijų analizę, įvertinkite kritinių kintamųjų bendrą įtaką finansiniams ([FGDV\(I\)](#), [FVGN\(I\)](#)) ir ekonominiams ([EGDV](#), [EVGN](#)) rodikliams. Analizę atlikite esant tariamai pesimistinei ir tariamai optimistinei įvykių klostymosi eigai (išnagrinėkite tris–penkis galimus scenarijus). Optimistinės ir pesimistinės reikšmės leidžia modeliuoti [IP](#) rodiklius, tokiu būdu įvertinant bendrą [IP](#) rizikingumą. Projekto finansinius ir ekonominius rodiklius paskaičiuokite kiekvienam kritinių kintamųjų reikšmių deriniui (scenarijui).

[SNA skaičiuoklėje](#) atliekama iš viso penkių įvykių klostymosi scenarijų analizė: 1) pesimistinis; 2) mažiau pesimistinis; 3) realus; 4) mažiau optimistinis, ir; 5) optimistinis. Vartotojui iniciavus, [SNA skaičiuoklėje](#) rodomas įvesties duomenų langas, kuriame pateikiamos scenarijų prielaidos. Labiausiai tikėtina reikšmė yra prilyginta 100%, atitinkamai didesnė ar mažesnė už 100% reikšmė rodo tiesioginio kintamojo pokyčius atitinkamai į didesnę ar mažesnę pusę kiekvieno scenarijaus atveju.

Jeigu vartotojas nesutinka su numatytomis scenarijų prielaidomis, jis gali šias prielaidas koreguoti, tačiau tuomet investicijų projekte būtina pateikti poreikio koreguoti prielaidas pagrindimą.

Scenarijų prielaidos yra pateikiamos [SNA skaičiuoklės](#) 5.3 darbalapio „Kiekvieno atskiro scenarijaus prielaidos“ formoje. Sutinkant su nurodytomis prielaidomis, formoje paspauskite mygtuką „Tęsti“. Pakeitus duomenis, numatytąsias scenarijų prielaidas galima atkurti, paspaudus mygtuką „Atkurti“.

Scenarijų vertinimą atlikite paspaudus mygtuką „5.3.2 Įvertinti scenarijus“.

Jautrumo ir scenarijų analizės nelaikykite alternatyva rizikų analizei, nes tai tik tarpiniai veiksmai atliekant [IP](#) rizikos vertinimą.

6.3. Nustatykite kintamųjų tikimybes

Atliekant jautrumo ir scenarijų analizes, nėra atsižvelgiama į tikimybę, kad kintamasis tam tikra apimtimi gali paveikti [IP](#) rodiklius tikrovėje. Kitaip tariant, kintamojo reikšmės keitimas sąlyginiu procentiniu dydžiu nereiškia tikimybės, kad kintamasis pasikeis būtent tokiu dydžiu.

Dėl šios priežasties kiekvienam kintamajam nustatykite tikimybių skirstinį, tai yra galimų kintamojo reikšmių ir kiekvienos reikšmės tikimybės sąrašą (grafiką). Jūsų pasirinktoje [IP](#) įgyvendinimo alternatyvoje nurodytą kintamojo reikšmę laikykite labiausiai tikėtina kintamojo reikšme.

Tikimybių skirstinį kiekvienam kintamajam galite sudaryti remdamiesi skirtingais šaltiniais, tokiais kaip eksperimentiniai duomenys, panašių projektų istoriniai duomenys aprašomojoje literatūroje, ekspertų konsultacijos. Akivaizdu, kad jei tikimybių skirstinio duomenų tyrimo procesas nėra patikimas, rizikos įvertinimas taip pat tampa neaktualus. Tačiau šis veiksmas net ir taikant paprasčiausią formą (pvz., trikampio statistinį skirstinį) atskleidžia projekto stipriuosius ir silpnuosius aspektus, kurie yra palyginami su baziniu scenarijumi.

Kai kuriais atvejais (pavyzdžiui, neturint pakankamai ankstesnių duomenų apie panašius projektus) gali būti gana sudėtinga pateikti tinkamas prielaidas apie kintamųjų tikimybių skirstinius. Tokiais atvejais atlikite bent jau kokybinį rizikos vertinimą, siekdami pagrįsti jautrumo analizės rezultatus.

CPVA ekspertai atliko tyrimus ir nustatė kiekvienam kintamiesiems labiausiai tikėtinus tikimybių skirstinius ir jų parametrus, todėl SNA skaičiuoklėje kiekvienam tiesioginiam kintamajam pagal nutylėjimą jau yra parinktas labiausiai tikėtinas tikimybių skirstinys ir jo parametrų reikšmė.

Jei vartotojas (pvz., atsižvelgiant į [6.6. skyriuje](#) nustatyta tvarka atliktus veiksmus) nesutinka naudoti [SNA skaičiuoklėje](#) pagal nutylėjimą siūlomus skirstinius ir/ar jų parametrus, tuomet rizikos kintamųjų tikimybes galima apskaičiuoti savarankiškai atskiroje elektroninėje byloje, pateikiant alternatyvius tikimybių skirstinius ir/ar parametrus. Pasirinkdami tikimybėms skaičiuoti naudoti alternatyvius skirstinius ir/ar jų parametrus, pateikite pagrindimą, dėl kokių priežasčių priėmėte tokį sprendimą (pvz., *parinkti konkretūs rizikų valdymo veiksmai, mokslinis (eksperimentinis) tyrimas (straipsnis), kt.*). Taip pat pateikite teikiamų alternatyvių skirstinių pasirinkimo priežastis bei pagrįskite įrašomus skirstinio parametrus. Pagrindimas turi būti paremtas bent vienu iš šių šaltinių: atliktų mokslinių tyrimų rezultatais, moksliniais straipsniais, tyrimų ataskaitomis, istoriniais (empiriniais) duomenimis, ekspertų apklausos rezultatais.

Jei pagrindimo šaltiniai negali būti laisvai prieinami internetu, tuomet svarbiausi tyrimo, kuriuo grindžiamas skirstinio ir jo parametrų pasirinkimas, metodikos aspektai ir gauti rezultatai turi būti aprašyti [IP](#).

6.4. Įvertinkite rizikas

Rizikų vertinimą atlikite šiuo eiliškumu:

6.4.1. nustatykite kiekvieno ([tiesioginio](#)) kintamojo rizikos įvertį;

6.4.2. paskirstykite rizikos įverčius atitinkamoms rizikų grupėms;

6.4.3. rizikų grupėms priskirtus įverčius susumuokite.

6.4.4. paskirstykite kiekvieno rizikų grupės įverčio reikšmę pagal [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) metus

6.4.1. Kiekvieno kritinio ([tiesioginio](#)) kintamojo rizikos įverčiui apskaičiuoti pasirinkite mažiausią reikšmę, kurios (pagal kaupiamosios tikimybių kreivės duomenis) kritinis ([tiesioginis](#)) kintamasis neviršys 70% atvejų.

Kritinio ([tiesioginio](#)) kintamojo rizikos įvertį (absoliutų skaičių) gausite, iš Jūsų pasirinktos reikšmės (jei reikšmė neigiama, imant reikšmę be minuso ženklo), atėmę projekto biudžete numatytą atitinkamo kritinio ([tiesioginio](#)) kintamojo reikšmę.

Jeigu [6.1. skyriuje](#) nustatyta tvarka kritiniais kintamaisiais pasirinkote [specifinius](#) kintamuosius, juos rizikų vertinimo požiūriu laikykite rizikos veiksniais ir nustatykite susijusio [tiesioginio](#) kintamojo rizikos įvertį:

a) jeigu [tiesioginiam](#) kintamajam daro įtaką vienas [specifinis](#) kintamasis, [tiesioginiam](#) kintamajam panaudokite [specifinio](#) kintamojo tikimybių skirstinį ir pasirinkite mažiausią reikšmę šiame skyriuje nustatyta tvarka,

b) jeigu [tiesioginiam](#) kintamajam daro įtaką daugiau nei vienas [specifinis](#) kintamasis, [tiesioginio](#) kintamojo reikšmių tikėtiną pasiskirstymą (kaupiamąją tikimybių kreivę) gausite pritaikę *Monte Carlo* metodą⁶, o [tiesioginio](#) kintamojo rizikos įvertį – šiame skyriuje nustatyta tvarka. Pagal *Monte Carlo* statistinio pasiskirstymo metodą daugelį kartų imamos (simuliuojamos) atsitiktinės specifinių kintamųjų reikšmės iš [6.3. skyriuje](#) apibrėžto intervalo (skirstinio) ir apskaičiuojamos [tiesioginio](#) kintamojo reikšmės.

[SNA skaičiuoklė](#) kiekvieno tiesioginio kintamojo rizikos įverčius apskaičiuoja pati be jokių papildomų vartotojų turimų atlikti veiksmų. [IP](#) rizikos įverčiai pateikiami [SNA skaičiuoklės](#) 5.1 darbalapyje.

Jei rengiate VPSP [IP](#), t. y. [SNA skaičiuoklės](#) prielaidų lape nurodėte, jog [IP](#) planuojama įgyvendinti [VPSP](#) būdu, [SNA skaičiuoklė](#) tik tokiu atveju atsiradusiame 6.2 darbalapyje pati papildomai apskaičiuos rizikos įverčius ir rizikų finansines diskontuotas vertes, galimas patogiai naudoti viešojo sektoriaus maksimaliems įsipareigojimams skaičiuoti.

Jei naudojate [6.3. skyriuje](#) aprašyta galimybę pateikti kitus nei numatytieji skirstinius ir/ar jų parametrus, tuomet toje pačioje kitų skirstinių apskaičiavimo ir pateikimo byloje rizikos įverčius reikia apskaičiuoti savarankiškai šiame skyriuje pateikta tvarka.

6.4.2. Nustatę [tiesioginių](#) kintamųjų rizikos įverčius, įvertinkite projekte galinčias pasireikšti rizikas. Išskiriamos 8 rizikų grupės:

1. Projektavimo (planavimo) kokybės rizikų grupė;
2. Įsigyjamų (atliekamų) rangos darbų kokybės rizikų grupė;
3. Įsigyjamų (atliekamų) paslaugų kokybės rizikų grupė;
4. Įsigyjamų (pagamintų) įrangos, įrenginių ir kito turto kokybės rizikų grupė;
5. Nepakankamo finansavimo rizikų grupė;
6. Rinkai pateikiamų produktų (paslaugų, prekių) tinkamumo rizikų grupė;
7. Paklausos rinkai pateikiamiems produktams (paslaugoms, prekėms) rizikų grupė;
8. Turto likutinės vertės projekto ataskaitinio laikotarpio pabaigoje rizikų grupė.

Visos rizikų grupės plačiau aptariamoms aptariamoms [7 priede](#), kur pateikiami rizikų veiksniai kiekvienai iš rizikų grupių. Vertinant projekto rizikas būtina atsižvelgti ir įvertinti, ar konkretus rizikos veiksnys turi įtakos projektui, kaip minimizuoti šią įtaką ir tinkamai suvaldyti jos pasireiškimą.

Vertinant projekte galinčias pasireikšti rizikas, atskirai kiekvienai rizikų grupei pagal rizikos pasireiškimo pobūdį atitinkamai priskiriami šių [tiesioginių](#) kintamųjų rizikos įverčiai:

⁶ *Monte Carlo* metodas – statistikoje taikomas simuliacijos metodas, kurio esmė – galimų proceso (algoritmo) rezultatų simuliacijimas. Metodas taikomas 3 žingsniais: 1) kintamiesiems nustatomos galimų reikšmių leistinos ribos; 2) generuojami atsitiktiniai kintamieji, esantys nustatytose ribose, ir atliekami vertinamų rodiklių skaičiavimai su pasirinktomis kintamųjų reikšmėmis; 3) individualių skaičiavimų rezultatai sujungiami į vieną visumą. Sujungti rezultatai sudaro statistinio pasiskirstymo kreivę, kuri rizikos analizės atveju atspindi analizuojamos rizikos poveikio tikimybių kreivę.

1. Projektavimo (planavimo) kokybės rizikų grupė – tiesioginiai kintamieji: projektavimo, techninės priežiūros ir kitos su investicijomis į ilgalaikį turtą susijusios paslaugos, projekto administravimas ir vykdymas.
2. Įsigyjamų (atliekamų) rangos darbų kokybės rizikų grupė – tiesioginiai kintamieji: žemė, nekilnojamas turtas, statyba, rekonstravimas, kapitalinis remontas ir kiti darbai.
3. Įsigyjamų (atliekamų) paslaugų kokybės rizikų grupė – tiesioginiai kintamieji: kitos paslaugos ir išlaidos.
4. Įsigyjamų (pagamintų) įrangos, įrenginių ir kito turto kokybės rizikų grupė – tiesioginiai kintamieji: įranga, įrenginiai ir kitas turtas.
5. Nepakankamo finansavimo rizikų grupė – tiesioginiai kintamieji: paskolų palūkanos.
6. Rinkai pateikiamų produktų (paslaugų, prekių) (tinkamumo rizikų grupė – tiesioginiai kintamieji: veiklos išlaidos (išskyrus paskolų palūkanas).
7. Paklausos rinkai pateikiamiems produktams (paslaugoms, prekėms) rizikų grupė – tiesioginiai kintamieji: pajamos.
8. Turto likutinės vertės projekto ataskaitinio laikotarpio pabaigoje rizikų grupė – tiesioginiai kintamieji: investicijų likutinė vertė, reinvesticijos.

6.4.3. Kiekvienai rizikų grupei priskyrus tiesioginių kintamųjų rizikos įverčius kiekvienoje jų rizikų įverčiai susumuojami. Tokiu būdu apskaičiuojama kiekvienoje rizikos grupių galimų pasireikšti rizikų vertė.

[SNA skaičiuoklė](#) savarankiškai priskiria rizikos įverčius atitinkamoms rizikų grupėms ir apskaičiuoja galimos pasireikšti rizikos atskirose rizikų grupėse vertę.

Jei projekto rengėjas rizikos vertinimo veiksmus atlieka atskiroje byloje (*p.vz., dėl pasirinktų naudoti alternatyvių skirstinių ir/ar jų parametrų*), tuomet rizikos įverčiai turi būti priskiriami atitinkamos rizikoms ir rizikų vertės apskaičiuojamos atitinkamai [6.3. skyriuje](#) ir [6.4 skyriuje](#) nustatyta tvarka.

6.4.4. Kiekvieną rizikos įvertį pagal [projekto ataskaitinio laikotarpio](#) metus paskirstykite proporcingai šios rizikų grupės įtakojamo [tiesioginio](#) kintamojo lėšų srautui. Jeigu Jūsų nuomone rizikos grupei yra būdingas kitoks jos poveikio pasiskirstymas laike, nurodykite šį pasiskirstymą bei IP tokio Jūsų pasirinkimo priežastis.

6.5. Įvertinkite rizikos priimtinumą

Dažniausiai projekto [SNA](#) rodikliai apskaičiuojami vertinant labiausiai tikėtiną įvertį, tačiau pagrindinis kriterijus projekto tinkamumą lemiančioms vertėms nustatyti turėtų būti tikėtina šių rodiklių vertė. Rodiklių vertės skaičiavimai grindžiami juos veikiančių kritinių kintamųjų tikimybių skirstinių duomenimis. Toks metodas leidžia ne tik teikti pirmenybę projektams, kurių [EGDV](#) tikėtinas rezultatas yra geriausias, bet ir įvertinti susijusias rizikas ir palyginti skirtingus atvejus.

Atliekant projektų vertinimus šiuo metodu, svarbu įvertinti galimą kompromisą tarp rizikingų projektų, sukuriančių reikšmingą socialinę naudą, ir mažiau rizikingų, kartu sukuriančių ir mažesnę socialinę-ekonominę naudą.

Rekomenduojama neutraliai žvelgti į rizikas, kadangi viešasis sektorius turi galimybę sugrupuoti ir (arba) įvairinti rizikas, taip jas sumažindamas, įgyvendinti didelį skaičių projektų. Tokiais atvejais [EGDV](#) apibūdina rizikos įvertį. Kai kuriais atvejais projekto organizacija gali nukrypti nuo neutralios pozicijos ir pasiūlyti pasirinkti didesnę arba mažesnę potencialią riziką turintį projektą, tačiau tokiais atvejais vertėtų aiškiai pagrįsti pasirinktą poziciją.

Rizikos priimtinumui įvertinti:

a) panaudokite *Monte Carlo* metodą. Pagal šį statistinio pasiskirstymo metodą daugelį kartų imamos (simuliuojamos) atsitiktinės kritinių ([tiesioginių](#))

kintamųjų reikšmės iš [6.3. skyriuje](#) ir [6.4.1. skyriuje](#) apibrėžto intervalo (skirstinio) ir apskaičiuojamos [IP](#) finansinių ir ekonominių rodiklių reikšmės.

Pakartoję šį procesą apie tūkstantį kartų (didesnis simuliacijų skaičius didina rezultatų patikimumą), *Monte Carlo* metodo taikymo rezultatus ([FGDV\(I\)](#), [FVGN\(I\)](#), [EGDV](#) ir [EVGN](#) rodiklių reikšmių tikėtiną pasiskirstymą) pateikite grafiniu (pvz., *kaupiamąja tikimybių kreive*) arba skaitiniu (pvz., *reikšmių lentele*) formatu.

b) kiekvienam rodikliui atskirai nurodykite, kokia yra tikimybė, kad rodiklio reikšmė bus nepriimtina (neigiama arba mažesnė nei Jūsų nurodyta kaip pageidaujama),

c) paaiškinkite, ar projekto organizacijai tokia neigiamų (arba mažesnių nei pageidaujama) rezultatų tikimybė yra priimtina, ir

d) nustatykite labiausiai tikėtinas finansinių ([FGDV\(I\)](#), [FVGN\(I\)](#)) ir ekonominių ([EGDV](#), [EVGN](#)) rodiklių reikšmes.

[SNA skaičiuoklė](#) rizikos priimtinumui vertinti naudojamus rodiklius apskaičiuoja savarankiškai, vartotojui juos inicijavus (5.4 [SNA skaičiuoklės](#) darbalapis). Atitinkamai aprašykite ir paaiškinkite [SNA skaičiuoklėje](#) gautus rezultatus [IP](#) tekstinėje dalyje.

6.6. Numatykite rizikų valdymo veiksmus

Kiekvienai projekto rizikai valdyti pasirinkite efektyviausią valdymo būdą. Pagrindiniai rizikų valdymo būdai yra:

1) rizikos išvengimas – pašalinama rizikos priežastis (-ys), tokiu būdu išnyksta rizikos įvykio tikimybė,

2) rizikos prevencija – mažinama rizikos pasireiškimo tikimybė arba sušvelninamas galimas rizikos poveikis projekto rezultatams, vykdant prevencines veiklas ar investuojant daugiau lėšų į infrastruktūros sukūrimą,

3) apsidraudimas nuo rizikos (finansinis rizikos perdavimas draudikui) - įsigyjamas draudimas nuo rizikų, nuo kurių įmanoma apsidrausti (*force majeure* rizikos, statybos rizikos, civilinės atsakomybės rizikos ir pan.),

4) rizikos perdavimas – rizikos valdymas perduodamas tai šaliai, kuri pajėgesnė ją valdyti (pavyzdžiui, projektas įgyvendinamas pasitelkus partnerį, kuris yra įgijęs atitinkamos rizikos valdymo patirties),

5) pasidalijimas rizika – šalys iš anksto apibrėžia, kokia apimtimi bus dalijamasis teigiamu (neigiamu) poveikiu, atsitikus rizikos įvykiui, ir

6) rizikos prisiėmimas – riziką nusprendžiama valdyti patiems (sudaroma atitinkama organizacinė struktūra, paskirstomos atsakomybės už visas galimas rizikas projekto organizacijos viduje ir pan.), atliekant tik pasyvią rizikos stebėseną.

Dažniausia klaida vertinant rizikas yra optimistinis šališkumas, t. y. sistemiškai perdėtas optimizmas vertinant [tiesioginius](#) kintamuosius. Siekiant minimizuoti optimistinį šališkumą, rekomenduojama imtis specialių korekcijų. Šios korekcijos gali būti atliekamos didinant išlaidų vertes ir mažinant arba vėliau nei planuota vertinant projekto pajamas ar sukuriamą socialinę ekonominę naudą. Korekcijas vertėtų pagrįsti empiriniais (pagrįstais patyrimu) duomenimis, gautais nagrinėjant praeityje įgyvendintus panašius projektus, taip pat ekspertų konsultacijomis, jei istorinių duomenų apie panašius projektus nėra.

Optimistinio šališkumo korekcijos leidžia geriau įvertinti projektą pirmaisiais projekto įgyvendinimo etapais. Tačiau šių korekcijų nevertėtų traktuoti kaip alternatyvaus rizikų vertinimo būdo, o tik kaip tikslesnę rizikos analizės pagrindą. Rizikos analizės pagrindu turi būti suformuota rizikos prevencijos strategija, identifikuotos konkrečios rizikos, jų pasireiškimo tikimybės, valdymo būdai ir trečiosios šalys, kurioms rizikos gali būti perduodamos (pavyzdžiui, draudimo kompanijos). Rizikos valdymas yra sudėtinga funkcija, kuriai atlikti reikia aukštos kompetencijos ir išteklių. Šią funkciją rekomenduojama patikėti rizikos valdymo srities profesionalams.

Atlikę rizikos analizę, nustatykite specialias projekte įvardytų rizikų valdymo priemones, remdamiesi tarptautine praktika (jeigu įmanoma).

Be to, atsižvelgę į parinktas rizikų valdymo priemones bei jų įtaką rizikų poveikiui ir tikimybei (tai yra atsižvelgę į sumažėjusį projekto rizikingumą), įvertinkite galimybę patikslinti susijusių tiesioginių kintamųjų tikimybių skirstinius bei perskaičiuoti tiesioginių kintamųjų rizikos įverčius ir rizikos veiksnių įverčius. Kitaip tariant, įvertinkite, ar tikslinga pakartoti [6.3. skyriuje](#) bei [6.4. skyriuje](#) numatytus veiksmus. Jeigu rizikų valdymo priemonės yra susijusios su papildomų išlaidų atsiradimu, numatykite šias išlaidas atitinkamose projekto biudžeto eilutėse bei pakartokite visus [4. skyriuje](#), [5. skyriuje](#) ir [6. skyriuje](#) nurodytus veiksmus, kadangi rizikų valdymo išlaidų įtraukimas pakeičia atskirų [IP](#) kintamųjų reikšmes.

Atlikę projekto jautrumo ir rizikų analizę, parenkite trumpą atliktos analizės rezultatų aprašymą (iki 1500 simbolių), kurį vėliau įtrauksite į projekto santrauką [7.6 skyriuje](#) nustatyta tvarka ir kuriame reikėtų nurodyti kritinius kintamuosius ir jų lūžio taškus, scenarijų analizės rezultatus, kritinių kintamųjų rizikos įverčius, rizikos veiksnių įverčius, rizikos priimtimumo aprašymą ir parinktus rizikų valdymo veiksmus.

7. Vykdymo Planas

Apimtis – apribojimai
nenustatyti.

Ši dalis rengiama IP, kuriuose alternatyvų analizė atliekama tiek SNA, tiek SEA metodu.

Ankstesniuose skyriuose formuluojant ir pristatant IP įgyvendinimo alternatyvas, dėmesys buvo skiriamas alternatyvos esmei atskleisti. Šio skyriaus užduotis – išsamiai pristatyti pasirinktą IP įgyvendinimo alternatyvą, atskleidžiant visas jos įgyvendinimo organizacines detales, veiklas, kurias planuojama atlikti, apibūdinti kartu su atsakingais už jas asmenimis.

Jeigu projektas įgyvendinamas informacinės visuomenės plėtros sektoriuje ir jo paskirtis – viešųjų elektroninių paslaugų plėtra, šiame skyriuje būtina aiškiai išskirti, kokie parengiamieji veiksmai bus atlikti prieš pradėdant kurti elektronines paslaugas, kiek ir kurios elektroninės paslaugos bus kuriamos, aprašyti jų kūrimo technologinius sprendimus, pateikti funkcines schemas, taip pat atskleisti, kurios elektroninės paslaugos bus modernizuojamos, nurodyti modernizavimo lygį ir apimtį. Jeigu projektas rengiamas šio sektoriaus projektams, o jo paskirtis – patobulinti informacinę sistemą, šioje dalyje aiškiai aprašykite, ką esamoje informacinėje sistemoje numatyta patobulinti: pateikiama aiški tobulinamų ar papildomai sukurtamų informacinės sistemos grandžių analizė, kurioje išryškunami planuojami skirtumai, palyginti su dabartinėmis esamomis paslaugomis. Taip pat šioje dalyje pateikite numatomos sukurti informacinės sistemos struktūrą: aprašyti informacinės sistemos komponentai, suderinamumas su registrais ir kitomis informacinėmis sistemomis, neatsižvelgiant į tai, kas yra jų savininkai (t. y. neapsiribojama tik vidine organizacija). Svarbu atskleisti, kaip kiekvienas iš kuriamų informacinės sistemos komponentų (posistemų, modulių) yra susijęs su elektroninėmis paslaugomis.

7.1. Nustatykite projekto trukmę ir etapus

Aprašykite IP įgyvendinimo trukmę lemiančius veiksniai bei atskleiskite, ar projekto organizacija yra pasirengusi įgyvendinti projektą, kokius parengiamuosius veiksmus jau yra atlikusi, ar turi pakankamai žinių apie rinką, kurioje įgyvendinamas IP.

Grafiškai pavaizduokite IP įgyvendinimo trukmę, nurodykite etapus ir detalai aprašykite kiekvieno etapo laukiamus rezultatus.

Pasirinkdami trukmę:

a) skirkite pakankamai laiko viešiesiems pirkimams vykdyti. Viešųjų pirkimų vykdymo trukmę nustatykite ne tik pagal teisės aktuose numatytus procedūrų trukmės apribojimus (pvz., CPVA numatomų pirkimo dokumentų išankstinio derinimo procedūrai atlikti reikalingus terminus), bet ir atsižvelkite į projekto organizacijos viešųjų pirkimų vykdymo patirtį,

b) pradėję viešuosius pirkimus iki finansavimo skyrimo, galite vykdyti pirkimo procedūras savo nuožiūra, tačiau negalite sudaryti prekių ar paslaugų pirkimo sutarčių, arba pasirašyti šias sutartis savo rizika,

c) įvertinkite, koks tinkamų išlaidų patyrimo laikotarpis nurodomas projektui taikomame Projektų finansavimo sąlygų apraše, jeigu projektą yra numatoma finansuoti ES struktūrinės paramos lėšomis.

Projekto veiklų vykdymą detalizuokite naudodami specializuotą programinę įrangą, skirtą laikui ir ištekliams planuoti (pvz., MS Project, OpenProj, Ace Project ir pan.). Naudojantis specializuota programine įranga sudarytas projekto įgyvendinimo planas yra naudingas įrankis atliekant projekto administravimo veiklas, skirstant užduotis, atsakomybes ir kiekvienu IP įgyvendinimo momentu vertinant IP įgyvendinimo eigą.

7.2. Nurodykite
projekto
vietą

Pateikite informaciją apie projekto vykdymo vietą, kur bus naudojami projekto metu įsigyti baldai ir (arba) įranga ir kitas ilgalaikis turtas, aprašykite vietos infrastruktūrą, ar vieta yra tinkama ir patogi viešajai paslaugai teikti, kaip bus užtikrintas paslaugos prieinamumas, kokie buvo konkrečios fizinės vietos pasirinkimo kriterijai.

7.3. Pristatykite
projekto
komandą

Šioje projekto dalyje trumpai aprašomas projekto organizacijos pasirengimas vykdyti projektą, įrodoma, kad darbuotojai turi reikiamą kvalifikaciją, jei reikia, pagrindžiamas išorės ekspertų poreikis.

Paaiškinkite kaip užtikrinsite projekto administravimą ir įgyvendinimo priežiūrą:

- 1) kokia numatoma projekto valdymo organizacinė struktūra,
- 2) kokia numatoma projekto administravimo komanda, ir
- 3) kokios numatomos komandos narių funkcijos ir atsakomybės.

7.4. Aprašykite
projekto prielaidas
ir tęstinumą

Aprašykite projekto tęstinumą, tai yra nurodykite:

- 1) kaip bus naudojamosi projekto metu sukurtais rezultatais,
- 2) kaip bus užtikrinamas tinkamas sukurtos infrastruktūros naudojimas ir išlaikymas, ir
- 3) kaip pasikeis organizacijos, įstaigos ar įmonės veikla įgyvendinus projektą.

7.5. Pateikite
kitas
išvadas

Formuluodami kitas išvadas, glaustai pateikite informacija apie projektą:

- 1) kaip bus išspręsta problema,
- 2) pristatykite pasirinktą **IP** įgyvendinimo alternatyvą, atskleiskite visas jos įgyvendinimo organizacines detales, veiklas, kurias planuojama atlikti, pirkimus, kuriuos planuojate atlikti, pateikite išplėstinę projekto loginio pagrindimo struktūrą pagal žemiau pateikiamą Lentelę 7.1 „Projekto loginis pagrindimas“,
- 3) nurodykite finansinės ir ekonominės analizės rezultatus, ir
- 4) kitą Jūsų nuomone svarbią informaciją.

Lentelė 7.1. Projekto loginis pagrindimas

Projekto tikslas:	<i>Nurodykite projekto tikslą</i>		
Uždavinys	Projekto veikla	Fizinio rodiklio pavadinimas ir matavimo vienetas	Fizinio rodiklio siekiama reikšmė
<i>Projekto tikslas detalizuojamas aprašant uždavinius. Uždavinys turi atsakyti į klausimą, ką reikia padaryti, kad tikslas būtų pasiektas. Tikslą galima išskaidyti į vieną ar kelis uždavinius. Kiekvienas uždavinys nurodomas atskiroje eilutėje.</i>	<i>Nurodomos projekto veiklos (pvz., finansinė priemonė), kuriomis įgyvendinamas konkretus projekto uždavinys. Projekto veikla turi konkrečių įgyvendinimo laikotarpį ir išlaidas (biudžetą). Kiekviena veikla (pvz., finansinė priemonė) nurodoma atskiroje eilutėje.</i>	<i>Nurodomas fizinio rodiklio pavadinimas ir matavimo vienetas. Fiziniai rodikliai – kiekybiškai išmatuojamas tiesioginis įgyvendintos projekto veiklos (pvz., finansinė priemonė) rezultatas. Fiziniu rodikliu nurodoma, kas bus pasiekta įvykdžius konkrečią projekto veiklą. Prie vienos veiklos gali būti nurodoma keletas fizinių rodiklių, o prirėikus sukuriama naujos eilutės.</i>	<i>Nurodoma siektina fizinio rodiklio reikšmė skaičiais.</i>
(...)	(...)	(...)	(...)

**7.6. Parenkite
projekto
santrauką**

Šią [IP](#) dalį parenkite tada, kai yra parengtos visos kitos [IP](#) dalys. Projekto santrauka – apibendrinimas, pagrindiniai [IP](#) skiriamieji bruožai. Projekto įgyvendinimo metu vykdant projekto viešinimo veiklas, šia santrauka dažniausiai naudojama esminiams projekto bruožams pristatyti. Dėl šios priežasties rengdami santrauką, naudokite informatyvius, faktinę informaciją apibendrinančius teiginius, išplėstinius sakinius. [IP](#) rengimo metodikos kiekvieno skyriaus pabaigoje yra nurodyta, kokia informacija turi būti pateikiama rengiamo [IP](#) santraukoje.

[IP](#) santraukos dalį pateikite rengiamo [IP](#) pradžioje.

Projekto santraukos apimtį apribokite iki 2 puslapių ir jai sudaryti panaudokite informaciją, nurodytą kiekvieno [IP](#) rengimo etapo apibendrinime:

1) **Projekto kontekstas.** Socialinė-ekonominė projekto aplinka, teisinė aplinka, sprendžiamos problemos, turimi poreikiai.

2) **Projekto turinys.** Projekto tikslas, sąsajos su kitais projektais, projekto ribų apibūdinimas, uždaviniai, tikslinės grupės, projekto organizacija, siekiami rezultatai, taip pat projekto trukmė, etapai, veiklos, prielaidos ir tęstinumo aprašymas.

3) **Projekto galimybės ir alternatyvos.** Trumpas atliktos analizės rezultatų aprašymas (galimos veiklos, veiklų vertinimo kriterijai, trumpasis veiklų sąrašas, alternatyvų analizė ir palyginimas). Be to, jeigu dalis [IP](#) informacijos nenagrinėjama dėl to, kad buvo atliktos projektą pagrindžiančios galimybių studijos, nurodykite tikslus šių galimybių studijų pavadinimus bei esant galimybei pateikite šias galimybių studijas kaip [IP](#) priedą.

4) **Finansinė analizė.** Atliktos analizės rezultatų aprašymas (projekto ataskaitinis laikotarpis, taikyta [FDN](#), bendra kiekvieno pagrindinio finansinio lėšų srauto (investicijų, investicijų likutinės vertės, veiklos pajamų, veiklos išlaidų, mokesčių ir finansavimo) diskontuota ir nediskontuota sumos, apskaičiuotų finansinių rodiklių reikšmės ir išvada dėl projekto gyvybingumo).

5) **Ekonominė analizė.** Atliktos analizės rezultatų aprašymas (atlikti konvertavimo veiksmi, išorinio poveikio elementai, taikyta [SDN](#), apskaičiuotų ekonominių rodiklių reikšmės ir pasirinkta [IP](#) įgyvendinimo alternatyva).

6) **Jautrumas ir rizikos.** Atliktos analizės rezultatų aprašymas (kritiniai kintamieji ir jų lūžio taškai, scenarijų analizės rezultatai, kritinių kintamųjų rizikos įverčiai, rizikos veiksnių įverčiai, rizikos priimtimumo aprašymas ir parinkti rizikų valdymo veiksmi).

7) **Vykdymo planas.** Aprašyti projekto trukmė, etapai, veiklos, prielaidos ir tęstinumas bei suformuluotos kitos išvados.

Parengę projekto santrauką, sudarykite duomenų apie [IP](#) suvestinę lentelę (pagal [2 priedą](#)). Lentelę pateikite atskiru priedu, jos apimtis į nurodytą 2 puslapių projekto santraukos apimtį neįskaičiuojama.

Bendroji dalis (sutrumpinimai, paveikslų sąrašas, lentelių sąrašas)

Projekto santrauka

1. Projekto kontekstas

- 1.1. Socialinė-ekonominė aplinka
- 1.2. Teisinė aplinka
- 1.3. Sprendžiamos problemos
- 1.4. Tikslinių grupių poreikiai

2. Projekto turinys

- 2.1. Projekto tikslas
- 2.2. Projekto sąsajos su kitais projektais
- 2.3. Projekto ribos
- 2.4. Projekto tikslinės grupės
- 2.5. Projekto uždaviniai
- 2.6. Projekto organizacija
- 2.7. Projekto siekiami rezultatai

3. Galimybės ir alternatyvos

- 3.1. Esama situacija
- 3.2. Galimos projekto veiklos
- 3.3. Veiklų vertinimo kriterijai
- 3.4. Trumpasis veiklų sąrašas ir projekto įgyvendinimo alternatyvos

4. Finansinė analizė

- 4.1. Projekto ataskaitinis laikotarpis
- 4.2. Finansinė diskonto norma
- 4.3. Projekto lėšų srautai
 - 4.3.1. Investicijų išlaidos
 - 4.3.2. Investicijų likutinė vertė
 - 4.3.3. Veiklos pajamos
 - 4.3.4. Veiklos išlaidos
 - 4.3.5. Mokesčiai
 - 4.3.6. Finansavimas
- 4.4. Finansiniai rodikliai
 - 4.4.1. Investicijų finansiniai rodikliai
 - 4.4.2. Išvada dėl finansinio gyvybingumo
 - 4.4.3. Kapitalo finansiniai rodikliai
 - 4.4.4. Rodiklių palyginimas

5. Ekonominė analizė

- 5.1. Rinkos kainų pavertimas į ekonomines
- 5.2. Socialinė diskonto norma
- 5.3. Išorinio poveikio įvertinimas
 - 5.3.1. Poveikio komponentai
 - 5.3.2. Poveikio mastas
- 5.4. Ekonominiai rodikliai
 - 5.4.1. EGDV rodiklis
 - 5.4.2. EVGN rodiklis
 - 5.4.3. ENIS rodiklis
- 5.5. Optimalios alternatyvos parinkimas

6. Jautrumas ir rizikos

- 6.1. Jautrumo analizė
 - 6.1.1. Kintamųjų nustatymas
 - 6.1.2. Tarpusavio priklausomybės įvertinimas
 - 6.1.3. Elastingumo analizė
 - 6.1.4. Kritiniai kintamieji
- 6.2. Scenarijų analizė
- 6.3. Kintamųjų tikimybės
- 6.4. Rizikų vertinimas
 - 6.4.1. Kintamųjų rizikos įverčiai
 - 6.4.2. Rizikos grupės
 - 6.4.3. Vertė rizikos grupėse
 - 6.4.4. Rizikos grupių vertės laike
- 6.5. Rizikos priimtumas
- 6.6. Rizikų valdymo veiksmai

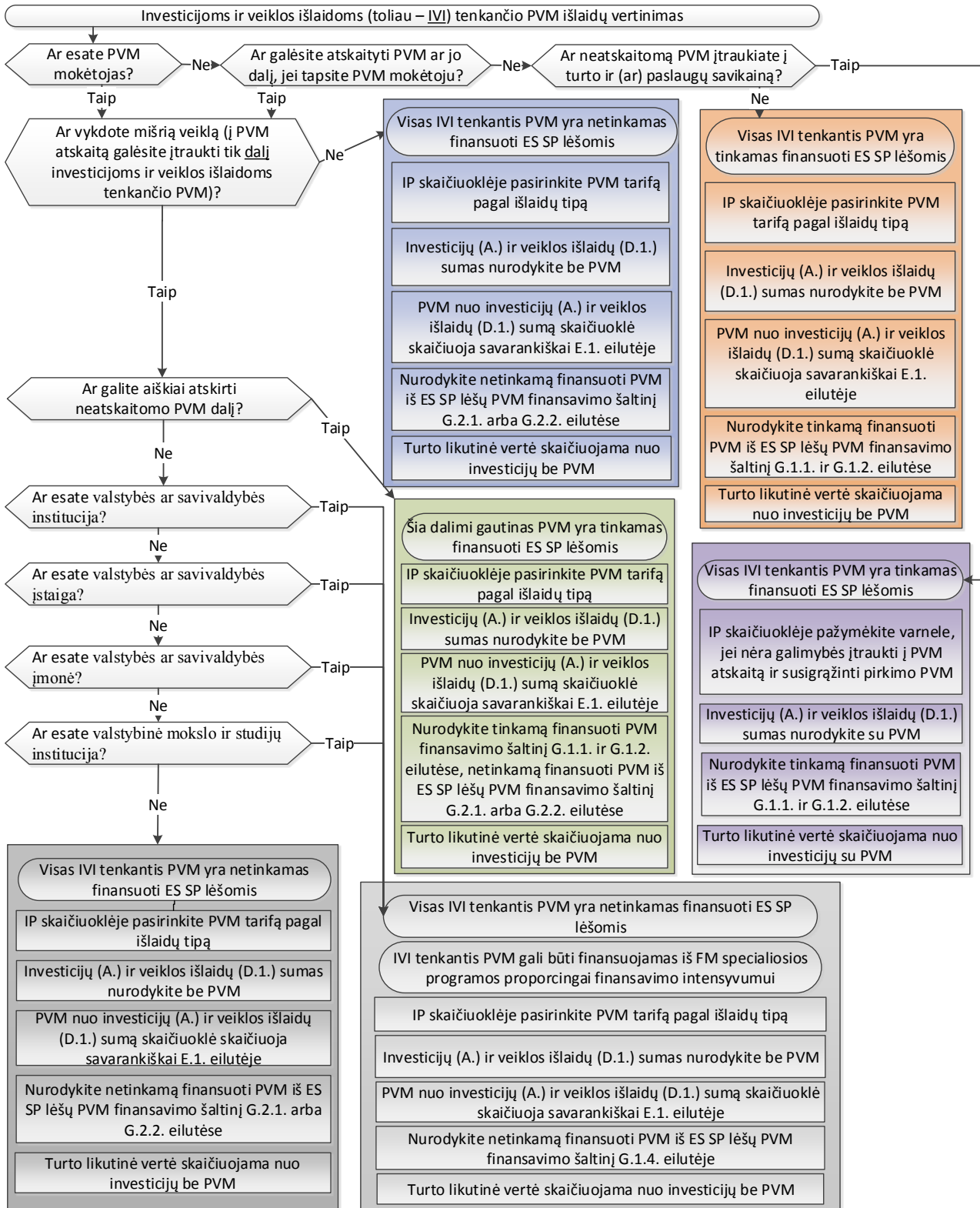
7. Projekto vykdymo planas

- 7.1. Projekto trukmė ir etapai
- 7.2. Projekto etapai
- 7.3. Projekto vieta
- 7.4. Projekto komanda
- 7.5. Projekto prielaidos ir tęstinumas
- 7.6. Kitos išvados

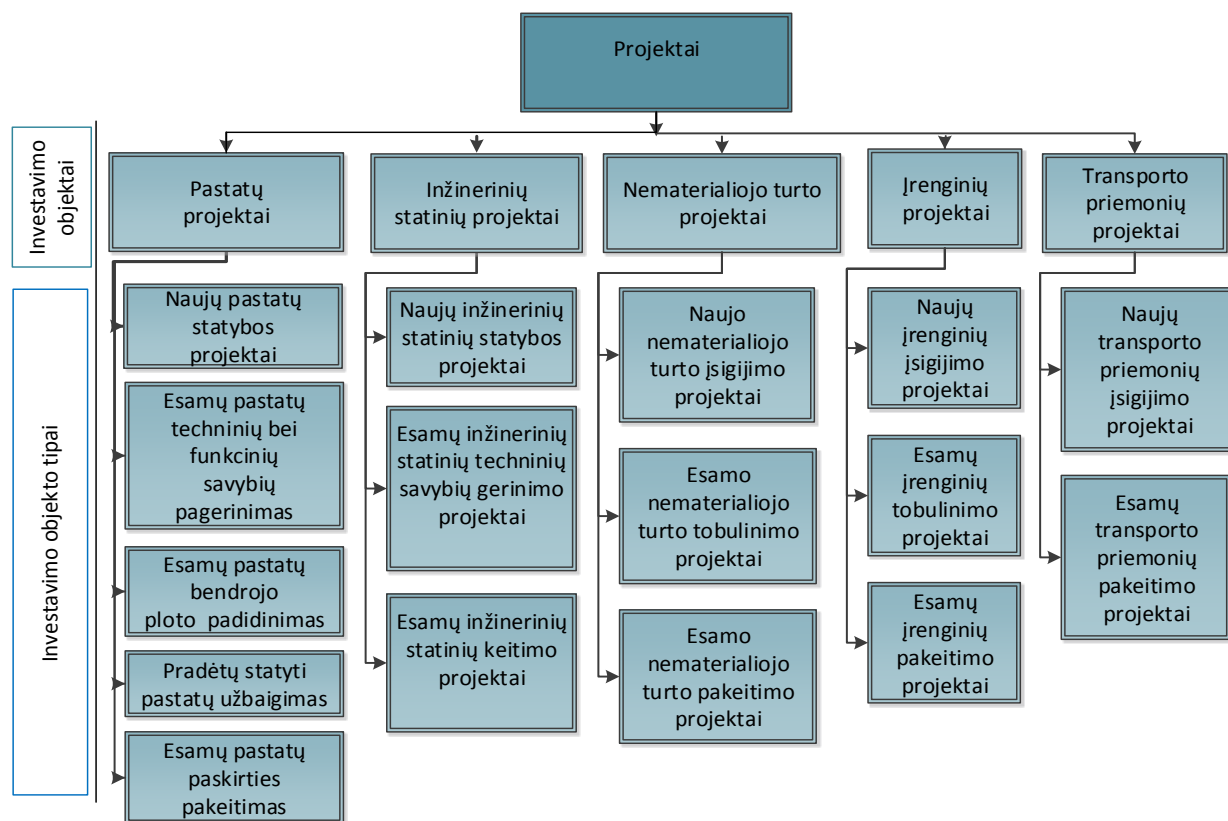
2 priedas. Investicijų projekto duomenų suvestinė

Eil. Nr.	Investicijų projekto duomenys	Investicijų projekto duomenų aprašymas
1.	Viešoji paslauga, kurios kokybei gerinti skirtas investicijų projektas	1.1. skyriuje nurodytos viešosios(-ųjų) paslaugos (-ų) tikslus pavadinimas ir 2.5. skyriuje nurodytų tikslinių grupių, kurioms skirtas IP , sąrašas
2.	Projekto tikslas	2.1. skyriuje nurodytas IP tikslas
3.	Projekto veiklos	7.2. skyriuje nurodytos IP veiklos
4.	Projekto pareiškėjas	Tikslus projekto pareiškėjo pavadinimas
5.	Projekto partneris (-iai)	Tikslus projekto partnerio (-ių) pavadinimas (<i>jei taikoma</i>)
6.	Projekto biudžetas, Eur	Pasirinktos IP įgyvendinimo alternatyvos bendra nediskontuota vertė per projekto investicijų laikotarpį (A. eilutės). Atkreipkite dėmesį, kad projekto investicijų laikotarpis paprastai yra trumpesnis už projekto ataskaitinį laikotarpį .
7.	Prašomas finansavimas, Eur	Projekto finansavimo iš ES struktūrinių ir investicinių fondų, Kitų tarptautinio finansavimo šaltinių lėšų ir/ar Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšų suma (G. eilutės).
8.	Projekto įgyvendinimo vieta	Savivaldybė, miestas, kaimas, gyvenamoji vietovė
9.	Projekto įgyvendinimo trukmė	Projekto įgyvendinimo trukmė, mėn. (projekto investicijų laikotarpis)

3 priedas. Investicijų, veiklos ir PVM išlaidų vertinimas

Projektų investavimo objektų ir investavimo objektų tipų sąrašas

4 priedo lentelė. Minimaliai privalomos išnagrinėti ir palyginti projekto įgyvendinimo alternatyvos pagal investavimo objekto tipą.

Eil. Nr.	Investavimo objektai	Eil. Nr.	Pagrindinis projekto investavimo objekto tipas	Eil. Nr.	Minimaliai išnagrinėtos ir palygintos projekto įgyvendinimo alternatyvos
1.	Pastatai	1.1.	Naujų pastatų statyba ⁷	1.1.1.	Naujų pastatų statyba;
				1.1.2.	Nuotolinis projekto tikslinių grupių aptarnavimas;
				1.1.3.	Esamo turto rekonstravimas/pritaikymas;
				1.1.4.	Turto nuoma / panauda;
				1.1.5.	Turto įsigijimas.
		1.2.	Esamo pastato techninių ir funkcinių savybių pagerinimas ⁸	1.2.1.	Esamo pastato techninių ir funkcinių savybių pagerinimas;
1.2.2.	Esamo pastato pardavimas ir naujo, reikalingas technines ir funkcines charakteristikas turinčio pastato įsigijimas;				

⁷ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje (patvirtintoje 2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos valdymo komiteto 2014 m. spalio 13 d. posėdžio sprendimu protokolas Nr. 35) (toliau – ankstesnė Kokybės metodikos redakcija) buvo nurodytas 24 punkte.

⁸ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 25 punkte.

			1.2.3.	Įrangos įsigijimas trūkstantoms techninėms ir funkcinėms veiklos charakteristikoms užtikrinti.
		1.3.	Esamo pastato bendrojo ploto padidinimas ⁹	1.3.1. Esamo pastato bendrojo ploto padidinimas; 1.3.2. Optimizavimas; 1.3.3. Trūkstamų patalpų nuoma / panauda.
		1.4.	Pradėto (-ų) statyti pastato (-ų) užbaigimas ¹⁰	1.4.1. Pradėto (-ų) statyti pastato (-ų) užbaigimas; 1.4.2. Pradėto (-ų) statyti pastato (-ų) atsisakymas ir naujo, poreikius atitinkančio pastato statyba; 1.4.3. Trūkstamų patalpų nuoma / panauda.
		1.5.	Esamo (-ų) pastato (-ų) paskirties pakeitimas ¹¹	1.5.1. Esamo (-ų) pastato (-ų) paskirties pakeitimas; 1.5.2. Trūkstamų patalpų nuoma / panauda.
2.	Inžineriniai statiniai	2.1.	Naujų inžinerinių statinių (susisiekimo komunikacijų, inžinerinių tinklų ir/arba inžinerinių statinių) statyba ¹²	2.1.1. Naujų inžinerinių statinių statyba; 2.1.2. Esamų inžinerinių statinių techninių savybių gerinimas; 2.1.3. Inžinerinių statinių nuoma / panauda; 2.1.4. Trūkstamų paslaugų užtikrinimas perkant paslaugas rinkoje.
		2.2.	Esamų inžinerinių statinių techninių savybių (susisiekimo komunikacijų, inžinerinių tinklų ir/arba inžinerinių statinių) gerinimas ¹³	2.2.1. Esamų inžinerinių statinių techninių savybių gerinimas; 2.2.2. Esamų inžinerinių statinių keitimas; 2.2.3. Trūkstamų paslaugų užtikrinimas perkant paslaugas rinkoje.
		2.3.	Esamų inžinerinių statinių (susisiekimo komunikacijų, inžinerinių tinklų ir/arba inžinerinių statinių) keitimas ¹⁴	2.3.1. Esamų inžinerinių statinių keitimas į technologiją A; 2.3.2. Esamų inžinerinių statinių keitimas į technologiją B; 2.3.3. Trūkstamų paslaugų užtikrinimas perkant paslaugas rinkoje.
3.	Nematerialusis turtas	3.1.	Naujo nematerialiojo turto įsigijimas ¹⁵	3.1.1. Naujo nematerialiojo turto įsigijimas; 3.1.2. Nematerialiojo turto nuoma; 3.1.3. Kooperacija.
		3.2.	Esamo nematerialiojo turto pakeitimas ¹⁶	3.2.1. Esamo nematerialiojo turto pakeitimas; 3.2.2. Nematerialiojo turto nuoma; 3.2.3. Kooperacija.
		3.3.	Esamo nematerialiojo turto tobulinimas ¹⁷	3.3.1. Esamo nematerialiojo turto tobulinimas; 3.3.2. Nematerialiojo turto nuoma.
4.	Įrenginiai	4.1.	Naujų įrenginių įsigijimas ¹⁸	4.1.1. Naujų technologijos A įrenginių įsigijimas; 4.1.2. Naujų technologijos B įrenginių įsigijimas; 4.1.3. Įrenginių nuoma; 4.1.4. Kooperacija.
		4.2.	Esamų įrenginių pakeitimas ¹⁹	4.2.1. Esamų įrenginių pakeitimas į technologiją A; 4.2.2. Esamų įrenginių pakeitimas į technologiją B; 4.2.3. Įrenginių nuoma;

⁹ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 26 punkte.

¹⁰ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 27 punkte.

¹¹ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 28 punkte.

¹² Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 29 punkte.

¹³ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 30 punkte.

¹⁴ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 31 punkte.

¹⁵ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 32 punkte.

¹⁶ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 32 punkte.

¹⁷ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 33 punkte.

¹⁸ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 34 punkte.

¹⁹ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 34 punkte.

			4.2.4.	Kooperacija.
		4.3.	Esamų įrenginių tobulinimas ²⁰	4.3.1. Esamų įrenginių tobulinimas;
				4.3.2. Įrenginių nuoma.
5.	Transporto priemonės	5.1.	Naujų transporto priemonių įsigijimas ²¹	5.1.1. Naujų transporto priemonių įsigijimas;
				5.1.2. Transporto priemonių nuoma.
		5.2.	Esamų transporto priemonių pakeitimas ²²	5.2.1. Esamų transporto priemonių pakeitimas;
				5.2.2. Transporto priemonių nuoma.

Investavimo objektų tipų paaiškinimai:

- **Esamo pastato techninių ir funkcinių savybių pagerinimas** – kai daugiausia investuojama į pastato atitvarų gerinimo darbus, pvz., šildomos sienos, keičiami langai, durys, pakeičiamas stogas ir pan., kartu gerinama ir vidaus patalpų būklė;
- **Esamo pastato bendrojo ploto padidinimas** – kai didžioji investicijų dalis tenka ne esamo pastato rekonstrukcijos/kapitalinio remonto darbams (jei tokie yra atliekami), o priestato ar antstato (ar pan.) statybai, t. y. didinamas esamo pastato plotas.
- **Pradėto statyti pastato užbaigimas** – kai didžioji investicijų dalis skiriama pastatui, kuris yra pradėtas statyti, tačiau nėra užbaigtas, t. y. tik pastato statybos užbaigimo darbams.
- **Esamo pastato paskirties keitimas** – kai didžioji investicijų dalis yra skiriama pastato pritaikymui kitai paskirčiai, t. y. patalpų perplanavimo ir pritaikymo darbai, paruošiant patalpas kitai veiklai vykdyti.
- **Kooperacija** – mažiausiai dviejų nesusijusių pavaldumo ryšiais juridinių asmenų sutelkimas bendrai veiklai siekiant to paties projekto tikslo.
- **Optimizavimas** – esamų veiklos rodiklių esminis pagerinimas visa apimtimi arba iš dalies keičiant veiklos įgyvendinimo principus, būdą, procedūras, veiklą vykdančius asmenis ir kt.

²⁰ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 35 punkte.

²¹ Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 36 punkte.

²² Investavimo objekto tipas, kuris ankstesnėje Kokybės metodikos redakcijoje buvo nurodytas 36 punkte.

5 priedas. Konversijos koeficientai*

* Dokumentas „Konversijos koeficientų bei socialinės - ekonominės naudos (žalos) komponentų įverčių reikšmės“ pateikiamas atskiru MS Excel formatu. Aktualią dokumento redakciją galima rasti interneto svetainėje <http://www.ppplietuva.lt/teisine-metodine-informacija/metodiniai-dokumentai/>. Dokumentas atnaujinamas ir paskelbiamas kiekvienų metų gruodžio mėn. pirmą darbo dieną.

6 priedas. Socialinės-ekonominės naudos (žalos) komponentai ir jų įverčiai*

* Dokumentas pavadinimu „Konversijos koeficientų bei socialinės – ekonominės naudos (žalos) komponentų įverčių reikšmės“ pateikiamas atskiru MS Excel formatu. Aktualią dokumento redakciją galima rasti interneto svetainėje <http://www.pplietuva.lt/teisine-metodine-informacija/metodiniai-dokumentai/>. Dokumentas atnaujinamas ir paskelbiamas kiekvienų metų gruodžio mėn. pirmą darbo dieną.

7 priedas. Projekto rizikų grupės, veiksniai ir rizikų valdymo būdai*

* Dokumentas pavadinimu „7 priedas. Projekto rizikų grupės, veiksniai ir rizikų valdymo būdai“ pateikiamas atskiru MS Word formatu. Aktualią dokumento redakciją galima rasti interneto svetainėje <http://www.ppplietuva.lt/teisine-metodine-informacija/metodiniai-dokumentai/>.

* Dokumentas pavadinimu „8 priedas. Projekto veiklų vykdymo pavyzdys“ pateikiamas atskiru MS Word formatu. Aktualią dokumento redakciją galima rasti interneto svetainėje <http://www.ppplietuva.lt/teisine-metodine-informacija/metodiniai-dokumentai/>.

9 priedas. Investicijų projektų atitikties investicijų projektų rengimo metodikai vertinimo klausimynas*

*Dokumentas pavadinimu „9 priedas. Metodiniai nurodymai vertintojams dėl investicijų projektų atitikties Investicijų projektų rengimo metodikai“ pateikiamas atskiru MS Word formatu. Aktualią dokumento redakciją galima rasti interneto svetainėje <http://www.ppplietuva.lt/teisine-metodine-informacija/metodiniai-dokumentai/>.

*Dokumentas pavadinimu „10 priedas. SEA skaičiuoklė“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://www.ppplietuva.lt/teisine-metodine-informacija/metodiniai-dokumentai/>.

*Dokumentas pavadinimu „11 priedas. SNA skaičiuoklė“ pateikiamas MS Excel formatu. Aktuali dokumento redakcija pateikiama interneto svetainėje <http://www.ppplietuva.lt/teisine-metodine-informacija/metodiniai-dokumentai/>.